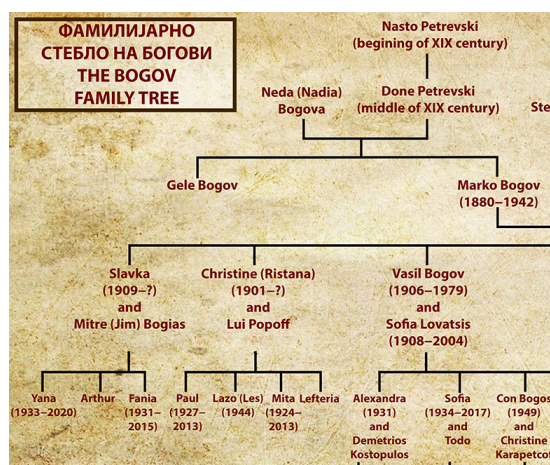

МАКЕДОНСКОТО ЗНАМЕ НА СТРАНИЦИТЕ НА ФЛАГМАСТЕР

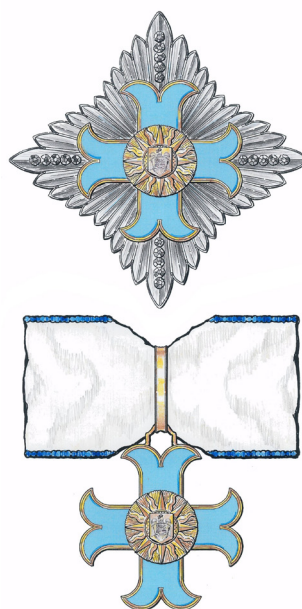
MACEDONIAN FLAG ON THE PAGES OF FLAGMASTER

ГЕНЕАЛОГИЈА • GENEALOGY

СЕМЕЈСТВОТО БОГОВИ ОД КОНОМЛАТИ ОД 19 ДО 21 ВЕК THE BOGOV FAMILY OF KONOMLATI FROM THE 19TH TO THE 21ST CENTURY

ФАЛЕРИСТИКА • PHALERISTICS

НОВООСНОВАНО РОМАНСКО ОДЛИКУВАЊЕ: ОРДЕН ЗА ЗАСЛУГИ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И СОЦИЈАЛНА ЗАЛОЖБА

A NEWLY- ESTABLISHED ROMANIAN AWARD: THE ORDER OF MERIT FOR THE PROMOTION OF HUMAN RIGHTS AND SOCIAL COMMITMENT

НОВООСНОВАНО
РОМАНСКО
ОДЛИКУВАЊЕ:
ОРДЕН ЗА ЗАСЛУГИ ЗА
УНАПРЕДУВАЊЕ НА
ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И
СОЦИЈАЛНА ЗАЛОЖБА
Тудор-Раду Тирон

3

A NEWLY-ESTABLISHED
ROMANIAN AWARD:
THE ORDER OF MERIT
FOR THE PROMOTION
OF HUMAN RIGHTS AND
SOCIAL COMMITMENT
Tudor-Radu Tiron

СЕМЕЈСТВОТО БОГОВИ ОД
КОНОМЛАТИ ОД 19 ДО 21
ВЕК
Дамјан Бужаровски

17

THE BOGOV FAMILY OF
KONOMLATI FROM THE
19TH TO THE 21ST CENTURY
Damjan Buzharovski

МАКЕДОНСКОТО ЗНАМЕ
НА СТРАНИЦИТЕ НА
ФЛАГМАСТЕР
Јован Јоновски

36

MACEDONIAN FLAGS
ON THE PAGES OF
FLAGMASTER
Jovan Jonovski

ОРУЖЈЕТО КАКО
ВЕКСИЛОЛОШКИ
АМБЛЕМ НА ДРЖАВНИТЕ
ЗНАМИЊА
Никола Стојаноски

52

WEAPONS AS A
VEXILLOLOGICAL
EMBLEM ON NATIONAL
FLAGS
Nikola Stojanoski

ЛОКАЛНАТА ХЕРАЛДИКА
ВО БУГАРИЈА И СИСТЕМОТ
НА БХВО
Александар Алексиев

61

LOCAL HERALDRY IN
BULGARIA AND BHVO
LOCAL HERALDRY SYSTEM
Alexander Alexiev

РЕГИСТЕР НА ГРБОВИ

71

REGISTER OF ARMS

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

д-р Јован Јоновски, аih (Македонија)
Главен и одговорен уредник
д-р Иван Нацевски (Македонија)
- секретар
д-р Стојан Антонов, аih (Бугарија)
д-р Жељко Хајмер, аih, LF, FF, FFRC
(Хрватска)
проф. д-р Иван Балта (Хрватска)
доц. д-р Емир О. Филиповиќ (Босна и
Херцеговина)
проф. д-р Стјепан Ќосиќ (Хрватска)
д-р Тудор-Раду Тирон, АИH (Романија)
д-р Агне Рајлајте-Барде, аih (Литванија)
проф. д-р Мито Панов (Македонија)
проф. Лазе Трипков (Црна Гора)

EDITORIAL BOARD

Dr. Jovan Jonovski (Macedonia)
Editor in Chief
Dr. Ivan Nacevski (Macedonia), Secretary
Dr. Stoyan Antonov, аih (Bulgaria),
Dr. Željko Heimer, аih, LF, FF, FFRC,
(Croatia),
Prof. Dr. Ivan Balta (Croatia),
Doc. Dr. Emir O. Filipovic (Bosnia and
Herzegovina),
Prof. Dr. Stjepan Cosic (Croatia),
Dr. Tudor-Radu Tiron, АИH (Romania)
Dr. Agne Railaite- Barde, аih (Lithuania)
Prof. Dr. Mito Panov (Macedonia)
Prof. Laze Tripkov (Montenegro)

Македонски хералд објавува научни
статии кои се рецензирани и попу-
ларни статии кои не се рецензирани
/ Macedonian herald publishes peer-
reviewed scientific papers as well as
popular non reviewed articles.

Статиите се објавуваат поединечно /
Papers are published separately [http://
heraldika.org.mk/macedonianherald](http://heraldika.org.mk/macedonianherald)

Цели броеви / entire issues [http://
heraldika.org.mk/macedonian-herald](http://heraldika.org.mk/macedonian-herald)

НАШИ ИЗДАНИЈА - OUR PUBLICATIONS

Докторската теза од д-р Јован Јоновски
во интегрален облик.

/ *The Sun and the Lion as a symbol in
heraldry and vexillology of Macedonia.* It is
the doctoral thesis by Dr. Jovan Jonovski.

ИМПРЕСУМ • IMPRESSUM

Здружение за хералдика,
вексилологија и фалеристика,
МАКЕДОНСКО ГРБОСЛОВНО
ДРУШТВО

Претседател: Јован Јоновски
+389 70 252 989

Бетовенова 10-6
1010 Скопје, Македонија

www.heraldika.org.mk

Лектура / Proofreading:
Бранкица Јовева/ Stanley
Contrades, Nyle Monday,
Macedonian Heraldic Society

President: Jovan Jonovski
jonovski@heraldika.org.mk

Betovenova 10-6
1010 Skopje, Macedonia

info@heraldika.org.mk

НОВООСНОВАНО РОМАНСКО ОДЛИКУВАЊЕ: ОРДЕН ЗА ЗАСЛУГИ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И СОЦИЈАЛНА ЗАЛОЖБА

Tudor-Radu Tiron

Национален комитет за хералдика, гене-
ологија и сигилографија на Романската
академија
<https://orcid.org/0000-0003-1349-9704>

УДК 351.856.2:342.7(498)
<https://doi.org/10.47763/mher2116003t>

Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Градењето на демократскиот режим во посткомунистичка Романија донесе, меѓу другото, поставување нов систем на одликувања. Поделени во неколку видови ордени и медали, овој систем доживеа неколку модификации и дополненија, со што се обезбедуваат главните полиња на дејствување на денешното општество.

Утврден со Законот бр. 107 од 3 јули 2020 – сè уште недоделен – Орденот за заслуги за унапредување на човековите права и социјална заложба е еден од романските граѓански ордени според полето на делување.

Орденот покрива неколку сфери наеднаш, и можеби е единственото познато одликување што бележи таков широк спектар на придонеси, во име на меѓународно негуваните принципи, како што се: алтруизмот, правичноста, солидарноста, демократијата и почитувањето на човековите права.

Клучни зборови: Романија, посткомунизам, романски систем на одликувања, граѓански ордени, фалеристика, човекови права и социјална заложба.

A NEWLY-ESTABLISHED ROMANIAN AWARD: THE ORDER OF MERIT FOR THE PROMOTION OF HUMAN RIGHTS AND SOCIAL COMMITMENT

Tudor-Radu Tiron

National Committee of Heraldry,
Genealogy and Sigillography of the
Romanian Academy
<https://orcid.org/0000-0003-1349-9704>

UDC 351.856.2:342.7(498)
<https://doi.org/10.47763/mher2116003t>

Peer-reviewed article

ABSTRACT

The establishment of a democratic regime in post-communist Romania brought about, among other consequences, the development of a new system of awards. Divided into several types of orders and medals, this system has experienced several modifications and additions, ensuring its connection with the main fields of activity of today's society.

Established by *Law nr. 107 of 3 July 2020* – however not yet conferred – the *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment* is one of the Romanian civil awards for specific fields of activity.

The Order covers multiple domains at once, being probably the only known award to mark such a wide range of contributions, in the name of internationally-cherished principles, such as: *altruism, equity, solidarity, democracy, respect of the human rights*.

Keywords: Romania, post-communism, Romanian system of awards, civil orders, phaleristics, Human Rights, Social Commitment

Падот на режимот на Николае Чаушеску во декември 1989 година ја определил фундаменталната реконструкција на романскиот државен естаблишмент; новите начела резултирале од Членот 1 од Уставот од 1991: „...Романија е демократска и социјална држава, водена од владеењето на правото, во којашто човековата достоинственост, правата на граѓаните и слободата, слободниот развој на човековата личност, правдата и политичкиот плурализам претставуваат врховни вредности и ќе бидат загарантирани ...“ (Constitution 1991, 183).

Постепено, Романија се здобила со нов симболичен идентитет: нов национален грб, ново национално знаме, нова национална химна и последователно нов национален систем на одликувања. Опфатен со Законот бр. 29/2000 за национален систем за одликувања на Романија (L. 29/2000, 1), овој систем се состои од следните одликувања:

А. Три национални ордени: Свездата на Романија, Верна служба и За заслуга (придружени од три национални медали);

Б. Седум граѓански ордени по сфера на делување: заслуга во земјоделството, заслуга во културата, заслуга во дипломатијата, заслуга во индустријата и трговијата, заслуга во образованието, заслуга во медицината и заслуга во спортот (придружени од седум медали со исти имиња);

В. Еден е исклучиво воен орден („Михај Витеазул“) и четири ордени за: Воена доблест, Аеронаутичка доблест, Морнаричка доблест, Храброст и верба (придружени од четири медали со исто име).

Заедно со неколку комеморативни одликувања – Комеморативен крст на Втората светска војна, 1941 – 1945 (осн. 1994), Орден „Победа на Романската револуција од декември 1989“ (осн. 1996) или Комеморативно одликување „150 години од раѓањето на Михај Еминеску“ (осн. 1999) – сите гореспоменати ордени и медали се доделуваат од Претседателот на Романија, врз основа на Член 94 од Уставот. Покрај Законот со бр. 29/2000, секое одликување има свој статут (овој документ исто така содржи детална Регулатива, придружен со службени модели на инсигнијата: ленти, розети, итн.). Врз основа на заслуга и други услови, доделувањето на др-

The fall of Nicolae Ceaușescu’s regime in December 1989 determined the fundamental reconstruction of the Romanian state establishment, the new basis resulting from the Article 1 of the *Constitution* of 1991: “...Romania is a democratic and social State governed by the rule of law, in which human dignity, the citizens’ rights and freedoms, the free development of human personality, justice and political pluralism represent supreme values and shall be guaranteed...” (Constitution 1991, 183).

Romania gradually got a new symbolic identity: a new national coat of arms, a new national flag, a new national anthem, and eventually a new national system of decorations. Encompassed by *Law nr. 29/2000 on the national system of decorations of Romania* (L. 29/2000, 1), this system consists of the following awards:

A. Three national orders: the *Star of Romania* (we are using the English translation of the names of the awards – *Legislația României* 2003, 312), the *Faithful Service* and *For Merit* (accompanied by three national medals);

B. Seven civil orders per fields of activity: the *Agricultural Merit*, *Cultural Merit*, *Diplomatic Merit*, *Industrial and Commercial Merit*, *Educational Merit*, *Medical Merit*, *Sports Merit* (accompanied by seven medals of the same names);

C. One exclusively wartime order (“Mihai Viteazul”) and the Orders of *Military Virtue*, *Aeronautical Virtue*, *Maritime Virtue*, and *Valour and Faith*, as military orders (accompanied by four medals of the same names).

Together with several commemorative awards – the *Commemorative Cross of World War II, 1941-1945* (est. 1994), the *Order “Victory of the Romanian Revolution of December 1989”* (est. 1996) or the *Commemorative Medal “150 Years since the Birth of Mihai Eminescu”* (est. 1999) – all the above-mentioned orders and medals are currently conferred by the President of Romania, on the basis of Article 94 of the *Constitution*. Besides the *Law nr. 29/2000*, each award has its own law of institution (this document also containing a detailed *Regulation*, accompanied by official models of the insignia: ribbons, rosettes etc.). Based on merit and on other conditions, the

жавните награди е отворено за романски, но и за странски државјани, цивили и воен персонал, обични луѓе и свештени лица, приватни индивидуи и институции и организации и воени единици. Предлозите за одликувања се адресираат до шефот на државата преку службени лица, како што се: претседателите на двата дома, премиерот, министрите и управниците на автономните централни институции и организации, за личности од сферите на делување. Од друга страна пак, Претседателот може да додели одликувања и на своја иницијатива. Специјализираната структура којашто се занимава со државните одликувања е Канцеларијата за одликувања, што функционира како дел од претседателската администрација (L. 29/2000, 1-4, 7).

Целта на парламентарниот специјален комитет, којшто го подготвил Законот бр. 29/2000, било враќање на системот на одликувања и медали што бил на сила пред 30 декември 1947 – абдикијата на Кралот Михај I – имајќи го предвид фактот дека овој систем ги пресликувал нормите и употребите што биле следени во минатото од голем број светски држави. Неговата реинституција по 1989 била во согласност со фалеристичките принципи и употреби коишто биле во сила во Европската Унија (Marinescu 2002, 520). Завршен во 1930-тите од кралот Карол II (Marinescu 1974 – 1975, 235; Marinescu 1976, 138), системот на одликувања на Кралството Романија бил земен како стартна точка за републиканските ордени и медали по 1989: оригиналните имиња на одликувањата, основни форми и традиционални степени биле повторно вратени, со поголема грижа за општата едноликост. Одликувањата коишто исто така биле поврзани со идејата на монархијата (како што се: Орден „Карол I” – осн. 1906; Орден на Романската круна – осн. 1881), очигледно не биле повторно основани. Во однос на другите, типичните кралски симболи – круни, скиптар на кралот – биле заменети со други соодветни форми коишто ја рефлектирале моменталната форма на управување.

Со исклучок на Орденот и медалот за посебни заслуги во дипломатијата (L. 181/2004, 2), сите граѓански одликувања по сфера на делување потекнувале од системот на одликувања од пред 1947. Оваа категорија на ордени и медали ги покрива сите сфери на јавниот интерес, како што

bestowal of the state awards is open to Romanian as well as to foreign citizens, to civilians as well as to military personnel, to laity as well as to clergy, to private individuals as well as to institutions and organizations, and also to military units. The awarding proposals are addressed to the chief of state by officials such as the presidents of the two Chambers, the Prime Minister, ministers and managers of autonomous central institutions and organizations, for persons in their field of activity. On the other hand, the President of Romania may also confer decorations on his own initiative. The specialized structure dealing with state awards is the Chancellery of Orders, which functions as a part of the Presidential Administration (L. 29/2000, 1-4, 7).

The aim of the parliamentary special committee that prepared the *Law nr. 29/2000* was to return to the system of orders and medals in force before 30 December 1947 – the abdication of King Mihai I – given the fact that this system mirrored the norms and usages followed in the past by the majority of world’s states, its reinstatement after 1989 being in accordance with the phaleristic principles and usage in force in the European Union (Marinescu 2002, 520). Completed in the 1930s by King Carol II (Marinescu 1974-1975, 235; Marinescu 1976, 138), the system of awards of the Kingdom of Romania was taken as a starting point for the post-1989 republican orders and medals: the original awards’ names, basic forms and traditional grades/classes were reinstated, with greater care for general uniformity. The awards linked with the idea of monarchy (such as: Order “Carol I” – est. 1906; Order of the Crown of Romania – est. 1881), were obviously not re-established; as for the others, the typical royal symbols – crowns, sovereign’s cyphers – being replaced with others suitably reflecting the current form of government.

With the exception of the *Diplomatic Merit Order and Medal* (L. 181/2004, 2), all the civil decorations per fields of activity originated in the pre-1947 system of awards, this category of orders and medals covering all the main domains of public interest, such as health, education and research, culture, economy and sports;

се: здравје, образование и истражување, култура, економија и спорт; на пример, Орденот и медалот за посебни заслуги од спортот, коишто првично биле основани во 1966 (D. 333/1966, 146), ја продолжиле традицијата на т.н. „буква Г“ („извидништво, физичко образование, спортови“) на Орденот за посебни заслуги од културата од 1931 (D. 2.684/1931, 8.334). Ордените и медалите што биле основани за секој од овие сфери, му овозможува на претседателот на Романија да одликува индивидуалци, како и државни и приватни тела (институции, сојузи, публикации, итн.). Сепак, легислативата од 1990-тите не можела да ја предвиди, кога се подготвувал Законот бр. 29/2000, зголемената улога на индивидуите и невладините организации при унапредување на човековите права, поттикување на социјалната заложба, подобрување на односите помеѓу државата и граѓаните или пак поддршка на хуманитарни организации и волонтерство (L. 107/2020, 1-3). Исто така, единственото одликување што може да се добие од романската држава за НВО – општо гледано – бил Орденот за заслуги од културата, под услов ова НВО да делува во рамките на категориите коишто биле јасно дефинирани во Законот бр. 8/2003 за институирање на Орденот и медалот за посебни заслуги од културата, односно: литература, музика, уметности, изведбени уметности, национално културно наследство, унапредување на културата, култови, научно истражување и архитектура (L. 8/2003, 1). Вистина е дека првичниот Орден за посебни заслуги од културата, основан од кралот Карол II во 1931 г., содржел специјална категорија – „буква Х“ – за одликување „социјални работи“, но последниот не бил земен предвид од легислативата по 1989, кога бил издаден Законот со бр. 8/2003.

Одликувањето, установено со Закон бр. 107 од 3 јули 2020 г., има свои претходници во други меѓународни ордени и медали, имајќи горе-долу исти цели. Додека хуманитарните активности – како што се грижа за болните и грижа за сиромашните (но и борба во име на идеите за права и правда, ширење на христијанството и заштита на угнетените и ранливи луѓе, како што се вдовици или сираци) – се несомнено поврзани со целта на најпознатите историски витешки редови (ордени) (Měřička 1975, 29; Demurger 2009, 39). Современiot период дава различни примери на одликувања коишто се поврзани од одреден степен со сферите што се покриени

for instance, the *Sports Merit Order and Medal*, initially established in 1966 (D. 333/1966, 146), carried on the tradition of the “letter G” or “category G” (“scouting, physical education, sports”) of the 1931’ *Cultural Merit Order* (D. 2.684/1931, 8.334). The orders and medals established for each of these domains allow the President of Romania to reward the individuals, as well as the state and private bodies (institutions, associations, publications etc.). However, the legislature of the 1990s could not foresee, when preparing the *Law nr. 29/2000*, the increasing role of individuals and of the non-governmental organizations for promoting human rights, encouraging social commitment, improving relations between the state and citizens, or supporting charities and volunteering (L. 107/2020, 1-3). Also, the only distinction that can be granted by the Romanian State to an NGO – generally speaking – has been the *Cultural Merit Order*, upon the condition that this NGO was dealing exactly with one of the categories clearly defined in the *Law nr. 8/2003 on instituting the Cultural Merit Order and Medal*, namely: literature, music, fine arts, performing arts, national cultural heritage, promotion of culture, religion, scientific research and architecture (L. 8/2003, 1). It is true that the initial *Cultural Merit Order*, founded by King Carol II in 1931 contained a special category – “letter H” – for rewarding the “social works”, but the latter was not taken into account by the post-1989 legislature, when issuing the *Law nr. 8/2003*.

The award instituted by *Law nr. 107 of 3 July 2020* has been preceded by other *international* orders and medals having more or less the same purposes. While charitable activities – such as nursing the sick and caring for the poor, also fighting for the ideas of rights and justice, spreading the Christian faith, protecting the oppressed and vulnerable people, like widows and orphans – is indisputably linked with the aim of the most famous historical orders of chivalry (Měřička 1975, 29; Demurger 2009, 39), the contemporary period offers various examples of awards more or less related with the domains covered by the newly-established *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment* in Romania:

од новооснованиот Орден за заслуги за промоција на човековите права и социјалната заложба во Романија:

Заслуги од областа на граѓанска солидарност – примери: францускиот Орден за социјални заслуги (осн. 1936) (*Ordres & Décorations*, 228) или шпанскиот Граѓански орден за социјална солидарност (осн. 1988) (D. 407/1988, 13.352), и двата се доделуваат за несебична работа при поддршката на маргинализираните или тие кои имаат потреба. Дobar пример е исто така италијанскиот Орден ѕвезда на солидарноста (осн. 1947), којшто се појавил во време кога полуостровот имал потреба од севкупен поствоен реконструкциски напор, помошта од италијанските заедници од другите држави исто така се очекувала (Volpe 2011, 6). Исто така, заслугите од сферата на социјалната заложба биле традиционално опфатени од заслугите за медицина; Романија има значителна традиција од овој аспект, инициран со Елизабетовиот крст (осн. 1878), доделуван не само за инволвирање во медицински услуги за време на Војната за независност 1877 – 1878, туку и за грижење за ранетите и болните и вршење донации (Safta et al 1993, 102). Слично, Орденот на крстот на кралицата Мери (осн. 1917) бил наменет не само за воени цели, туку и за време на епидемии и, општо гледано, за тие „...кои се истакнале во здравствени прашања ...“ (Ibidem, 75; D. 1.069/1917, 1.603) – формула којашто овозможила распространување разновидност на широка категорија луѓе, слично како и другите медицински одликувања.

Заслуги од областа на хуманитарни и филантропски делувања (често поврзано со мисионерска работа на Црквата) – примери: отоманскиот Орден на хуманитарна дејност (осн. 1878) (Eldem 2004, 258), австриски Орден на Елизабета (осн. 1898) (Trost 1910, 18, pl. VII, fig. 3), бугарски Медал за поттикнување на филантропијата (est. 1908) (Павлов/Pavlov 2015, 426), салвадорскиот Орден на Хозе Матијас Делгадо (осн. 1946) (Ross, Stahl 2014, 398), грчкиот Орден на добротворност (est. 1948) (Werlich 1974, 221) или гватемалскиот Ермано Педро де Сан Хозе Бетанкурт (осн. 1958) (Ross, Stahl 2014, 419).

Заслуги од областа на зајакнување на демократските принципи – примери: непалскиот Трибубански орден на стапалка на демократијата (осн. 1956), доделуван на инволвираните во револуцијата

Merits in the field of the civic solidarity – examples: the French *Social Merit Order* (est. 1936) (*Ordres & Décorations*, 228) or the Spanish *Civil Order of Social Solidarity* (est. 1988) (D. 407/1988, 13.352), both rewarding selfless work in support of the marginalized or needy. A good example is also the Italian *Star of Solidarity Order* (est. 1947), which appeared in a time when the peninsula required a comprehensive post-war reconstruction effort, the help of the Italian communities from other countries also being expected (Volpe 2011, 6). Also, merits in the field of social commitment have been traditionally encompassed by medical awards; Romania has a significant tradition in this respect, initiated with the *Elisabeth Cross* (est. 1878), conferred not only for involvement with the medical service during the 1877-1878 War of Independence, but also for taking care of wounded and sick people and making donations (Safta et al 1993, 102). Similarly, the *Queen Marie Cross Order* (est. 1917) was intended not only for war deeds, but also for times of epidemics and, generally speaking, for those “...who distinguished themselves in health matters...” (Ibidem, 75; D. 1.069/1917, 1.603) – a formula that allowed the distribution of the distinction to a wider category of people, similar to many other medical awards.

Merits in the field of humanitarian and philanthropic acts (often related to the missionary work of a Church) – examples: the Ottoman *Order of Charity* (est. 1878) (Eldem 2004, 258), the Austrian *Order of Elizabeth* (est. 1898) (Trost 1910, 18, pl. VII, fig. 3), the Bulgarian *Medal for the Encouragement of Philanthropy* (est. 1908) (Павлов/Pavlov 2015, 426), the Salvadoran *José Matías Delgado Order* (est. 1946) (Ross, Stahl 2014, 398), the Greek *Order of the Beneficence* (est. 1948) (Werlich 1974, 221) or the Guatemalan *Hermano Pedro de San José Bethancourt Order* (est. 1958) (Ross, Stahl 2014, 419).

Merits in the field of strengthening democratic principles – examples: the Nepalese *Tribhuban Order of the Footprint of Democracy* (est. 1956), awarded for those involved in the revolution of 1951, which caused the fall of the regime of the hereditary prime-ministers (Werlich 1974, 320), the South African *Order of the Baobab*

од 1951, со којашто паднал режимот на наследниот премиер (Werlich 1974, 320), јужноафриканскиот Орден на баобабот (осн. 2002), доделуван за заслуги при борбата за демократија, градење демократија и човекови права, градење на нацијата, мирот и безбедноста (W. 2002, 11) и молдавскиот Медал на демократијата (est. 2017) – последниот се доделува за значајни придонеси за унапредување на реформите и развојот на владеењето на законот (Dec. 24-V.01/2017, 179). Интересен пример е исто така постсоветскиот медал „Бранител на слободна Русија“ (осн. 1992), којшто се доделува на тие кои го бранеле уставниот поредок за време на советскиот обид за државен удар од 1991, и исто така за заслуги при имплементацијата на демократската трансформација на државата (Гусев 2014, 142). На крај, неколку странски државни ордени се доделуваат во неколку сфери од највисока важност – зајакнување на независноста и самостојноста на една дадена држава – меѓу нив, наведен е и развојот на демократијата; пример за таквата награда е украинскиот Орден на слободата (осн. 2008) (З. 2008, 1).

Според текстот од Законот бр. 107 од 3 јули 2020, од Регулативата (што пак е составен дел од законот), како и од Изјава за причините за законот, новооснованиот Орден за заслуги за унапредување на човековите права и социјална заложба ги има следните особини:

СТАТУС И ОРГАНИЗАЦИЈА НА ОРДЕНОТ

Орденот за заслуги за унапредување на човековите права и социјална заложба е еден од граѓанските ордени по сфера на делување, секој од своите степени е еднаков со сличните степени на Орденот за заслуги од земјоделството, Орденот за заслуги од културата, Орденот за заслуги од дипломатијата, Орден за заслуги од индустријата и трговијата, Орден за заслуги од образованието, Орден за заслуги од медицината и Орден за заслуги од спортот.

Орденот се доделува од Претседателот на Романија, со указ, по предлог што службено е проследен од министрите и управителите на автономните централни институции и организации. Сепак, Претседателот на Романија може исто така да додели одликување по сопствена иницијатива, не повеќе од 1% од секој степен.

Бројот на членови е ограничен на 6.000, но

(est. 2002), awarded for merits as struggle for democracy, building the democracy and human rights, nation-building, peace and security (W. 2002, 11), and the Moldavian *Democracy Medal* (est. 2017), the latter being conferred for notable contributions to promotion of the reforms and development of the rule of law (Dec. 24-V.01/2017, 179). An interesting example is also the post-soviet *Medal "Defender of a Free Russia"* (est. 1992), conferred to those who defended the constitutional order during the 1991 Soviet coup d'état attempt, and also for merit in the implementation of the country's democratic transformation (Гусев 2014, 142). Last but not least, several foreign state orders reward multiple domains of the highest importance – strengthening the sovereignty and independence of a given country, a.s.o. – among them being also listed the development of democracy; an example of such an award is the Ukrainian *Order of Liberty* (est. 2008) (З. 2008, 1).

According to the text of *Law nr. 107 of 3 July 2020*, from the *Regulation* (that constitutes a part of the law), as well as from the *Statement of reasons* of the law, the newly-established *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment* has the following features:

THE ORDER'S STATUS AND ORGANIZATION

The *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment* is one of the civil orders for specific fields of activity, each of its grades being equal to the similar grades of the *Agricultural Merit Order*, the *Cultural Merit Order*, the *Diplomatic Merit Order*, the *Industrial and Commercial Merit Order*, the *Educational Merit Order*, the *Medical Merit Order* and the *Sports Merit Order*.

The Order is conferred by the President of Romania, by decree, following a proposal officially forwarded by ministers and managers of autonomous central institutions and organizations. However, the President of Romania may also confer decorations on his own initiative, numbering no more than 1% of each grade.

The number of members is limited to 6.000,

странски граѓани, како и институции, сојузи, фондации и други НВО, без разлика дали се романски или странски, не се сметаат во овој број.

Слично со другите романски граѓански орденени по сфера на делување – единствениот исклучок е Орденот за заслуги од спортот, којшто е поделен на три класи, за да може подобро да се вклопи со идејата на спортскиот подиум (Marinescu 2002, 522)– хиерархијата на Орденот за заслуги за унапредување на човековите права и социјалната заложба се состои од четири степени (од горе надолу):

- а) Голем офицер (400 членови);
- б) Командир (700 членови);
- в) Офицер (1.700 членови);
- г) Витез (3.200 членови).

Без разлика на примениот степен, член на Орденот има титула од стилот: „Витез од Орденот на заслуги за унапредување на човековите права и социјална заложба“.

Празник на орденот е 20 декември – Меѓународен ден за човекова солидарност, поставен од Генералното собрание на Обединетите нации („International Human“). Во оваа пригода, витезите имаат право да основаат или изберат Совет на честа, којшто има мандат од пет години и е составен од пет члена: два Големи офицери, еден Командир, еден Офицер и еден Витез (претседаван од постар Голем офицер).

Советот на честа ги суди за нечесни дела, членовите на Орденот, кои причинуваат морална штета врз другите членови. Ако Советот на честа се согласува за вината на некој друг, предлогот за одземање на одликувањето може да биде проследен до Канцеларијата на Орденот. По исполнување неколку постапки, утврдени со закон, одликувањето се одзема со указ на Претседателот. Позицијата на член на Орденот може да биде изгубена и доколку е изречена казна – лишење од слобода, со правосилна судска одлука (L. 29/2000, 6).

Орденот може да се додели само по пет години посебни заслуги за некоја специфична дејност. Критериумите за напредок се:

- а) од Витез во Офицер – две години;
- б) од Офицер во Командир – три години;

but foreign citizens, as well as Romanian and foreign institutions, associations, foundations and other NGOs, are not counted in this number.

Similar to other Romanian civil orders granted based on a specific field of activity (the only exception being the *Sports Merit Order*, which is divided in three classes, to better fit with the idea of the athletes' *podium* (Marinescu 2002, 522)) the hierarchy of the *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment* consists of four grades (from top to bottom):

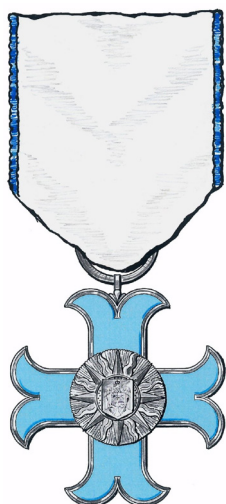
- Grand Officer (400 members);
- Commander (700 members);
- Officer (1.700 members);
- Knight (3.200 members).

Regardless of the grade received, a member of the Order is entitled to the style: “Knight of the *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment*”.

The feast day of the Order is 20 December – the International Human Solidarity Day, settled by the General Assembly of the United Nations („International Human“). On this occasion, the knights have the right to constitute or to elect a Council of Honour, appointed to a five-year term and composed by five members: two Grands Officers, one Commander, one Officer and one Knight (chaired by the senior Grand Officer).

The Council of Honour judges dishonourable deeds of the members of the Order, which cause moral damage to other members. If the Council of Honour agrees on someone's guilt, the proposal of withdrawing the decoration may be forwarded to the Chancellery of Orders. After fulfilling several procedures specified by law, the decoration is withdrawn by Presidential decree. The capacity as member of an order may be also losing if sentencing, by judicial final decision, to incarceration (L. 29/2000, 6).

The Order may be awarded only after five years of special merits in someone's specific activity. The advancement criteria are the following:

сл./Fig. 1

в) од Командир во Голем офицер – четири години.

Во исклучителни случаи, обете, и првичниот приемен термин од пет години и должината на напредокот можат да бидат намалени максимум на третина.

Орденот се доделува за следните заслуги:

а) водење влијателни дејствија, посветени за унапредување на човековите права;

б) водење постојано дејствие за бенефит на категориите што се во незавидна позиција: напуштени деца, нефункционални семејства, стари лица, бездомни лица или лица со ограничени материјални средства, лица кои страдаат од медицински причини или друго, лица кои биле дискриминирани од политички, етнички, религиски и слични побуди, лица кои пострадале од природни непогоди (поплави, пожари, свлечишта, земјотреси или слично, лица кои мора да бидат повторно интегрирани во општеството);

в) иницирање, поддршка или координација на долготрајни политики за бенефит на претходно споменатите категории, како и водење кампањи за нивно унапредување;

г) привлекување фондови и донации, сè со цел да се подобри активноста на медицинските единици и да се заштитат категориите на лица во незавидна положба;

д) вршење влијателни дејствија, посветени на следењето на нормите за коегзистенција во општеството, семејната заштита, заемната помош, борба против напуштање на образованието, борба против семејното насилство, борба против трговијата и употребата на дрога и халуциногени супстанции, борба против трговијата со луѓе и органи, борба против алкохолизмот, итн.;

ѓ) придонеси кон заштитата, борбата и санкционирањето антисоцијални дејствија и однесувања;

е) вршење долготрајни дејствија за бенефит на зголемување на кохезијата во руралните средини, отворање работни места, одржување на врските помеѓу романските заедници надвор со татковината, унапредување на традиционалните трговии, зголемување на интересот на младата генерација

from Knight to Officer – two years;
from Officer to Commander – three years;
from Commander to Grand Officer – four years.

In exceptional cases, both the five years' initial admission term and advancement lengths may be reduced with maximum a third.

The Order is conferred for the following merits:

a) carrying out impactful actions in the promotion of human rights.

b) carrying out a continuous activity for the benefit of disadvantaged categories: abandoned children, disorganized families, aged people, homeless people or people with limited material means, persons suffering from medical reasons

or other causes, persons who have been discriminated against on political, ethnic, religious and similar grounds, people affected by natural disasters (floods, fires, landslides, earthquakes and the like, persons who must be reintegrated into society).

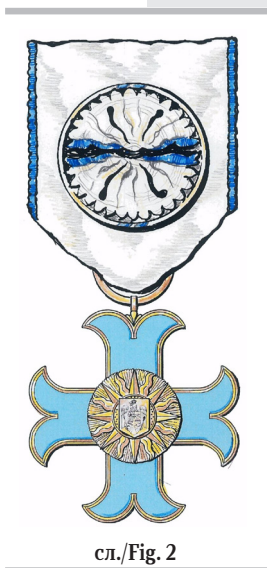
c) initiating, supporting or coordinating lasting policies for the benefit of the previously mentioned categories, as well as carrying out campaigns to promote them.

d) raising funds and endowments in order to improve the activity of medical units and to protect the categories of disadvantaged persons.

e) carrying out impactful actions in observance of the norms of coexistence in society, family protection, mutual aid, prevention of school dropout, combating domestic violence, combating trafficking and consumption of drugs and hallucinogenic substances, combating trafficking in persons and organs, combating alcoholism etc.

f) contributions to preventing, combating and sanctioning of antisocial acts and behaviours.

g) carrying out long-term activities for the benefit of increasing cohesion in rural communities, creating jobs, maintaining links between Romanian communities abroad and the motherland, promoting traditional trades, increasing the interest of young generations in Romanian traditional values.

сл./Fig. 2

кон романските традиционални вредности;

ж) пишување и објавување научни трудови, како и спроведување влијателни кампањи, посветени на: функционирањето на општеството, знаењето на односите меѓу луѓето како односите помеѓу луѓето и општеството, почитување на демократијата, граѓанските права и слободи, почитување на принципите на еднакви можности, почитување на правата на специјалните категории на граѓани (лица со физичка и психичка попреченост, напуштени деца, семејни членови кои се предмет на насилство и сл.), борба против дискриминацијата од кој било вид, во согласност со правните рамки;

ИНСИГНИЈАТА НА ОРДЕНОТ И ДОДЕЛУВАЊЕТО НА ДОКУМЕНТОТ

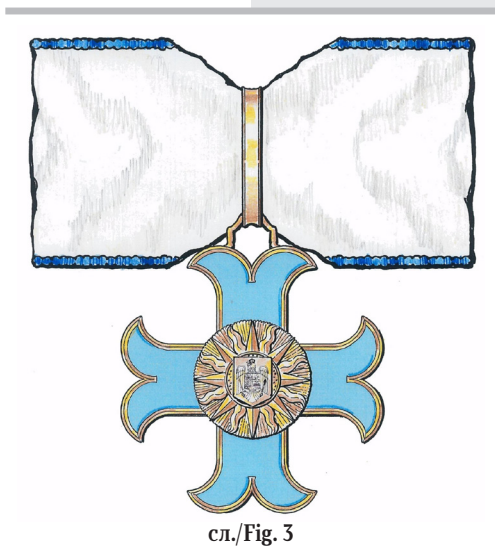
Инсигнијата на Орденот (за терминологија: Laslo [1995],25) е воденичарски крст, емајлиран со светлосино (RGB 187, 235, 255); аверсот има приказ на метален медалјон во форма на сонце, којшто во средината го има националниот грб (L. 146/2016, 2); реверсот има натпис со геслото „SOL LUCET OMNIBUS“ (во три линии).

Орденот се произведува од сребро и ги има следните особини:

Инсигнијата на Витезот е крст со ширина од 11 мм и дијаметар од 44 мм; аверсот на медалјонот има дијаметар од 19 мм; металните делови се дадени во сребро во природен аспект. Лентата е коскено-бела, со бордура со две тенки линии во кобалтно-сина. Лентата е широка 40 мм и има висина од 50 мм (Сл. 1).

Инсигнијата на Офицерот е иста како и таа за Витезот, но металните делови се позлатени. Лентата е идентична со таа на Витезот, но во средината има розета со боите на Орденот, со дијаметар од 25 мм (сл. 2). Обете, и инсигнијата на Витезот и на Офицерот се носат како бецови за на гради.

Инсигнијата на Командирот е слична со онаа на Офицерот, но крстот има ширина од 14 мм

сл./Fig. 3

h) drafting and publishing scientific papers, as well as conducting impactful campaigns, benefitting: the functioning of the society, the knowledge of the relations between people as well as of the relations between people and society; respect for democracy, civil rights and freedoms; observance of the principle of equal opportunities; observance of the rights of special categories of citizens (persons with physical or

mental disabilities, abandoned children, family members subjected to violence, etc.); combating discrimination of any kind, in accordance with the legal framework.

THE ORDER'S INSIGNIA AND BESTOWAL DOCUMENT

The Order's insignia (for the terminology: Laslo [1995], 25) is a cross moline (anchory), enamelled light blue (having the approximate chromatic values: red-187, green-235, blue-255); the obverse is charged with a sun-shaped metallic medallion, containing in the middle the national coat of arms (L. 146/2016, 2); the reverse is inscribed with the motto "SOL LUCET OMNIBUS" (rendered in three lines).

The Order is manufactured in silver, having the following features:

The insignia of a Knight is a cross of 11 mm width and 44 mm diameter, the medallion of the obverse having a 19 mm diameter, the metallic parts rendered in the silver's natural aspect. The ribbon is ivory-white, bordered with two thin stripes of cobalt-blue. The ribbon is 40 mm wide and has an apparent height of 50 mm (Fig. 1).

The insignia of an Officer is the same as the one of a Knight, except the metallic parts are gilded. The ribbon is also identical to the one of a Knight, but with a rosette of 25 mm diameter in the Order's colours added to its center (Fig. 2). Both the insignia of a Knight and an Officer are worn as chest badges.

и дијаметар од 52 мм; медалјонот на аверсот има дијаметар од 22 мм; металните делови се поставени во сребро во природен аспект. Лентата е во боја на слонова коска, со бордура од две тенки линии во кобалтно-сина боја. Лентата е широка 45 мм и е приспособена да се носи како беџ околу врат (сл. 3).

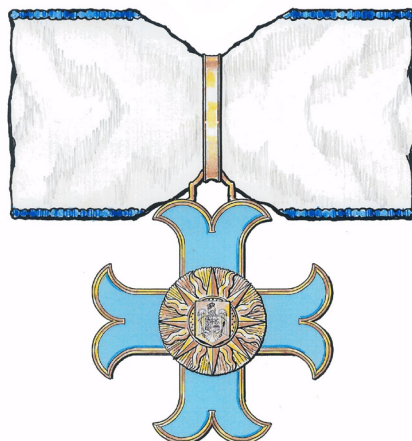
- Инсигнијата на Големиот офицер е иста со онаа на Командирот, но има додадено ѕвезда, исто така направена од сребро; има ромбоидна форма и е композирана од 40 зрака, каде аксијалните прикажуваат пет камења, а во средината е инсигнијата на Командирот. Плакетата е со дијаметар од 90 мм, и се носи како беџ за на гради (сл. 4).

На реверсот, за витез, металните делови од крстот се посребрени (сл. 5), додека за офицер, командир или голем офицер, истите делови се позлатени (сл. 6).

Розетите на Орденот ги имаат следните особини:

- За Витезот, лентата на Орденот е пропорционално намалена за да ја собере во правоаголник со ширина од 16 мм и висина од 6 мм.
- За Офицерот, гореспоменатата лента е свиткана како розета.
- За Командирот, розетата на Офицерот е поставена како онаа на Витезот.
- За Големиот офицер, розетата на Офицерот е поставена над сребрена лента, прекривајќи правоаголник со ширина од 16 мм и висина од 6 мм (Сл. 7).

Кутијата во којашто се доделуваат е покриена во темносива органска кожа, а внатрешноста е од бел плиш. На капакот на кутијата, во златно е националниот грб, целосното име на Орденот и

сл./Fig. 4

The insignia of a Commander is similar to the one of an Officer, but the cross has 14 mm width and 52 mm diameter, the medallion of the obverse with 22 mm diameter, the metallic parts rendered in the silver's natural look. The ribbon is ivory white, bordered with two thin cobalt blue stripes. The ribbon is 45 mm wide, being adjusted to be worn as a neck-badge (Fig. 3).

The insignia of a Grand Officer is the same as the one of a Commander, with the addition of a plaque, also made of silver, having a rhomboidal shape and composed of 40 pointed rays, the axial ones displaying five multifaceted stones each, and having in the middle the insignia of a Commander. The plaque is 90 mm in diameter, worn as a chest badge (Fig. 4).

On the reverse, for a Knight, the metallic parts of the cross are silver-looking (Fig. 5), while for an Officer, Commander or Grand

Officer, the same parts are gilded (Fig. 6).

The rosettes of the Order have the following features:

- For the Knight, the Order's ribbon is proportionally reduced to fit a rectangle of 16 mm wide and 6 mm high.
- For the Officer, the above-mentioned reduced ribbon is folded as a rosette.
- For the Commander, the rosette of an Officer is placed above the one of a Knight.
- For the Grand Officer, the rosette of an Officer is placed above a silver ribbon covering a rectangle of 16 mm wide and 6 mm high (Fig. 7).

The presentation box is covered in dark blue organic leather, its inside covered in white felt. On the cover of the box the national coat of arms, the Order's full name and the grade in question are printed in gold.

The attestation document – 'brevet' – contains the national coat of arms, inscribed with: the name

степенот.

Документот за потврда – ’указ‘ – го содржи националниот грб со текст: името на степенот на одликувањето, бројот и датумот на дадениот указ, како и името и презимето на носителот, и заслугите за коишто се доделува одликувањето. Потврдата се издава со печат од Канцеларијата на ордените, автентифицирана од автографскиот потпис на Претседателот на Романија и потпис од канцеларот. Документот содржи и сериски број за секој степен, соодветно на општиот регистар на романски државни одликувања.

Како што е споменато погоре, голем број од денешните ордени и медали е инспириран од инсигниите од пред 1947 година. Секако, немало орден или медал со исто име; Орденот за заслуги од културата (осн. 1931) имал особено уникатна инсигнија; разликите во категориите се бележеле преку ленти со различна боја (оваа логика е повторно преземена за денешниот орден) (L. 8/2003, 1). Лентата за меѓувоениот Орден за заслуги од културата имал т.н. „буква Х“ – „социјални работи“, којшто бил во виолетова боја, со бордура од две зелени линии. Последователно, моделот на крстот требало да биде создаден од ништо; ова исто така е случај и со други одликувања, институирани по 2000 година, на пример: Орденот за заслуги од дипломатијата (L. 572/2004, 1) или Орденот за храброст и верба (L. 413/2004, 1). Избирањето крст како основна форма било природен избор, бидејќи со исклучок на Орденот за заслуги од спортот (L. 9/2003, 5), сите национални, граѓански и воени ордени се базирани на различни форми на главниот христијански симбол: четворокрстен крст (Национален орден Свездата на Романија), Рупертов крст (Национален орден за верна служба и Орден за воена доблест), Женевски крст (Орден за заслуги од културата и Орден за заслуги од медицината), малтешки крст (Орден за национална заслуга, Орден за заслуги од земјоделството и Орден за храброст и верба), стреловиден крст (Орден за заслуги од дипломатијата), тефтонски крст (Орден за заслуги од образованието), лилјанест крст (Орден „Михај Витеазул“, Орден за аеронаутичка доблест и Орден за морнаричка доблест) (“Imagini decoratii”) (Ја базиравме анализата на видот на крстовите коишто се користени во фалеристиката (Měřička 1975, 214)).

сл./Fig. 5

and degree of decoration, the number and date of the bestowal decree, as well as the name and surname of the holder, and the merits for which the decoration is conferred. The ‘brevets’ are issued under the seal of the Chancellery of Orders, authenticated with the autograph signature of the President of Romania and with the countersignature of the chancellor of the orders. The document also contains the serial numbers of each grade, respectively of the general registry of Romanian state awards.

As mentioned above, the majority of today’s orders and medals is inspired by the pre-1947 insignia. There was of course no order or medal of the same name; the *Cultural Merit Order* (est. 1931) had the particularity of a unique insignia, the difference between categories being marked through differently-coloured ribbons (this logic has been re-applied for today’s Order) (L. 8/2003, 1). The ribbon for the interwar *Cultural Merit Order* had a so-called “letter H” – “social works”, that was violet, bordered with two green stripes.

Consequently, the model of the cross should have been composed *ex nihilo*; this was also the case of other awards instituted after 2000, for instance the *Diplomatic Merit Order* (L. 572/2004, 1) or the *Valour and Faith Order* (L. 413/2004, 1). Choosing a cross as a basic form was a natural choice, since with the exception of the *Sports Merit Order* (L. 9/2003, 5), all the national, civil and military orders are based on different forms of the main Christian symbol: a cross crosslet (*Star of Romania National Order*), Rupert cross (*Faithful Service National Order* and *Military Virtue Order*), a Geneva cross (*Cultural Merit Order* and *Medical Merit Order*), an eight-pointed cross (*For Merit National Order*, *Agricultural Merit Order* and *Valour and Faith Order*), a cross urdy (*Diplomatic Merit Order*), a cross patty (*Educational Merit Order*), a cross flory (“*Mihai Viteazul*” Order, *Aeronautical Virtue Order* and *Maritime Virtue Order*) (“*Imagini decoratii*”). (We based our analysis on the types of crosses used in phaleristics (Měřička

Само крстот на Орденот за заслуги од индустријата и трговијата има невообичаена форма, потсетува на Монограмот на кралот Михај (осн. 1940) (D. 3.088/1940, 5.330).

Инсигнијата на Орденот за заслуги за унапредување на човековите права и социјалната заложба ги илустрира трите теолошки доблести – вера, надеж, љубов – опишани од Апостол Павле во неговото Прво послание до Коринќаните (1 Коринќаните 13:13) и неговото Прво послание до Солуњаните (1 Солуњаните 1:3 и 5:8). Така, општата форма на инсигнијата илустрира вера; крајот со сидро илустрира надеж; додека пак четирите срца што се помеѓу краците на крстот илустрираат љубов. Во директна поврзаност со сонцето на аверсот, геслото на реверсот – „Sol lucet omnibus“ / „сонцето свети над сите луѓе“, преземено од Петрониј (*Satyricon*, section 100) – ги рефлектира идеите на солидарноста и еднакви можности (веќе засведочени од денот на прослава на Орденот, Меѓународен ден на човекова солидарност).

Боите на инсигнијата, и исто така на лентата, имаат за цел да дадат импресија на спокој и оптимизам.

Досега ја опфативме главната информација во врска со новооснованиот, но сè уште недоделен, романски Орден за заслуги за унапредување на човековите права и социјална заложба.

Комплетирајќи го опсегот на други граѓански одликувања по сфери на активност, овој Орден опфаќа повеќе области наеднаш, веројатно е единственото познато одликување што обележува толку широк спектар на придонеси, во име на меѓународно негуваните принципи, како што се: алтруизам, правичност, солидарност, демократија и почитување на човековите права.

Орденот совршено ја илустрира можноста Републиката да компензира, на јавен и свечен начин, нечии индивидуални заслуги, додека пирамидалната структура на степени дава перспективата на идно напредување (од Витез во Офицер), односно ги стимулира луѓето да достигнат дополнителни докази за заслуги (Cogan, Deruelle 2009, 177; Ihl 2009, 233). (Исто така, доделувањето на Орденот на институциите може да има значителен иден развој, со оглед на зголемената улога на НВО во функционирањето на општеството. На пример,

1975, 214)). Only the cross of the *Industrial and Commercial Merit Order* has an unusual shape, closely reminding of King Mihai's Royal Cypher (est. 1940) (D. 3.088/1940, 5.330).

The insignia of the *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment* illustrates the three theological virtues – Faith, Hope and Love – described by the Apostle Paul in his *First Epistle to the Corinthians* (1 *Corinthians* 13:13) and in his *First Epistle to the Thessalonians* (1 *Thessalonians* 1:3 and 5:8). Thus, the general shape of the insignia illustrates the Faith, its ending in an anchor illustrates Hope, and the four hearts resulting between the cross' arms illustrate Love. In direct connection with the sun of the obverse, the motto of the reverse – “Sol lucet omnibus” / “the sun shines upon all men”, taken

from Petronius (*Satyricon*, section 100) – reflects the ideas of solidarity and equal opportunity (already testified by the Order's feast day, the International Human Solidarity Day).

The colours of the insignia, and of the ribbon as well, are intended to give an impression

сл./Fig. 6

of serenity and optimism.

We have encompassed so far the main information regarding the newly-instituted, however not yet conferred Romanian *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment*.

Completing the range of other civil awards for specific fields of activity, this Order covers multiple domains at once, being probably the only known award to mark such a wide range of contributions, in the name of internationally cherished principles, such as: *altruism, equity, solidarity, democracy, respect of human rights*.

The Order perfectly illustrates the possibility of the Republic *to compensate*, in a public and solemn way, someone's individual merits, while the pyramidal structure of the distinction facilitates the perspective of future advancements (from Knight to Officer, a.s.o.), that is to say *to motivate* people to receive further proofs of merit (Cogan, Deruelle 2009, 177; Ihl 2009, 233). (Also, bestowing the

статистичката анализа открива дека доделувањето на горенаведениот шпански Граѓански орден за социјална солидарност, опфаќало значителен процент на институции – 49%, во споредба со онаа кај поединци, мажи и жени – 51% (Baumert, Roldán 2011, 34).)

Заедничко на сите романски државни награди по 1989 година, одредбите во врска со „моралното здравје“ на членовите (Ihl 2007, 25-28) се подеднакво исполнети со Орденот за заслуги за унапредувањето на човековите права и социјалната заложба; никој не влегува во Редот без да ги почитува барањата на законот, и откако ќе биде награден со него, секој мора да знае дека напредувањето во рамките на Редот или можноста да бидат исклучени од него, зависат и од неговото однесување.

Илустрирајќи силна христијанска порака, инсигнијата на Орденот нуди визуелен впечаток на спокојство и оптимизам; неговите хроматика и симболи, како и испишаното мото, го насочуваат вниманието на гледачот кон идејата за солидарност, како клучен концепт на ова новоосновано одликување.

Илустрации Тудор-Раду Тирон.

сл./Fig. 7

Order to institutions may also have a significant development in the future development, given the increasing role of NGOs in society's functioning.

For instance, a statistical analysis revealed that the conferral of the above-mentioned Spanish *Civil Order of Social Solidarity* encompassed a considerable percentage of institutions – 49%, compared to that of individuals, men and women – 51% (Baumert, Roldán 2011, 34.)

Common to all the post-1989 Romanian state awards, the provisions regarding the members' "moral health" (Ihl 2007, 25-28) are equally included in the *Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment*; no one enters the Order without respecting the law's requirements, and once being awarded with it, everyone must know that the advancement within the Order or the possibility of exclusion from it are likewise dependant on his behaviour too.

Illustrating a strong Christian message, the Order's insignia offers a visual impression of serenity and optimism, its colours and symbols, as well as the inscribed motto, focusing the viewer's attention on the idea of **solidarity** as a keystone concept of this newly-established award.

Illustrations by Tudor-Radu Tiron.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- (Baumert, Roldán 2011) Baumert, Thomas; Roldán, Francisco J. – "Sobre la exteriorización del mérito. Un análisis económico del derecho premial español", in "Documento de Trabajo", Universidad Católica de Valencia "San Vicente Mártir", Instituto Jovellanos, nº 11, Marzo 2011
- (Cancelaria Ordinilor) <https://canord.presidency.ro/ro/legislatie/acte-normative> (accessed 27 November 2020).
- (Cogan, Deruelle 2009) Cogan Gwenola and Deruelle Benjamin, "Distinguer et intégrer. Dimensions politiques et sociales de la récompense", in "Hypothèses", Publications de la Sorbonne, 2009/1, 12
- (Constitution 1991) Constitution of Romania (English version): http://www.cdep.ro/pdfs/constitutie_en.pdf (accessed 27 November 2020)
- (D. 333/1966) *Decree of the State Council of the Socialist Republic of Romania, nr. 333 of 29 April 1966*, in BO, nr. 22 of 4 May 1966
- (D. 407/1988) *Royal Decree nr. 407 of 22 April 1988, on regulating the Civil Order of Social Solidarity*, in BOE, nr. 104 of 30 April 1988

- (D. 1.069/1917) *Royal Decree nr. 1.069 of 18 September 1917*, in MO, nr. 155 of 30 September 1917
- (D. 2.684/1931) *Royal Decree nr. 2.684 of 19 July 1931, on instituting the Cultural Merit Order*, in MO, nr. 226 of 28 September 1931
- (D. 3.088/1940) *Royal Decree nr. 3.088 of 9 September 1940, on the Royal Cipher*, in "Monitorul Oficial al României", Partea I, nr. 211 of 11 September 1940
- (Dec. 24-V.01/2017) *Decision of the President of the National Committee of Heraldry, nr. 24-V.01 of 27 June 2017, on registering several distinctions of the Moldavian Parliament in the General Armorial of the Republic of Moldavia*, in MORM, nr. 322-328 (6.245-6.251) of 1 September 2017
- (Demurger 2009) Demurger, Alain – "Histoire de l'historiographie des ordres religieux-militaires de 1500 à nos jours", in "Prier et combattre. Dictionnaire européen des ordres militaires au Moyen Age", Librairie Arthème Fayard, s.l., 2009
- (Eldem 2004) Eldem, Edhem – *Pride and Privilege. A history of Ottoman Orders, Medals and Decorations*, Ottoman Bank Archives and Research Centre, 2004
- (Ihl 2007) Ihl, Olivier – *Le Mérite et la République. Essai*

- sur la société des émules*, Gallimard NRF, s.l., 2007
- (Ihl 2009) Ihl, Olivier – “Pour une histoire matérielle des récompenses”, in “Hypothèses”, Publications de la Sorbonne, 2009/1, 12
- (“Imagini decorații”) <https://canord.presidency.ro/ro/galerie-foto>
- (“International Human”) International Human Solidarity Day 20 December <https://www.un.org/en/observances/human-solidarity-day> (accessed 2 December 2020).
- (Laslo [1995]) Laslo, Alexander J. – *A Glossary of Terms Used in Phaleristics. The Science, Study, and Collecting of the Insignia of Orders, Decorations, and Medals*, Dorado Publishing, Albuquerque, New Mexico, [1995]
- (L. 8/2003) *Law nr. 8 of 9 January 2003 on instituting the Cultural Merit Order and Medal*, in MO, nr. 77 of 6 February 2003
- (L. 9/2003) *Law nr. 9 of 9 January 2003, on the Sports Merit Order and the Sports Merit Medal*, in MO, nr. 74 of 5 February 2003
- (L. 29/2000) *Law nr. 29 of 31 March 2000, on the national system of decorations of Romania*, in MO, nr. 146 of 7 April 2000 (republished in MO, nr. 118 of 18 February 2014)
- (L. 146/2016) *Law nr. 146 of 12 July 2016 on modifying the Law nr. 102/1992 on the country's coat of arms and the state seal*, in MO, nr. 542 of 19 July 2016
- (L. 181/2004) *Law nr. 181 of 17 May 2004, on modifying and completing the Law nr. 29/2000 on the national system of decorations of Romania*, in MO, nr. 461 of 24 May 2004
- (Legislația României 2003) *Sistemul național de decorații al României / Système national des décorations de Roumanie / Romania's national system of decorations*, in “Legislația României / Législation roumaine / Romanian Legislation”, vol. 64, 2003
- (L. 107/2020) *Statement of reasons of Law nr. 107 of 3 July 2020 on instituting the Order of Merit for the Promotion of Human Rights and Social Commitment* (MO, nr. 590 of 6 July 2020) http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=18659 (accessed 1 December 2020)
- (L. 413/2004) *Statement of reasons of Law nr. 413 of 18 October 2004, on the Valour and Faith Order* (MO, nr. 1.003 of 1 November 2004), http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=5763 (accessed 2 December 2020)
- (L. 572/2004) *Statement of reasons of Law nr. 572 of 14 December 2004, on the Diplomatic Merit Order and the Diplomatic Merit Medal* (MO, nr. 1.264 of 29 December 2004), http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=5986 (accessed 2 December 2020)
- (Ordres & Décorations) *Ordres & Décorations de France. Sous de Haut Patronage de la Grande Chancellerie de la Légion d'Honneur*, ouvrage réalisé sous la direction de Michel Droit, de l'Académie française, Éditions du Grand Rond, Toulouse.
- (Marinescu 1974-1975) Marinescu, Floricel – “Modificări survenite la sistemul de decorații românești în deceniul patru al secolului XX (I)”, in SMMIM, 7-8, 1974-1975
- (Marinescu 1976) Marinescu, Floricel – “Modificări survenite la sistemul de decorații românești în deceniul patru al secolului XX (II)”, in SMMIM, 9, 1976
- (Marinescu 2002) Marinescu, Floricel – “Date cu privire la noul sistem de decorații al României”, in CN, VIII, 2002
- (Měříčka 1975) Měříčka, Václav – *Book of Orders & Decorations*, Hamlyn, London, New York, Sydney, Toronto, 1975
- (Ross, Stahl 2014) Ross, Robert L.; Stahl, Alan M. – *From a Thankful Nation. Latin American Medals & Orders in the Robert L. Ross Collection*, Princeton University, Princeton University Library, Princeton, New Jersey, 2014
- (Safta et alii 1993) Safta, Ion; Rotaru, Jipa; Velter, Tiberiu; Marinescu, Floricel – *Decorații românești de război. 1860-1947*, Editura Universitaria, București, 1993
- (Trost 1910) Trost, L. J. – *Die Ritter- und Verdienst-Orden, Ehrenzeichen und Medaillen aller Souveräne und Staaten seit Beginn des XIX. Jahrhunderts. Mit über 700 meist farbigen Abbildungen auf 40 Tafeln*, Wilhelm Braumüller, Wien und Leipzig, 1910
- (Volpe 2011) Volpe, Mario – “La riforma dell'Ordine della Stella d'Italia”, in “Il Mondo del Cavaliere. Rivista Internazionale sugli Ordini Cavallereschi”, Commissione Internazionale Permanente per lo Studio degli Ordini Cavallereschi, Associazione Insigniti Onorificenze, Anno XI, Gennaio-Marzo 2011, numero 41
- (W. 2002) *Presidential Warrant of 6 December 2002*, in GG, No. 24.155 of 6 Desember/December 2002
- (Werlich 1974) Werlich, Robert – *Orders and Decorations of all Nations. Ancient and Modern, Civil and Military*, second edition, Quaker Press, Washington D.C., 1974
- (Гусев 2014) Гусев, И. Е. – *Ордена, наградные знаки и медали от Петра I до современности*, Москва, 2014
- (З. 2008) Закон України від 10 квітня 2008 року № 258-VI про внесення змін до Закону України “Про державні нагороди України”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-VI#Text> (accessed 2 December 2020)
- (Павлов/Pavlov 2015) Павлов Петко / Pavlov Petko – *История на наградната система на България. Част I. Ордени и медали/History of the Bulgarian Award System. Part I. Orders and Medals* (второ допълнено издание/second revised edition), София/Sofia, 2015
- BO – “Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România” (Romania)
- BOE – “Boletín Oficial del Estado” (Spain)
- CN – “Cercetări Numismatice” (National History Museum, Bucharest)
- GG – “Staatskoerant/Government Gazette” (South Africa)
- MO – “Monitorul Oficial al României” (Romania)
- MORM – “Monitorul Oficial al Republicii Moldova” (Moldova)
- SMMIM – “Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară” (Central Military Museum, Bucharest)

СЕМЕЈСТВОТО БОГОВИ ОД КОНОМЛАТИ ОД 19 ДО 21 ВЕК

Дамјан Бужаровски

Македонско грбословно друштво
<https://orcid.org/0000-0003-3540-9888>

УДК 929.52Богови“18“
<https://doi.org/10.47763/mher21160017b>

Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Темата на ова истражување е родословјето (генеалогичката) на семејството Богови, со потекло од селото Кономлати. Периодот којшто е опфатен е од почетокот на XIX век, односно најстарите познати предци на ова семејство, па сè до денес. Од семејството Богови потекнуваат повеќе борци во Илинденското востание, како и борци во Граѓанската војна во Грција, а во поново време од него потекнуваат значајни личности во македонската економија, како што е поранешниот гувернер на Народната банка на Република Македонија и актуелен главен економист на Европската банка за обнова и развој за Источна Европа и Кафказ, Димитар Богов.

Клучни зборови: Богов, родословие, Кономлати, семејство и македонско семејство.

THE BOGOV FAMILY OF KONOMLATI FROM THE 19TH TO THE 21ST CENTURY

Damjan Buzharovski

Macedonian Heraldic Society,
<https://orcid.org/0000-0003-3540-9888>

UDC 929.52Богови“18“
<https://doi.org/10.47763/mher21160017b>

Peer-reviewed article

ABSTRACT

The topic of this research is the genealogy of the Bogov family originating from the village of Konomlati. The period covered is from the beginning of the XIX century, that is from the oldest known ancestors of this family, until today. Many fighters in the Ilinden Uprising against Ottoman Empire in 1903 originated from the Bogov family, as well as fighters in the Greek Civil War, and more recently, important figures in the Macedonian economy such as the former Governor of the National Bank of the Republic of Macedonia, and current chief economist of the European Bank for Reconstruction and Development for Eastern Europe and the Caucasus, Dimitar Bogov.

Key words: Bogov, genealogy, Konomlati, family, Macedonian family.

Изработката на родословија е сложена и макотрпна работа. Податоците за најстарите поколенија се скудни, а бројот на извори ограничен. Најчест извор е усната традиција, којашто има свои слабости и можно е да се појават и грешки. Во Македонија, повеќето семејства познаваат до 5 – 6 поколенија наназад (Бужаровски 2020, 2). Кога треба да се презентира едно стебло, голема тешкотија е да се одреди која ќе биде почетната точка од којашто ќе се разгранува стеблото нанапред во времето, како и да се одреди семејството од коешто ќе се извлекуваат податоците во времето наназад. Во овој труд ќе го разгледаме родословјето на семејството Богови, од машка страна на мајката на авторот, Ана, односно родословјето по предокот Доне Богов.

Семејството Богови води потекло од селото Кономлати. Од 1926 година, ова село се вика Макрохори (грчки Μακροχώρι, а на катаревуса Μακροχώριον), што значи долго село. Ова име фигурира во официјалните документи, а жителите сè уште селото го викаат Кономлати (Хроники 2018, 7; Пантос 2019). Во некои книги го среќаваме и како Кономлади (Симовски 1998, 24; Хроники 2018, 7; Кочов и Масалинков 1984). Но, сите жители на селото и луѓе кои се родени таму со кои разговарав, го викаат Кономлати (Костопулос 2014; Богов 2015; Исковска 2019; Атанасова 2019; Пантос 2019),

Кономлати се наоѓа северно од градот Костур и југозападно од градот Лерин, на оддалеченост од 25 километри од двата града (Симовски 1998, 24). Тоа влегува во територијата на Корештата (Костурскиот регион бил поделен на седум потесни области – жупи), во којашто покрај Кономлати, влегувале уште 25 села (Васиљевиќ 1928, 86). Кономлати е расположено во една котлина помеѓу планината Вичо и нејзините разграноци, на надморска височина од 950 метри. Селото е од збиен тип и е поделено на три маала – *Горно*, *Средно* и *Долно маало* (Васиљевиќ 1928, 89), а низ селото течат

The process of making a family tree is a complex and laborious task. The data on the older generations is scarce and the number of sources are limited. The most common source is from the oral tradition which has its weaknesses, so mistakes can occur. In Macedonia, most families know up to 5-6 generations going back in time (Бужаровски 2020, 2). When one family tree is to be presented, it is very difficult to determine what should be the starting point for the tree from which to branch forward in time, as well as to determine the family from which the data will be extracted going back in time. In this paper we will look at the genealogy of the Bogov family from the male side of the author's mother, Ana. That is, the genealogy after the ancestor Done Bogov.

The Bogov family originates from the village of Konomlati which, from the Balkan wars in 1912 is under Greece. In 1926 the name was changed to Makrochori (greek Μακροχώρι, and catarevusa Μακροχώριον) which means "long village". This name appears in official documents, but the inhabitants still call the village Konomlati (Хроники 2018, 7; Пантос 2019). In some books we also find it as Konomladi (Симовски 1998, 24; Chronicles 2018, 7; Кочов и Масалинков 1984). Even so, all the villagers and people born there that I spoke with call it Konomlati (Костопулос 2014; Богов 2015; Исковска 2019; Атанасова 2019; Пантос 2019).

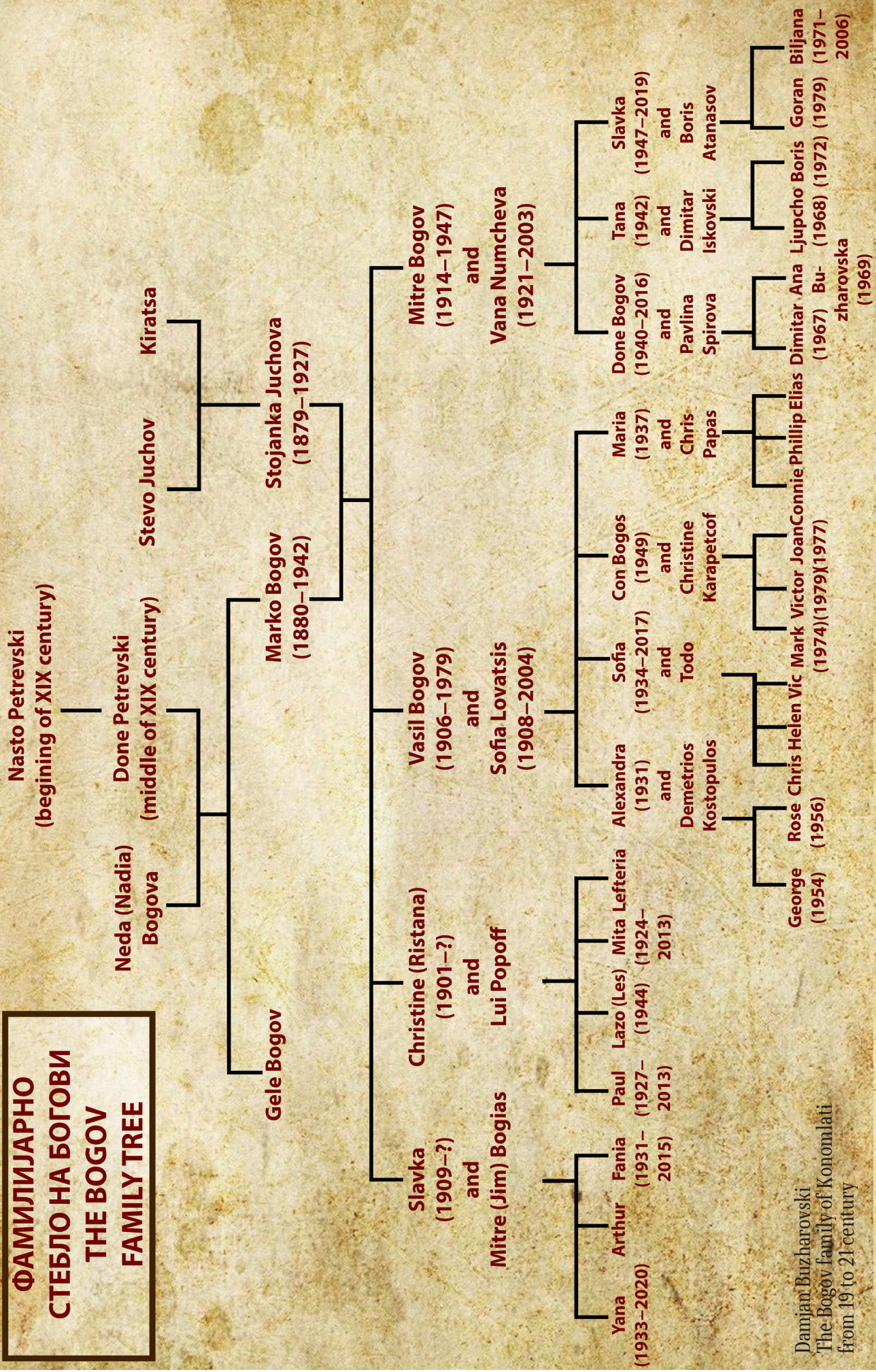
Konomlati is located north of the town of Kostur (Kastoria) and southwest of the town of Lerin (Florina), at a distance of 25 km from both of the cities (Симовски 1998, 24). It is located

in the territory of Koreshta (Kostur region was divided into seven narrower areas-counties (zhupi)) in which, besides Konomlati, there are 25 other villages (Васиљевиќ 1928, 86). Konomlati is located in a valley between Mount Vicho and its tributaries, at 950 meters above sea level. The village is of compact type and is divided into three neighborhoods

Кономлати во поширокиот регион/
Konomlati in the wider region

**ФАМИЛИЈАРНО
СТЕБЛО НА БОГОВИ
THE BOGOV
FAMILY TREE**

Damjan Buzharovski
The Bogov family of Konomlati
from 19 to 21-century
MACEDONIAN HERALD 16 • 19 • JUNE • 2021

две реки, Големата и Малата, коишто се соединуваат на сред село (Симовски 1998, 25).

Кономлати е револуционерно село; во Илинденското востание, сите мажи на возраст над 15 години (вкупно 366 мажи) се приклучиле во формираните комитски чети (Хроники 2018, 21 и 55), а за време на Граѓанската војна во Грција, во редовите на ДАГ се приклучиле вкупно 367 мажи и жени (Хроники 2018, 94). Во оваа

Куќата на Нумчеви во Кономлати/
House of the Numchev in Konomlati

војна, селото многу настрадало, т.е. загинале 69 лица, а 607 лица се отселиле, од кои дел во Република Македонија, а другите во источноевропските земји (Симовски 1998, 25).

Населението во Кономлати се занимавало и се занимава претежно со земјоделие и сточарство. Од зеленчук, најмногу се сади гравот. Слава на селото е Св. Никола (Пантос 2019).

ДОНЕ ПЕТРЕВСКИ (БОГОВ)

Доне Петревски е роден кон средината на XIX век. Тој е син на Насто Петревски, кој е најдалечниот предок за кого има податоци. Доне и Насто не се родени во Кономлати, но од каде потекнуваат не се знае (Костопулос 2014).

Според кажувањето на Леца Костопулос, Доне се преселил во Кономлати по еден несреќен настан. Имено, кога Доне бил младо момче, работел во фурна, во своето родно место. Еден ден, турскиот бег дошол во фурната и му рекол на Доне да им однесе на работниците на неговите ниви леб и симити за јадење. Доне им однел на работниците за јадење, и потоа се вратил кај бегот за да наплати, но бегот одбил да плати. Доне со себе имал една торба во којашто носел јајца. Бегот му ја видел торбата и за да му направи зулум на Доне и да го понижи, бидејќи дошол да наплати, му ја зел торбата, ги извадил од внатре јајцата и му ги скршил од главата, па го пуштил таков да си оди. Доне за ова многу

Gorno (Upper), Stredno (Middle) and Dolno maalo (Lower neighborhood) (Васињевиќ 1928, 89), and through the village flow two rivers, the Golema (Big) and the Mala (Small), which merge in the middle of the village (Симовски 1998, 25).

Konomlati is a revolutionary village, and in the Ilinden (St. Elijah day) Uprising³ of 1903, all men over the age of 15, or total 366 men, joined the formed insurgent companies (Хроники 2018, 21 и 55). During the Greek Civil War⁴ (1946-49) a total of 367 men and women joined units of the Democratic Army of Greece (DAG), fighting the Government forces (Хроники 2018, 94). In this war the village suffered a great deal. Some 69 people died and 607 people were expelled from the village, some to Yugoslavia, mostly to Peoples Republic of Macedonia, and others to Eastern European Block countries (Симовски 1998, 25).

The population of Konomlati was and is mainly engaged in agriculture and animal husbandry. Beans are mostly grown, along with other vegetables. The saint day (slava) of the village is St. Nicholas on 19 December (Пантос 2019).

DONE PETREVSKI (BOGOV)

Done Petrevski was born in the middle of the 19th century. He was the son of Nasto Petrevski, who was the most distant ancestor for whom there is any information. Done and Nasto were not born in Konomlati, and their origin is unknown (Костопулос 2014).

According to Leca Costopoulos, Done moved to Konomlati after an unfortunate incident. Namely, when Done was a young boy, he worked in a bakery, in his homeplace. One day a Turkish bey came to the bakery and told Done to take bread and simits to the workers in his fields to eat. Done delivered the food and then went to the bey for the payment, but the bey refused to pay. Done had on him at that time a bag filled with eggs. When the bey saw his bag, in order to oppress Done and humiliate him because he came to charge him, he took the eggs from Done's bag and broke them over his head, and then let him go like that. Done was very angry about this and told the baker what had

се налутил и му кажал на пекарот што се случило. Пекарот му рекол да не се грижи, бидејќи и другпат имало такви настани со турските бегови. Но, Доне не можел да се помири со тоа, и по некое време го убил бегот. За да не го фатат Турците, бил принуден да бега, па избегал преку планините, во селото Кономлати (Костопулос 2014; Елиас 2020).

Бидејќи Кономлати се наоѓало помеѓу две околини, Леринска и Костурска, и немало турска војска, таму се преселувале претежно оние семејства кои се плашеле од одмазда, бидејќи убиле некој турски насилник (Хроники 2018, 15).

По доселувањето во Кономлати, Доне се оженил со Неда (Надиа) Богова и бил домазет. Бидејќи родителите на Неда биле богати, а немале синови, само седум ќерки, Доне го зел презимето Богов за да го продолжи родот, а со тоа го наследил и целиот имот од родителите на Неда (Костопулос 2014). На тој начин, всушност семејството започнало да се презива Богови и така се презиваат до денес, а го среќаваме и во варијантата Богос кај некои предци и роднини, поради грчкото влијание во тој крај.

За Неда Богова нема многу податоци. Од кажувањето на Тана Исковска, а на неа пак, ѝ раскажувала мајка ѝ Вана, Неда била крупна, но убава жена, со многу бел тен (Исковска 2019).

Доне и Неда имале два сина, Марко и Геле. Можно е да имале и ќерка, но овој податок не е сигурен. Геле заедно со неговото семејство од пет члена, во 1914 година поради економски причини се отселил во Бугарија (Хроники 2018, 58).

Кога се кренало Илинденското востание, Доне се приклучил на некоја од комитските чети и учествувал во борбите. Покрај него, од семејството Богови имало уште шест члена – учесници во Илинденското востание, неговите синови Марко и Геле и уште четворица други (Хроники 2018: 52),¹ кои изгледа потекнуваат од некоја подалечна гранка на семејството.

Во селото Кономлати, секое семејство имало своја слава. Најголемиот дел од семејствата го славеа или Митровден или Св. Никола. Семејството Богови го славеа празникот Св. Никола (Пантос 2019; Исковска 2019). На овој ден се подготвувала побогата трпеза: „На свет Нико-

happened. The baker told him not to worry since there had been similar incidents with Turkish beys in the past. But Done could not come to terms with that, and after a while he killed the bey. In order not to be caught by the Turks, he was forced to flee and escape through the mountains, to the village of Konomlati (Костопулос 2014; Елиас 2020).

Because Konomlati was located between two districts, Lerin and Kostur, and there were no Turkish army units stationed in that region, most of those families who feared of revenge from the Turks for killing Turkish tyrants moved there (Хроники 2018, 15).

After moving to Konomlati, Done married Neda (Nadia) Bogova, the daughter of wealthy parents who had seven daughters and no sons. So Done took the family name Bogov in order to continue it, and thus inherited all the property from Neda's parents (Костопулос 2014). Therefore, the family started to be called Bogov and that is how they are called today. We can also find the surname in the variant Bogos with some ancestors and relatives due to the Greek influence in that area.

There is not much information about Neda Bogova. According to Tana Iskovska, and what her mother Vana told her, Neda was a burly but beautiful woman, with a very white skin tone. (Исковска 2019).

Done and Neda had two sons, Marko and Gele. They may have had a daughter, but this information is not certain. Gele moved to Bulgaria with his family of five members in 1914 for economic reasons (Хроники 2018, 58).

When the Ilinden Uprising broke out, Done joined one of the insurgent companies and took part in some battles. Besides him, there were six other members of the Bogov family participating in the Ilinden Uprising, including his sons Marko and Gele and four other members of the Bogov family (Хроники 2018: 52)⁵, who seem to come from a distant branch of the family.

In the village of Konomlati every family had its own saint day (slava). Most of the families celebrated either St. Demetrious day or St. Nicolas day. The Bogov family celebrated the St. Nikola (Пантос 2019; Исковска 2019). On this day, a richer table was prepared: “On St.

ла правеја риби, риби со кромид, вареја фасуљ и сарми. Такви беје. Напред немаше т'ка масло да лупаме кај сега тога, сакаје да рече е ако му клаваје тро масло во фасуљо, ово је свет Николски фасуљ“.² (Пантос 2019)

ТРЕТА ГЕНЕРАЦИЈА МАРКО БОГОВ (1880 – 1942)

Марко Богов е роден во Кономлати во 1880 година (Bogov), а починал во 1942 година, околу ноември месец (Исковска 2019). По занимање бил сидар, имал своја тајфа и градел куќи (Исковска 2019; Атанасова 2019). Кога се кренало Илинденското востание, тој, како и неговиот татко Доне, се приклучил во некоја од четите и учествувал во вооружените борби (Хроники 2018, 52).

Марко имал изградено своја куќа во Горното Маало во Кономлати, веднаш под патот, којашто денес е срушена и не постои. Куќата не била многу голема, имала приземје и спрат. Приземјето го викале трем, и им служело за чување работи. На горниот спрат имало четири соби. Две поголеми соби кои биле спални, потоа една помала соба којашто била кујна и една соба којашто била најголема од сите соби и била нешто како дневна соба. Во таа соба било сместено огништето (Исковска 2019).

Марко бил во брак со Стојанка од фамилија Јучови. Стојанка била родена во 1879 година, а починала на 23 декември 1927 година (Bogov). Куќата на Јучови се наоѓала исто така во Горното Маало и била неколку куќи погоре од куќата на Богови. И оваа куќа не постои денес. Родителите на Стојанка се викале Стево Јучов и мајка ѝ Киратса, моминското презиме е непознато. Од семејството Јучови во Илинденското востание се вклучиле вкупно 14 членови (Хроники 2018, 53).

Стојанка и Марко во бракот имале четири деца. Синовите

Nicolas we cooked fish with onions, and boiled beans and stuffed cabbage leaves were also made. In that time there was lack of oil, so if they put some oil in the beans, those beans were called St. Nicola's beans.” (Пантос 2019)

THIRD GENERATION MARKO BOGOV (1880-1942)

Marko Bogov was born in Konomlati in 1880 (Bogov), and died in 1942, around November (Исковска 2019). He was a stonemason by profession, and had his own group (tayfa) which built houses (Исковска 2019; Атанасова 2019). When the Ilinden Uprising broke out, he, like his father Done, joined one of the Insurgent companies and took part in the armed battles (Хроники 2018, 52).

Marko had built his own house in the Gorno Maalo in Konomlati, below the road, which is now collapsed and no longer exists. The house was not very big, and had a ground floor and a first floor. The ground floor was called *trem* and was used to store things. On the upper floor there were four rooms. The two larger rooms were bedrooms, then there was a smaller room that was a kitchen, and finally a room that was the largest of all the rooms and was something like a living room. The fireplace was placed in that room (Исковска 2019).

Marko was married to Stojanka from the Juchov family. Stojanka was born in 1879 and died on December 23, 1927 (Bogov). The Juchov house was also located in the Gorno Maalo and

was a few houses above the house of the Bogovi. This house also does not exist today. Stojanka's parents were called Stevo Juchov and her mother Kiratsa, her maiden name being unknown. A total of 14 members of the Juchov family joined in the Ilinden Uprising (Хроники 2018, 53).

Од лево на десно прв ред Славка и Митре Богвас, Митре Богов, Вана Богова и Софиа Богова; втор ред Леца, Мара, Марко и Софиа Богови/
From left to right first row Slavka and Mitre Bogias, Mitre Bogov, Vana Bogova and Sofia Bogova; second row Leca, Mara, Marko and Sofia Bogovi

се викале Васил и Митре, а ќерките Славка и Кристина.

Славка била родена во 1909 година во Кономлати (Bogov). Била омажена за Митре (Џим) Богиас (има слично презиме со Богови, но немаат никакво сродство и тој бил од друго село). Во бракот имале три деца: Фанија родена во 1931 година, Јана родена во 1933 година и Артур. Славка и Митре се преселиле во Австралија. Таму тие имале фарма за живина (Богова 2020).

Кристина (Ристана) била родена во 1901 година во Кономлати и била најстара од нивните деца. Нагалено ја викале Ица. Била омажена за Луи Попоф. Во бракот имале четири деца: Лефтерија, Мита – родена во 1924 година, Паул – роден во 1927 година и Лазо (Les). И Кристина со семејството се преселила во Австралија (Богова 2020).

ЧЕТВРТА ГЕНЕРАЦИЈА ВАСИЛ (ЦИЉО) М. БОГОВ (1906 – 1979)

Васил е постариот брат на Митре. Него никој не го викал по име и сите го викале Циљо (Исковска 2019), а на грчки, во документите името му било Василиос (Incoming 1938). Роден е во Кономлати во 1906 година (Bogov). Бил во брак со Софија Ловатсис (1908 – 2004) или како што ја викале откако се омажила за Васил, Циљовица. И таа е Македонка од село Дреновени. Васил и Софија во бракот имале четири деца: Александра (Леца), Софија, Марија (Мара) и Кон (Коце). Од нив, освен Софија која е почината, другите сите се живи (Богова 2020).

Васил заедно со семејството се преселил во Австралија. Најпрво во Австралија отишол само тој во 1938 година. Пристигнал

Во средината Паул Попоф и неговата невеста, лево од него Кристина и Луи Попоф; десно е Софија Богова во раце го држи Кон Богос, до неа Васил Богов/In the middle Paul Popoff and his bride, left of him is Christine and Lui Popoff; right is Sofia Bogova and she holds Con Bogos, after her, is Vasil Bogov

children, Fania born in 1931, Yana born in 1933 and Arthur. Slavka and Mitre moved to Australia, where they started a poultry farm (Богова 2020).

Christine (Ristana) was born in 1901 in Konomlati and was the eldest. Her nickname was Ica. She married Louie Popoff and had four children: Lefteria, Mita born in 1924, Paul born in 1927 and Lazo (Les). Christine and her family also moved to Australia (Богова 2020).

FOURTH GENERATION VASIL (CILJO) M. BOGOV (1906-1979)

Vasil was Mitre's older brother. Nobody called him by his actual name, but by the nickname Ciljo (Исковска 2019). In Greek documents his name is Vasilios (Incoming 1938). He was born in Konomlati in 1906 (Bogov). He was married to Sofia Lovatsis (1908-2004) or, as she was called after the marriage, Ciljovica (women were called after their husbands). She

was also a Macedonian from the village of Drenoveni. Vasil and Sofia had four children: Alexandra (Leca), Sofia, Maria (Mara) and Con (Koce). Of these, all are still alive, except for Sofia. (Богова 2020).

Vasil and his family moved to Australia. Initially he went by

Семејството на Васил и Софија Богови околу 1948 година/
The family of Vasil and Sofia Bogov around 1948

на пристаништето Фримантл (Fremantle) на 5 април 1938 година, по што заминал за градот Гералдтон (Incoming 1938), крајбрежен град во Западна Австралија. Таму тој работел на ниви, а парите што ги заработувал ги штедел и собирал за патни трошоци, за да си го земе и семејството во Австралија (Елиас 2020).

Патот на неговото семејство од Кономлати до Австралија бил долг и тежок. Според кажувањето на ќерката Александра (Леца), најпрвин во Кономлати од Дреновени дошла Мара, мајката на Циљовица и ѝ кажала на Циљовица дека ако сака да оди во Австралија, ќе морала да тргне веднаш, бидејќи следниот ден во Кономлати ќе дошле војници. Циљовица набрзина се спремила себе си и ќерките, се збогувала од роднините, и вечерта заедно со трите ќерки (синот не бил роден) тргнале од селото, одејќи по коритото на реката. Одејќи така, ги слушнале војниците над нив на патот како маршираат, но имале среќа и војниците не ги виделе. Потоа со брод тргнале кон Египет. Кога стигнале во Каиро, службеници ги задржале еден месец и не им давале да продолжат, барајќи им мито за да ги пропуштат. Ова им се случило и на други луѓе кои бегале кон Австралија. Откако Васил испратил уште пари, им дозволиле да тргнат. Со бродот што се викал Миср (Misr), тргнале од Каиро преку Суецкиот Канал и се упатиле кон Австралија (Костопулос 2014). Во Австралија, во пристаништето Фримантл пристигнале на 25 декември 1947 година (Personal), и конечно по девет години го виделе својот сопруг и татко. Подоцна од Гералдтон се преселиле во Перт, каде што нивните потомци сè уште живеат.

Најстарата ќерка на Васил, Леца е родена во 1931 година во Кономлати. Таа повеќепати има дојдено во Скопје. Била омажена со Деметриос Костопулос (1927 – 2008) и во Австралија тие имале фурни. Имаат две деца, Џорџ и Роза (Богова 2020).

Софија е родена во 1934 година во Кономлати, а почина 2017 година во Перт. Таа била во брак со Тодо и имале три деца: Вик, Хелен и

himself to Australia, arriving at the port of Fremantle on 5 April 1938, and then went to Geraldton (Incoming 1938), a coastal town in Western Australia. There he worked in the fields, saving the money he earned, and collecting it for the travel expenses for his family to come in Australia (Elias 2020).

His family's journey from Konomlati to Australia was long and difficult. According to his daughter Alexandra (Leca), firstly Mara, Ciljovica's mother, came from Drenoveni to Konomlati, and told her daughter that if she wanted to go to Australia, she would have to leave immediately, because the next day soldiers would come to Konomlati. Ciljovica quickly prepared everything for herself and her daughters, said goodbye to her relatives and, together with her three daughters (the son was not yet born), left the village in the night, walking along the riverbed. As they walked, they heard the soldiers marching on the road above them, but they were lucky, and the soldiers did not see them. They then caught a ship which carried them to Egypt. When they arrived in Cairo, officers detained them for a month and would not allow them to continue their journey, asking for bribes to let them go. This happened to other

Кон Богос, Софиа, Мара Папас и Леца Костопулос/Con Bogos, Sofia, Mara Papas and Leca Kostopulos

people fleeing to Australia too. After Vasil sent more money, they were allowed to leave. They finally set sail on the ship "Misr" from Cairo, passed through the Suez Canal, and headed for Australia (Костопулос 2014). In Australia, they arrived at the port of Fremantle on December 25, 1947 (Personal) and saw their husband and father for the first time after nine years apart. They later moved from Geraldton to Perth, where their descendants still live.

Vasil's eldest daughter, Leca, was born in 1931 in Konomlati. She has come to Skopje several times. Leca was married to Demetrios Costopoulos (1927-2008) and they had a bakery in Australia. They have two children, George and Rose (Богова 2020).

Крис (Елиас 2021).

Мара е родена во 1937 година во Кономлати. Во брак е со Ристо (Chris) Папас, исто така Македонец. Во бракот имаат два сина и една ќерка. Синовите се викаат Елиас и Филип, а ќерката Кони.

И најпосле Кон, односно како што го викаат на македонски Коце, единствениот син на Васил и Софиа. Тој е роден во 1949 година во Гералдтон. Оженет е со Кристина Карапеткоф и имаат три деца: Марк – роден во 1974 година, Виктор – роден во 1979 година и Џоан – родена во 1977 година.

МИТРЕ М. БОГОВ (1914 – 1947)

Митре Богов е роден е во Кономлати во 1914 година (Bogov). По занимање бил дограмаџија, посебно бил специјализиран за прозорите на куќите, а исто така и за водовод, и правел чешми (Атанасова 2019).

Митре бил учесник во Втората светска војна и се борел против Италијанците. Првпат од грчката војска бил регрутиран во 1930 година, но колку време служел војска нема податок. Потоа, во 1940 година бил повторно мобилизиран и се борел во војната со Италија, на фронтот во Албанија, сè до капитулацијата на Грција во 1941 година, а потоа се вратил во Кономлати каде што останал до крајот на окупацијата (Хроники 2018: 107). Според кажувањето на тетка Тана, негова ќерка, во времето додека бил на фронтот во Албанија имало голем студ (војната помеѓу Грција и Италија се водела зимно време и започнала со напад на Грција од Италија, на 28.10.1940 година (Beevor 2013, 148)), а на него му замрзале нозете. На домашните им кажале дека на Митре му замрзале нозете, му ги исекле и умрел, а тоа не било точно, бидејќи не му ги исекле нозете и успеале да му ги спасат (Исковска 2019).

Брат му Васил од Австралија требало да го земе и Митре, за

Sofia was born in 1934 in Konomlati and died in 2017 in Perth. She was married to Todo and had three children, Vic, Helen and Chris (Елиас 2021).

Mara was born in 1937 in Konomlati. She is married to Risto (Chris) Papas, also a Macedonian, and have two sons Elias and Philip, and daughter Connie.

Con, or as they call him in Macedonian Koce, the only son of Vasil and Sofia, was born in 1949 in Geraldton. He is married to Christine Karapetkof and they have three children: Mark born in 1974, Victor born in 1979 and Joan born in 1977.

MITRE M. BOGOV (1914-1947)

Mitre Bogov was born in Konomlati in 1914 (Bogov). He was a carpenter by profession, especially specialized in the windows of the houses, and he also did plumbing and constructed fountains (Атанасова 2019).

Mitre was a participant in World War II and fought against the Italians. He was first recruited in the Greek army in 1930, but there is no information on how long he served in the army. Then in 1940 he was mobilized again and fought in the war with Italy, on the front in Albania until the capitulation of Greece in 1941, and then returned to Konomlati where he

remained until the end of the occupation (Хроники 2018, 107). According to Aunt Tana, his daughter, while he was on the front in Albania there was a great cold (the war between Greece and Italy was fought in winter and began with the invasion of Greece by Italy on 28.10.1940 (Beevor 2013, 148)), and his feet froze. The family was told that Mitre's legs were frozen, amputated and that he died, but that was not true. They did not actually cut off his legs and somehow managed to save them (Исковска 2019).

His brother Vasil from Australia was supposed to take

Митре Богов како грчки војник околу 1930 година/Mitre Bogov as Greek soldier around 1930

потоа и тој да го повлече своето семејство. Двапати му спремал документи, еднаш пред почетокот на Втората светска војна, но започнала војната, а Митре бил во меѓувреме мобилизиран и не отишол. Вториот пат му спремал документи кога започнала Граѓанската војна, но тогаш Митре се приклучил на ДАГ и повторно не заминал за Австралија (Исковска 2019).

На почетокот на 1947 година, Митре се приклучил на ДАГ. Во август имало некоја борба на планината Грамос.

Војските на Кралството Грција го заробиле Митре и уште петмина други партизани. Еден од партизаните имал скриен пиштол и веројатно сакал да проба да беге, но војниците го виделе и поради тоа ги убиле сите (Атанасов 2020). Домашните никој не знаел дека Митре е убиен и по 2 – 3 години откако веќе биле избегани од Грција, воспоставиле контакт со брат му во Австралија, и од него дознале дека погинал. Дедо ми Доне во Унгарија постојано прашувал и велел: „Каде е татко ми“, но никој не знаел да му каже дека погинал (Исковска 2019). Домашните подоцна сите знаеја дека Митре загинал на Грамос, но Фана (жената на Митре) сè до пред нејзината смрт немала кажано како загинал и кратко пред да почине раскажала. Тој настан го имала слушнато од Коле, втор маж на нејзина прва братучетка Лефтера, кој бил сведок на настанот (Атанасов 2020). На Грамос имаат погинато многу Македонци, а некоја повозрасна жена од Кономлати, при една посета на Тана Исковска за Грамос ѝ велела: „Аир да не видат! Оган да ги изгори! Таму е Грамос.“ (Исковска 2019)

Митре со оженил со Вана Нумчева околу 1939 година. Нивниот брак, за разлика од поголемиот број бракови во тоа време, коишто се склучувале по договор на родителите, бил од љубов (Атанасова 2019 а) и имале три деца: Доне, Тана и Славка.

Mitre and his family to Australia. He prepared documents for him twice, once before the beginning of World War II, but the war started, and Mitre was mobilized in the meantime and did not leave. The second time he prepared documents for him was when the Civil War started, but then Mitre joined DAG at the beginning of 1947 and once again did not make the trip to Australia (Исковска 2019).

In August there was a battle on Mount Gramos. The armies of the Kingdom of

Вана и Митре Богови/Vana and Mitre Bogovi

Greece captured Mitre and five other partisans. One of the partisans had a hidden gun and probably wanted to try to escape, but the soldiers saw him and killed them all (Атанасов 2020). The family did not know that Mitre had been killed and it was not until 2-3 years later, after they had already fled Greece, they established contact with his brother in Australia and learned from him that Mitre had been killed. My Grandfather Done in Hungary kept asking: “Where is my father?”, but no one knew to tell him that he had died (Исковска 2019). The family later learned that Mitre had died on Gramos, but Fana (Mitre’s wife) would not say how he died and it was not until shortly before she died she finally told the story. She had heard about that event from Kole, the second husband of her first cousin Leftera, who was a witness to the event (Атанасов 2020). Many Macedonians had died on Gramos, and one elderly lady from Konomlati during the visit of Tana Iskovska told her about Gramos: “Let them have bad luck! Let them be burned with fire! There is Gramos.”(Исковска 2019)

Mitre married Vana Numcheva around 1939 and, unlike most marriages at that time which were concluded by agreement of the parents, they married out of love (Атанасова 2019a). They had three children: Done, Tana and Slavka.

ВАНА (ФАНА) БОГОВА РОД. НУМЧЕВА

Вана, ќерка на Зисо и Стамена е родена во Кономлати во 1921 година (Атанасова 2019; Исковска 2019), но во личните документи ѝ пишува дека е родена во 1920 година (Извод 2003; Pasoš 1961), што е погрешно, бидејќи во тоа време се чести грешките при годините на раѓање. Во грчките документи ја пишувале под името Анна, иако крстено име ѝ е Вана, и дури потписот на некои документи ѝ е Анна (грчки Ανωα) (Osobna1949). Роднините ја викаа Фана.

Татко ѝ Зисо се занимавал со сточарство, а имал и ниви. Кога се кренало Илинденското востание, и Зисо се приклучил на четите и бил водник (Хроники 2018, 51). Подоцна, за време на Граѓанската војна, иако веќе во поодминати години, повторно ги помагал силите на ДАГ и поради тоа некое време бил затворен (Исковска 2019).

На раст, Фана беше ниска и крупна, и во осмото десетлетие немаше бела коса. Карактерно беше мошне добра, тивка, смирена, трпелива и многу емотивна. Ќерка ѝ Славка за неа стално велеше: „само плачеше. Ќе почне да раскажува за некој настан од минатото што ѝ се случил и одма ќе почне да плаче“. (Атанасова 2019). Но, тоа е разбирливо, имајќи предвид што сè преживеала, од загинувањето на сопругот, па ја одделиле од двете деца, отселување од родниот крај итн. Имала завршено 6-то одделение во родното село, на грчки јазик (Исковска 2019).

Додека траела Граѓанската војна во Грција, македонското население поминувало низ опасни ситуации, мачења, затворања итн. Кога Фана била бремена со најмалата ќерка Славка, кон крајот на летото во 1947 година, во нивната куќа дошле грчки војници. Во куќата бил и синот Доне, ќерката Тана, Софија, жената на Васил со трите ќерки кои уште не биле заминати во Австралија. Војниците го барале Митре, кој бил во ДАГ. Бидејќи не го нашле, станале многу насилни. Почнале да вршат притисок, да се закануваат и да ги уценуваат да кажат каде се крие Митре. Фана веќе била во поодмината бременост, и

VANA (FANA) BOGOVA NĚE NUMCHEVA

Vana, daughter of Ziso and Stamena, was born in Konomlati in 1921 (Атанасова 2019; Исковска 2019) In some of her personal documents it is written that she was actually born in 1920 (Извод 2003; Pasoš 1961), which is incorrect, because at that time mistakes of birth date were common. In

Greek documents she was listed under the name Anna, although her baptismal name is Vana, and even the signature on some documents is Anna (Greek Ανωα) (Osobna1949). The relatives called her Fana.

Vana's father Ziso was engaged in animal husbandry, and he also had fields. When the Ilinden Uprising broke out, Ziso joined the Insurgent company and was a Sergeant (Хроники 2018, 51). Later, during the Greek Civil War, although old, he again

helped the DAG forces and because of that he was imprisoned for some time (Исковска 2019).

Fana was short and burly and had no white hair even in her eighth decade. She was very good, quiet, calm, patient and very emotional. Her daughter Slavka kept saying about her: "she was always crying. She will start talking about an event from the past that happened to her and she will start crying right away." (Атанасова 2019). But this is understandable considering what she survived; the death of her husband, separation from her two children, emigration from her homeland, etc. She had completed 6th grade in her birth village in Greek school (Исковска 2019).

During the Greek Civil War, the Macedonian population went through dangerous situations, torture, imprisonment, etc. When Fana was pregnant with her youngest daughter Slavka, Greek soldiers came to their house in the end of the summer of 1947. In the house also were Vana's son Done, daughter Tana, and Sofia, Vasil's wife with three daughters who had not yet left for Australia. The soldiers were looking for Mitre, who was in the DAG. They became very violent when they did not find him. They started

Вана Богова/Vana Bogova

постоела опасност да се породи предвреме. Во таквата ситуација, војниците сакале да ја силуваат жената на Васил, Софија. За среќа, со војниците имало еден Македонец, кој соработувал и бил дојден со нив, па му паднало жал и ги убедил војниците да си одат, но на одење им ги заклале сите кокошки што ги имале во дворот (Исковска 2019).

Селото во тоа време често било изложено на бомбардирања, а Тана Исковска, сведок на овие настани вели: „Бидејќи во тоа време најпрвин беше Втората светска војна, па потоа Граѓанската војна, дедо ти Митре ископа една дупка во подрумот на куќата и уште една под патот за се криеме кога го бомбардираа селото. Кога се роди тетка ти Славка, ја криевме во дупката под патот“ (Исковска 2019)

Во 1948 година, Фана, иако со мало бебе, стапила во редовите на ДАГ и се борела на планината Вичо (Хроники 2018, 83). Останала во Грција до пред крајот на војната. Тогаш, пред самиот крај на војната, во 1949 година ја ставиле одговорна за повеќе деца, и заедно со ќерка ѝ Славка ги испратиле во Словенија, во местото Стара Гора (децата овие одговорни ги викале мајки). Во Стара Гора во домот, таа била одговорна и се грижела за група од десет деца (Атанасова 2019).

Во Словенија останала три години, и во 1952 година, заедно со ќерка ѝ Славка се преселиле во Македонија. Првично

pressuring, threatening and blackmailing them to say where Mitre was hiding. Fana was already in an advanced stage of pregnancy and was in danger of giving birth prematurely. In such a situation, the soldiers wanted to rape Vasil's wife, Sofia. Fortunately, there was one Macedonian with the soldiers, who cooperated and came with them, He felt sorry for the family and convinced the soldiers to leave, but on the way out they slaughtered all the chickens they had in the yard (Исковска 2019).

The village at that time was often exposed to bombings, and Tana Iskovska, a witness to these events, says: "Because at that time it was first World War II, and then the Civil War, so your grandfather Mitre dug a hole in the basement of the house and another under the road for hiding when the village was bombed. When your aunt Slavka was born, we hid her in the hole under the road." (Исковска 2019)

In 1948, Fana, although still with a small baby, joined the units of DAG and fought on Mount Vicho (Хроники 2018, 83). She remained in Greece until the end of the war in 1949. They put her in charge of several children and, together with her daughter Slavka, sent them to Slovenia, to the place of Stara Gora (the children called

the women who were in charge of them Majka (mother)). There at the orphanage, she was responsible for and took care of a group of ten children (Атанасова 2019).

She stayed in Slovenia for three years and in 1952, together with her daughter Slavka, moved to Macedonia. Initially, they lived in the village

Лево Вана и Славка Богови во Словенија околу 1950 година/Left Vana and Slavka Bogovi in Slovenia around 1950

Најгоре лево Вана Богова со децата за кои била задолжена и други воспитувачи/Top left Vana Bogova with the children for whom she was in charge and other educators

живееле во селото Породин, Битолско, каде што живеела нејзината постара сестра Софа. Таму Фана се вработила во училиштето како учителка. Во куќата на сестра ѝ не можеле да останат долго да живеат, бидејќи немало место и ѝ велеле дека е сè уште млада и треба да се омажи. Па така со стројници, иако не по нејзина волја, во 1955 година се омажила за Танаско од Ресен, по што се преселила кај него. Танаско бил исто така вдовец, на кого му починале од некоја болест двете ќерки и жената. Во бракот немале деца.

Во 1961 година, Фана со Танаско се преселиле во Скопје. Со доаѓањето во Скопје, таа се вработила во Конзервната фабрика, па потоа во Гранит, каде и се пензионирала.

Фана во своето родно село по заминувањето во 1949 година се вратила само еднаш. Тоа било кога брат ѝ Тодо го оперирал окото, па отишла да му помогне. Додека била таму, ѝ било тешко, бидејќи сè ја потсеќало на минатото и само плачела. Лена, братучетка ѝ, која останала да живее во Кономлати, за нејзиното доаѓање во селото вели: „Каква беше Вана, само да плачи“. (Пантос 2019). Токму поради тоа повеќе не отишла.

Почина на 13 март 2003 година во Скопје (Извод 2003)

ПЕТТА ГЕНЕРАЦИЈА ДОНЕ БОГОВ (1940 – 2016)

Доне е роден на 1 февруари 1940 година во селото Кономлати (Богов 2015). Во сите лични документи му пишува дека е роден во 1939 година (Извод 1973), но оваа година е погрешна. На грчки, името му било Андонис (Ενδεϊχτικο).

Доне и сестра му Тана се деца бегалци, евакуирани во март 1948 година. Тана Исковска за евакуирањето кажува: „И не однесоа до Желево, тамо и Мала Преспа. По тој пат, планини фаќа Бигла, натаму, сè пешки, нè однесоа во Љубојно. Тоа е место на Преспанско Езеро, во близината на Преспанско, не е баш до езерото, ама блиску е. И таму нè однесоа во Љубојно и памтам во една голема штала, што беше со слама, со ово. Таму нè прибраја, ни дадоа нешто да

of Porodin, Bitola region, where her older sister Sofa lived. There Fana got a job at the school as a teacher. They could not stay long in her sister's house because there was no room, and they told her that she was still young and needed to get married. So, with the help of matchmakers, although against her will, in 1955 she married Tanasko from Resen, after which she moved to his place. Tanasko was also a widower whose two daughters and wife died of an illness. They had no children in the marriage.

In 1961 Fana and Tanasko moved to Skopje. There she got a job in the Canning Factory, and then in building company Granit, from which she eventually retired.

Fana returned to her birth village only once after leaving in 1949. That was when her brother Todo had eye surgery, so she went to help him. While she was there, it was very hard for her, because everything reminded her of the past and she was crying all the time. Lena, her cousin who stayed to live in Konomlati, says of her arrival in the village: “What was Vana like? She could only cry.” (Pantos 2019). That is why she did not go anymore. She died on 13 March 2003 in Skopje (Извод 2003)

FIFTH GENERATION DONE BOGOV (1940-2016)

Done was born on February 1, 1940 in Konomlati (Богов 2015). All personal documents state that he was born in 1939 (Извод 1973), but this year is wrong. In Greek his name was Andonis (Ενδεϊχτικο).

Done and his sister Tana are “deca begalci” (children refugees) evacuated without their parents in March 1948. Tana Iskovska says about the evacuation, “And they took us to Zhelevo, and in Mala Prespa. The road, on the mountains Bigla, on foot, they took us to Ljubojno. That is a place near Lake Prespa, not exactly on the shore, but it is close. And from there they took us to Ljubojno and I remember in a big barn, with straw. Others picked us up there and gave us something

Доне Богов во 1963 година во Скопје/
Done Bogov in 1963 in Skopje

каснине. Другиот ден дојдоа камиони од Битола. Нè качија во камиони, товарни камиони и Битола нè донесоја. Таму во една зграда, беше општина, матично беше и од таму сите ние децѝа, собрани таму, на скалите седнати. Тетка ми Софа живееше во Породин и дојде да нè види. Но, не можеше да нè земе, кој да го земе: ние две деца од баба ти Вана, три деца од баба ти Веса, две од Дина, 6 – 7 деца бевме, а сите сме ѝ исто. И кое да земе, кое да остави. И од брачеди имаше, повеќе души бевме. Потоа нè однесоа на железничка станица. Нè качија во едни товарни вагони, за стока, сите начичкани... и нè однесоа во Маџарска.“ (Исковска 2019)

Во Унгарија пристигнале во Иска Сенџур. Потоа ги префрлиле во Чурго и таму ги раздвоиле Доне и Тана, поради различната возраст, па ги однеле на езерото Балатон. Доне бил во Балатон Алмади, а Тана во Балатон Кенеше. Таму живееле додека не завршиле основно училиште, по што Тана се преселила во Македонија (Исковска 2019).

Доне по завршувањето на основното училиште се преселил во Озд, каде се запишал во Електротехничкото средно училиште на насока инструменталец, коешто го завршил во 1957 година (Szakmunkas 1957). Потоа се вработил во Високопечни Завод – Озд, каде што работел сè до 1964 година (Munkakönyv 1957). Во меѓувреме иако работел, во 1960 година се запишал на Електро-енерго индустрискиот техникум, којшто го завршил во 1964 година, и со тоа се стекнал со звање електро-енерго индустриски техничар (Ipari 1964).

Додека бил во Унгарија, тренирал фудбал во клубот „OZDI KOHASZ“. Покрај фудбалот, тренирал и борење, и имал освоено повеќе медали на натпревари, коишто не му дозволиле да ги пренесе преку граница кога се селел во Македонија, и денес ги нема (Богов 2015).

to eat. The next day trucks came from Bitola. They put us on trucks, freight trucks, and they brought us to Bitola. There, in a building, was a municipality office, it was registry office, and there were all of us children, sitting on the stairs. My Aunt Sofa, who lived in Porodin, came to see us. But she could not take us. There were two children from your grandmother Vana, three children from your grandmother Vesa, and two from Dina. We were 6-7 children, and we were all the same to her. And which to take and which to leave? Also, there were several more children of our cousins. Then they took us to the train station. They put us in some freight wagons, made for transporting cattle, all locked closed ... and took us to Hungary.”(Исковска 2019)

They arrived in Hungary in Iska Senjur. Then were transferred to Churgo, where they separated Done and Tana, due their different ages, and took them to Lake Balaton. Done was in Balaton Almadi, and Tana was in Balaton Keneshe. They lived there until they finished primary school, after which Tana moved to Macedonia (Исковска 2019).

After finishing primary school Done moved to Ozd, where he enrolled in the Electrotechnical High School as an instrumentalist graduating in 1957 (Szakmunkas 1957). Then he got a job at the Higher Institute - Ozd where he worked until 1964 (Munkakönyv 1957). In the meantime, although he was working, in 1960 he enrolled in the Electro-Energy Industrial Technical School, which he graduated from in 1964 and acquired the title of Electro-Energy Industrial Technician (Ipari 1964).

While Done was in Hungary, he trained football at the “OZDI KOHASZ” club. Beside the football, he also trained in wrestling and had won several medals in competitions, which he

Во средина Тана Исковска, десно Доне Богов во Унгарија со воспитачка/In the middle Tana Iskovska, right Done Bogov in Hungary with the educator

Првпат во Македонија, Доне дошол во 1963 година, еден месец пред да се случи катастрофалниот земјотрес во Скопје, и си заминал неколку дена по земјотресот (Бужаровска 2021). Во Македонија се преселил во 1964 година (Potvrda 1964).

Во 1965 година, тој се вработил во Воздухопловното претпријатие „20 мај“ (Решение 1965), каде што работел кратко време, по што во 1966 година се вработил во фабриката Алумина, како раководител на електро одделението (Алумина 1966). Таму ќе го помине целиот свој работен век на повеќе раководни позиции, помеѓу кои, покрај гореспоменатата, дефектолог на електро, управник на одржување, повторно управник на електро (Решение 1974а; 1974б; 1984) и

Доне, Вана Димитар и Павлина Богови во 1968 година/Done, Vana, Dimitar and Pavlina Bogovi in 1968

во 1998 година се пензионирал (Решение 1998). Веднаш потоа, бидејќи имале потреба од него, на 15.2.1998 склучил договор за дело во траење до 31.12.1998 година, за да ги обучи помладите колеги (Договор 1998), а по истекувањето, овој договор му бил продолжен до 31.5.1999 година (Продолжување 1998). Иако се пензионирал, тој повторно работеше хонорарно во една фирма и многу го бараа за работа.

На раст, Доне беше низок и крупен, а на карактер многу добродушен, позитивен, ведар, секогаш насмеан и секому сакаше да му помогне. Почина во Скопје, на 14 август 2016 година, по неколкумесечно боледување.

Доне се оженил со Павлина на 13 ноември 1966 година и тогаш направиле свадба, но бидејќи немал сè уште државјанство, се регистрирале на 31 август 1967 година (Богова 2021; Извод 1967). Павлина е родена на 18 јуни 1942 година во Винаца (Богова 2021). Во личните документи ѝ пишува дека е родена 1940 година

could not transfer across the border when he moved to Macedonia and today are gone (Богов 2015).

Done came to Macedonia for the first time in 1963, a month before the catastrophic earthquake in Skopje, and left a few days after the earthquake (Бужаровска 2021). He moved to Macedonia in 1964 (Potvrda 1964). In 1965 he was employed by the Aviation Company „20 May“ (Решение 1965), where he worked for a short time, after which in 1966 he was employed in the Alumina factory as the head of the Electro Department (Алумина 1966). There he will spend his entire working life in several managerial positions, among which, in addition to the above mentioned, were electrical special educator, maintenance manager, and again electrical manager (Решение 1974а; 1974б; 1984). He retired in 1998 (Решение 1998). Immediately afterwards, because they needed

him, on 15.02.1998 he concluded a contract for work lasting until 31.12.1998 to train his younger colleagues (Договор 1998), and after that expired, his contract was extended until 31.05.1999 (Продолжување 1998). Although he was retiring, still he worked part-time again in one firm and many others were wanting him for work.

Done was short and stocky, and in character very good-natured, positive, cheerful, always smiling and wanted to help everyone. He died in Skopje on August 14, 2016, after several months of illness.

Done married Pavlina on November 13, 1966, but since he still did not have citizenship, they registered on August 31, 1967 (Богова 2021; Извод 1967). Pavlina was born on June 18, 1942 in Vinica (Богова 2021). In her personal documents it is written that she was born in 1940 (Извод 1993). Her maiden name is Spirova. Her father was Todor and her mother Kanda, maiden

(Извод 1993). Моминското презиме ѝ е Спинова. Татко ѝ се викал Тодор Спиров, а мајка ѝ Канда Спинова моминско Серафимова, родена во Кочани. Татко ѝ починал кога имала две години, и на мајка ѝ останало самата да го издржува семејството, кое не било мало, бидејќи имала уште двајца браќа и три сестри.

Павлина во Винаца ги завршила основното и средното училиште, по што морала да се вработи во Трикотажа, бидејќи мајка ѝ немала можност и понатаму да ѝ овозможи да се школува. Откако се омажила за Доне, ја напуштила работата и извесно време додека

пораснале децата не работела, по што се вработиле исто така во Алумина, каде работела сè до пензионирањето во 1997 година (Решение 1997).

Павлина се запознала со Доне во 1965 година, при една посета на другарка која живеела во Скопје, во населбата Црнице. Другарка ѝ била сосетка и се дружела со Мица, роднина на Доне. Мица ги запознала Павлина и Доне, и тие почнале да излегуваат. Првиот пат излегле на кино и седнале во кафеана, којашто се наоѓала на плоштадот, што денес се вика Македонија. Павлина, таа година повеќепати доаѓала кај другарка ѝ за да се видат со Доне. По една година, на 13 ноември 1966 година се венчале (Богова 2021). Во бракот имаат две деца, Димитар Богов роден во 1967 година, гувернер на Народната банка на Република Македонија, во периодот од 2011 година до 2018 година, и актуелен главен економист на Европската банка за обнова и развој за Источна Европа и Кафказ и Ана Бужаровска, родена во 1969 година, исто така економист.

ТАНА ИСКОВСКА РОД. БОГОВА (1942)

Тана е родена на 25 мај 1942 година во Кonomлати. Раѓањето во тој период во селото го сметале по некој празник или по садењето и бербата на некој зеленчук. Според тоа, Тана е родена кога се саделе пиперките. Во грчките документи ја воделе како Султана (Исковска 2019). Во Унгарија, во Балатон, Кенеше го завршила основното училиште и во 1956 година се преселила во Македонија кај мајка ѝ Фана. Се

name Serafimova, who was born in Kochani. Her father died when she was two years old and her mother was left to care for the family, which was not small, because Pavlina had two more brothers and three sisters.

Павлина и Доне Богови на нивната свадба/
Pavlina and Done Bogovi on their wedding day

Pavlina finished primary and secondary school in Vinica, after which she had to get a job in textile factory, because her mother did not have the opportunity to enable her to continue her education. After marrying Done, she quit her job and did not work for some time until her children grew up,

after which she was also employed in Alumina, where she worked until her retirement in 1997 (Решение 1997).

Pavlina met Done in 1965, during a visit to a friend who lived in Skopje in the Crniche neighborhood. Her friend was neighbor with Mica, Done's relative. Mica introduced Pavlina to Done and they started dating. For their first date they went to the cinema and sat in a restaurant, which was located on the square, today called Macedonia. Pavlina visited her friend several times that year to see Done. One year later, on November 13, 1966, they got married (Богова 2021). The couple has two children, Dimitar Bogov born in 1967, Governor of the National Bank of the Republic of Macedonia in the period from 2011 to 2018 and current Chief Economist of the European Bank for Reconstruction and Development for Eastern Europe and the Caucasus, and Ana Buzarovska born in 1969 year, who is also an economist.

TANA ISKOVSKA NÉE BOGOVA (1942)

Tana was born on May 25, 1942 in Konomlati. Births in that period in the village were often remembered as being after a holiday or after planting and harvesting some vegetables. Therefore, it is said that Tana was born when the peppers were planted. In Greek documents she was referred to as Sultana (Исковска 2019). She finished primary school in Hungary in Balaton Keneshe, and in 1956 moved to Macedonia with

запишала во средното економско училиште, па на Економскиот факултет во Скопје.

Тана се омажила за Димитар Исковски, исто така од Егејска Македонија, по што се преселила во Битола. Таму се вработила како професорка по социологија и работела 3 години, а потоа во Управата за јавни приходи во Битола како аналитичар, па во Општината, каде била началник за финансии. Од таа функција, подоцна се пензионирала (Исковска 2019).

Во бракот со Димитар имаат два сина, Љупчо – роден во 1968 година и Борис (Борче) – роден во 1972 година. Љупчо е оженет со Билјана, и во бракот имаат две деца, Димитар и Анастасија. Борче е во брак со Наташа, и во бракот имаат исто така две деца, Марија и Марко.

Тана Исковска/Tana Iskovska

her mother Fana. She enrolled in the high school of economics, then at the Faculty of Economics in Skopje.

Tana married Dimitar Iskovski, also from Aegean Macedonia, after which she moved to Bitola. There she was employed as a professor of sociology and worked for 3 years, then in the Public Revenue Office in Bitola as an analyst, and then in the Municipality office, where she was Chief of Finance. Later she retired from that position (Исковска 2019).

They had two sons Ljupcho born in 1968 and Boris (Borche) born in 1972. Ljupcho is married to Biljana, and they have two children, Dimitar and Anastasia. Borche is married to Natasha, and they also have two children, Marija and Marko.

СЛАВКА АТАНАСОВА РОД. БОГОВА (1947 – 2019)

Славка е родена во Кономлати на 14 октомври 1947 година, на берење на пченките (Исковска 2021). Во грчките документи ја воделе под името Евдоксија (Атанасова 2019).

Во 1961 година по доселувањето во Скопје заедно со семејството, се запишала во гимназијата Јоспи Броз Тито, а потоа на Економскиот факултет во Скопје. По завршувањето на факултетот се вработила во Државниот завод за статистика, каде ќе го помине сиот свој работен век и ќе има повеќе раководни функции, помеѓу коишто директор на секторот за деловни статистики, раководителка на одделот за општествена статистика, директор на секторот за социјални статистики и др. (Богов 2021).

Славка била во брак со Борис Атанасов, професор по хемија во средно училиште. Тој починал релативно млад. Во бракот имале две деца, Билјана родена 1971 година (која почина млада во 2006 година) и Горан роден во 1979 година. Горан е во брак со Виолета и имаат

Славка Атанасова/Slavka Atanasova

SLAVKA ATANASOVA NÉE BOGOVA (1947-2019)

Slavka was born in Konomlati on October 14, 1947, at the time of the corn harvesting (Исковска 2021). In Greek documents she was referred to as Eudoxia (Атанасова 2019).

In 1961, after moving to Skopje with her family, she enrolled in the high school Josip Broz Tito, and then at the Faculty of Economics in Skopje. After graduating from the faculty, she got a job at the State Statistical Office, where she would spend her entire working life, holding several managerial positions, including director of the Department of Business Statistics, head of the Department of Social Statistics, and director of the Department of Social Statistics etc. (Богов 2021).

Slavka was married to Boris Atanasov, a high school chemistry teacher. He died relatively young. In their marriage they had two children: Biljana born in 1971, who died young in 2006, and Goran born in 1979. Goran is married to Violeta and they have

две деца, Сара и Борис.

Славка на карактер беше фина, тивка, смирена жена и мошне добра. Почина во 2019 година во Скопје.

ЗАКЛУЧОК

Во трудот ја видовме гранката од семејството Богови, од којашто потекнувал Доне Богов. Другите гранки не беа предмет на овој труд, и ги разгледавме само накратко. Во трудот се опфатени вкупно 67 члена од семејството. Податоците за најстарите предци се мошне скудни, а документи нема, и тие биографии беа реконструирани само врз основа на кажувањата, па не се исклучува можноста од грешки.

Преку историјата на семејството Богови сме ја виделе и историјата на Кономлати во 19 и почетокот на 20 век бидејќи речиси сите семејства од селото ја доживеале вакви или слични настани

Семејството Богови дало свој придонес во историјата на Македонија, со тоа што некои предци од ова семејство се бореле во Илинденското востание, понатаму во Втората светска војна, Граѓанската војна во Грција итн., а членови од ова семејство и денес заземаат значајно место во општеството и придонесуваат за развојот на нашата држава и пошироко.

two children Sara and Boris.

Slavka was a nice, quiet woman, calm in character, and a very good personality. She died in 2019 in Skopje.

CONCLUSION

In the paper we saw the branch of the Bogov family, from which Done Bogov came. The other branches were not the subject of this paper, and we have considered them only briefly. The

paper covers a total of 67 family members. The data on the oldest ancestors are very scarce, as there are no surviving documents, and those biographies were reconstructed only on the basis of oral history, so the possibility of mistakes cannot be excluded.

Through the history of the Bogov family, we have seen the history of Konomlati in the 19th and the beginning of the 20th century, since most of the families from the village experienced similar events.

The Bogov family contributed to the history of Macedonia, with some of the ancestors of this family fighting in the Ilinden uprising, further in the Second World War, the Greek Civil War, etc., and members of this family still have an important place in society and contribute to the development of our country and beyond.

Тана Исковска, Љупчо Исковски, Фана Богова, Димитар Богов, Павлина Богова и Доне Богов/
Tana Iskovska, Ljupcho Iskovski, Fana Bogova, Dimitar Bogov, Pavlina Bogova and Done Bogov

Прв ред Димитар Исковски, Љупчо Исковски, Борис Исковски и Наташа Исковска; втор ред Славка Атанасова, Билјана Исковска и Димитар Богов; трет ред Горан Атанасов, Билјана Атанасова, Тана Исковска и Павлина Богова; четврти ред Фана Богова, Ана Бужаровска, во раце го држи Дамјан Бужаровски, и Доне Богов/First row Dimitar Iskovski, Ljupcho Iskovski, Boris Iskovski and Natasha Iskovska; second row Slavka Atanasova, Biljana Iskovska and Dimitar Bogov; third row Goran Atanasov, Biljana Atanasova, Tana Iskovska and Pavlina Bogova; fourth row Fana Bogova, Ana Buzharovska, in hands she holds Damjan Buzharovski, and Done Bogov.

- 1 Во книгата пишува за Ристо Богов кој бил еден од луѓето што ја формирале Кономлатската чета (стр. 18), но во списокот на Илинденци не се споменуваат Богови, туку Бочови вклучително и Ристо Бочов, додека Богови нема (стр. 52). Во Кономлати, семејство Бочови не постоело (Крстовски 2020b), па сметаме дека станува збор за грешка во транскрипцијата.
- 2 Снимено исказување на Лена Пантос, на месниот костурски дијалект што се зборува во селото Кономлати.
- 3 The Ilinden Uprising of the Macedonian people against the Ottoman Empire started on St. Elijah day - 2 August (20 July according Julian calendar) 1903. In this region the uprising lasted about three months and was bloodily suppressed.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- Бужаровски, Дамјан (2020) *Семејството Бундалевци родословие поврзано со мојата прабаба Тодорка Николова, моминско Бундалевска (1908 – 1981) и нејзиниот брат Симон С. Бундалевски (1890/4 – 1989)*. Скопје: Дамјан Бужаровски.
- Василевиќ Хаџи, Јован (1928) „Костур и негова околина“. Во *Братство XXII*, књига 36, 80-114.
- Договор (1998) за дело. Алумина, Скопје.
- Извод (1967) од матичната книга на венчаните на Доне и Павлина Богови, Скопје.
- Извод (1973) од матичната книга на родените на Доне Богов, Скопје.
- Извод (1993) од матичната книга на родените на Павлина Богова, Винаца.
- Извод (2003) од матичната книга на умрените на Вана Богова, Скопје.
- Кочов Филев, Манол и Масалинков Јанев, Наум (1984) „Спомени за Илинденското востание“. Во *Дневници и спомени за Илинденско-Преображенското востание*, 203 – 224. Софија.
- Пановска, Лилјана. (1999). *Граѓанската војна во Грција и Македонците* (дисертација) Институт за Историја УКИМ Скопје.
- Продолжување (1998) на договор за дело. Алумина, Скопје.
- Решение (1966) на Доне Богов. Алумина, Скопје.
- Решение (1965) на Доне Богов. Воздухопловно претрпијатие „20 мај“, Скопје.
- Решение (1974a) на Доне Богов. 21.6.1974, Алумина, Скопје.
- Решение (1974b) на Доне Богов. 8.10.1974, Алумина, Скопје.
- Решение (1984) на Доне Богов. Алумина, Скопје.
- Решение (1997) за престанок на работен однос поради заминување во старосна пензија на Павлина Богова. Алумина, Скопје.
- Решение (1998) за престанок на работен однос по сила на Закон на Доне Богов. Алумина, Скопје
- Симовски Христов, Тодор (1998) *Населените места во Егејска Македонија*, книга 2. Скопје: Здружение на децата бегалци од егејскиот дел на Македонија.
- Хроники на Селата во Костурско* (2018) том 1, книга

- 4 The Greek Civil War was conflict fought between Greek government army and the Democratic Army of Greece of the Greek of Communist party from 1946 till 1949, and the Macedonians were most deeply involved in DAG. In this war around 21,000 Macedonians were killed, and more than 50,000 Macedonians were exiled. The total number of casualties in this war was 154,000, and more than 700,000 people were displaced (Пановска 1999, 230-31).
- 5 The book writes about Risto Bogov who was one of the people who formed the Konomlati Insurgent company (p. 18), but in the list of Ilinden fighters there is no mention of Bogov but Bochov including Risto Bochov (p. 52). In Konomlati there was no Bochov family (Крстовски 2020b), so we think that in this book the name was simply misspelled.

2. Скопје: Државен архив на Република Македонија.
- Beevor, Antony. 2013. *The second world war*. London: Phoenix.
- Bogov family tree. <https://www.ancestry.com/> (посетено на 1.10.2020 година)
- Endeixtiko. 1949 – 1954.
- Incoming passenger list to Fremantle “Mooltan” arrived 5 April 1938.
- Ipari teknikusi oklevel. 1964. Bogov Done. Ozd.
- Munkakönyv. 1957. Bogov Done. Ozd.
- Osobna (1949) iskaznica inozemca Bogu Ana.
- Personal (1947) statement and declaration. 21.07.1947. Sofia Bogos.
- Potvrda (1946) o prijavi boravka. Богов Доне. Скопје.

Интервју/ Interviews

- Атанасов Горан, од Скопје 1979 година; 10.5.2020 година на Скопје и 9.3.2021 година – телефонски.
- Атанасова Славка род. Богова, од Кономлати 1947; 24.5.2019 Скопје и 9.9.2019 Битола.
- Богов Димитар, од Скопје 1967; 10.3.2021 година – телефонски.
- Богов Доне, од Кономлати 1940; 15.1.2015 година во Скопје.
- Богова Павлина род. Спинова, од Винаца 1942 година; 22.9.2020 година во Скопје и 24.2.2021 година во Скопје.
- Бужаровска Ана род. Богова од Скопје 1969 година; 8.3.2021 година во Скопје.
- Елиас Роза (Rose) род. Костопулос од Гералдтон 1956 година, јули месец 2014 година Скопје, 25.3.2020 година и 5.3.2021 година преку Фејсбук.
- Исковска Тана род. Богова, од Кономлати 1942 година; 9.9.2019 Битола и 9.3.2021 година – телефонски.
- Костопулос Александра (Леца) род. Богова, од Кономлати 1931; јули 2014 година во Скопје.
- Крстовски Трајче од Кономлати; 16.4.2020 – телефонски и 10.9.2020 преку Фејсбук.
- Пантос Лена род. Нумчева, од Кономлати 1932/3 година; 8.9.2019 Кономлати.

МАКЕДОНСКОТО ЗНАМЕ НА СТРАНИЦИТЕ НА ФЛАГМАСТЕР

Јован Јоновски

Македонско грбословно друштво,
Претседател и главен хералд
<https://orcid.org/0000-0003-2448-3441>

УДК 929.9(497.7):070(410.1)
<https://doi.org/10.47763/mher21160036j>

Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Флагмастер, списанието на Институтот за знамиња од Лондон, објави осум написи за македонското знаме, и тоа: еден за нови можни знамиња за републиките, откако Југославија ќе се распадне; три за усвојување на знамето од 1992 година и можни алтернативи; еден за тоа дека македонското знаме не се вее пред Обединетите нации; два во врска со промената на знамето од 1995 година; и еден во врска со тешкотиите да се обезбеди знамето дури и во Македонија. Дадени се шест илустрации на знамиња, од коишто само една може да се смета за прифатлива – онаа на новото знаме. Трите понудени слики од знамињата од 1992 година, или не се правилни или не се доволно блиски.

Оваа статија ги претставува информациите и цртежите од овие теми и дава анализа и објаснување на некои позадини, поврзани со овие два процеса на утврдување на знамето, 1992 и 1995 година.

Клучни зборови: Флагмастер, македонско знаме.

MACEDONIAN FLAG ON THE PAGES OF FLAGMASTER

Jovan Jonovski

Macedonian Heraldic Society,
President and Chief Herald
<https://orcid.org/0000-0003-2448-3441>

UDC 929.9(497.7):070(410.1)
<https://doi.org/10.47763/mher21160036j>

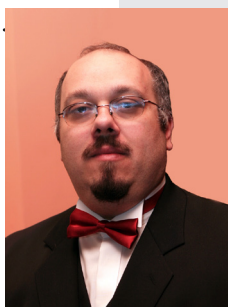
Peer-reviewed article

ABSTRACT

Flagmaster, the journal of the Flag Institute from London, England, has eight articles about the Macedonian flag, one about possible new flags for the republics once Yugoslavia desolved, three about the adoption of the flag of 1992 and possible alternatives, one about the Macedonian flag not flying in front of United Nations (UN), two regarding the flag change of 1995, and one regarding the difficulties obtaining the flag, even in Macedonia. It gives six illustrations of flags of which only one could be considered acceptable, the one of the new flag. The three offered images of the 1992 flags were either not correct or not close enough.

This article presents the information and drawings from these articles and provides analysis and explanation of some of the background connected with these two processes of adopting flags in 1992 and 1995.

Keywords: Flag master, Macedonian flag

Распаѓањето на Југославија и усвојувањето нови знамиња на независните републики предизвика интерес кај меѓународната вексилолошка заедница. Конфликтот со знамето помеѓу Македонија и Грција (1992 – 1995), исто така поттикна особен интерес. Конфликтот настана кога Република Македонија усвои знаме со сонце со историски дизајн, којшто Грција сметаше дека е нејзин. Сонцето исто така беше дел од грбот и химната на Македонија.

Институтот за знамиња ги има своите почетоци во одделот за знамиња на Хералдичкото друштво. Хералдичкото друштво е основано во Лондон, во 1947 година. Основач беше Џон Брук-Литл (1927 – 2006), хералд во Грбовната колегија (College of Arms)(1956 – 1997). Тој служеше како секретар 50 години и како претседател сè до неговата смрт во 2006 година. Другите од управувачкиот одбор беа исто така од Грбовната колегија. Улогата на Друштвото е да го прошири интересот и знаењето за хералдиката, генеалогичката, редот на наследување и сродните дисциплини. Во тоа време, знамињата сè уште се сметаа како дел од хералдиката. Хералдичкото друштво имаше оддел за знамиња што се занимаваше со знамиња (John 2006, 77).

Уредник на Билтенот на одделот за знамиња на Хералдичкото друштво беше Вилијам Џорџ Крамптон (1936–1997), кој подоцна го формираше Институтот за знамиња во 1971 година, и стана негов директор, а капетан Бараклоу беше секретар. Билтенот беше објавуван од 1969 до 1971 година, кога беше заменет со Флагмастер (од бр. 10). Подоцна, на 1 фев. 1977 година беше преименуван во Билтен на Институтот за знамиња. Билтенот се состоеше од неколку делови: граѓански знамиња, кореспонденција, вести од Институтот за знамиња, воени знамиња, нови книги, нови знамиња, политички промени – секој пагиниран одделно и не нужно вклучен во секој број. Подоцна, петте изданија на Билтенот ретроспективно беа ренумерирани како Флагмастер бр. 19 – 23. Потоа продолжи на 1.11.1978 година како Флагмастер број 24. Сега се објавува двапати годишно (Index 2021).

За време на неговиот живот, Крамптон се сметал за најистакнат британски авторитет за знамиња. Тој се запознал со д-р Витни Смит, „таткото“ на меѓународното вексилолошко

The dissolution of Yugoslavia and adoption of the new flags for the resulting independent countries sparked the interest of the international vexillological community. The flag conflict between Macedonia and Greece (1992-1995) was also of interest. The conflict arose when the Republic of Macedonia adopted a flag with an historic sun pattern also claimed by Greece. The sun was also part of the coat of arms and the national anthem of Macedonia.

The Flag Institute has its beginnings in the Flag Section of The Heraldry Society. The Heraldry Society was established in London in 1947. The founder was John Brooke-Little (1927-2006), Herald in the College of Arms (1956-1997). He served as a chairman of the Heraldry Society for 50 years and as president until his death in 2006. Other officers of the society were also from the College of Arms. The role of the society is to extend interest in and knowledge of heraldry, genealogy, precedence, and related disciplines. At the time vexillology was considered a part of heraldry. The Heraldry society had a flag section dealing with flags (John 2006, 77).

Editor of the Heraldry Society Flag Section Newsletter was William George Crampton (1936-1997) who later formed the Flag Institute in 1971 and became its director, with Capt. Barraclough as its Chairman. The Newsletter was published from 1969 to 1971 when it was replaced with the Flagmaster (no. 10). Later, on 1 Feb 1977 it was renamed the Flag Institute Bulletin. The Bulletin consisted of several sections: Civic Flags, Correspondence, Flag Institute News, Military Flags, New Books, New Flags, and Political Changes – each paginated separately and not necessarily included in every issue. Later, the five issues of the Bulletin were renumbered retrospectively as Flagmaster Issues 19-23. Flagmaster then resumed publication from 1 Nov 1978 at Issue 24. Now it is published twice a year (Index 2021).

During his lifetime, Crampton was regarded as Britain's foremost authority on flags. In 1967 he met Dr. Whitney Smith, the "father" of the international vexillological movement who influenced Crampton. Later Crampton was president of FIAV, the International Federation

движење во 1967, кој извршил големо влијание врз Крамптон. Подоцна, тој беше претседател на ФИАВ, Меѓународната федерација на вексилолошки здруженија (1993 – 1997). Крамптон го презеде уредувањето на Книгата за знамиња на Обсервер, објавена од Ворн, од Идрисин Оливер Еванс (инаку познат и како автор на научна фантастика). Во 1995 година докторираше на темата: *Знамињата како невербални симболи во управувањето со националниот идентитет* (Eflags 2008, 10).

Флагмастер е достапен само за членовите на Институтот за знамиња, и веројатно никој од Македонија никогаш не ги видел написите и идеите што се презентирани во нив, ниту пак имал шанса да го претстави поблиску македонското знаме. Во 2019 година, претседателот на ФИАВ, д-р Жељко Хајмер, му даде копија од Флагмастер бр. 81 на претседателот на Македонското грбословно друштво, д-р Јован Јоновски, што предизвика интерес за подетално разгледување на она што Флагмастер, како едно од најважните вексилолошки списанија пишуваше за македонското знаме и симболи. Оваа статија ги претставува статиите што се издадени во Флагмастер во последната деценија на 20-тиот и првата деценија од 21-виот век и ги анализира нивните содржини и квалитетот на информациите, особено дадените илустрации.

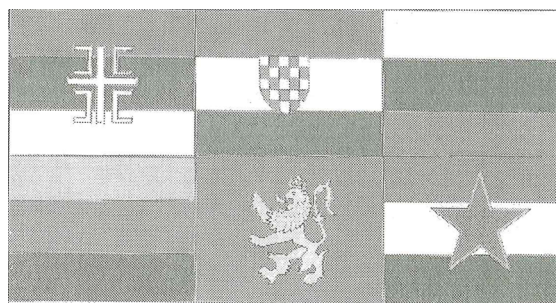
Флагмастер за првпат пишуваше за македонското знаме во бројот 68 од 1991 година, во написот „Република на Србите, Хрватите и Словенците“, каде што темата беше можното распаѓање на Југославија и (можните) знамиња на југословенските републики. На насловната страница беше прикажано фантастично знаме на можната федерација со 6 одделени полиња за сите републики (Сл. 1). Македонија беше претставена со златен крунисан лав на црвено поле. (Republic 1991, 1)

Објаснувачкиот текст вели дека има малку материјал на располагање за алтернативно македонско знаме и спомнува дека Ралф Кели, пишувајќи за Македонците во Австралија, споменува дека тие користат црвено знаме

of Vexillological Associations (1993-1997). He took over editing of the Observer's Book of Flags published by Warne, from Idrisyn Oliver Evans (also known as a science fiction author). In 1995 he gained a PhD submitting a thesis entitled *Flags as Non – Verbal Symbols in the Management of National Identity* (Eflags 2008, 10).

Flagmaster is available only to Flag Institute members, and probably no one from Macedonia ever saw the subject articles and the ideas presented in them, nor had the chance to present closely the Macedonian flag. In 2019 President of International Federation of Vexillological Associations (FIAV) Dr. Zeljko Heimer gave copy of Flagmaster 81 to the President of the Macedonian Heraldic Society Dr. Jovan Jonovski, that incited interest to take a closer look into what the Flagmaster, as one of the most important vexillological bulletins, had to say about the Macedonian flag and symbols. This article reviews Flagmaster during the last decade of the 20th and the first decade of the 21st century, analyzing their content and quality of information, with a special focus on the illustrations provided.

Flagmaster wrote about a Macedonian flag for the first time in issue 68 (1991) in the article “The Republic of the Serbs, Croats and Slovenes” where the theme was the possible breakup of Yugoslavia, and

Сл./Fig. 1

the (possible) flags of the Yugoslav republics (Fig. 1). The title page showed a fantasy flag of the Federation with 6 separated fields for all the republics. Macedonia was represented with a golden crowned lion on a red field. (Republic 1991, 1).

The accompanying text says that there is little material available about an alternative Macedonian flag, noting that Ralph Kelly, writing on Macedonian Australians, mentions that they use a red flag with golden sunburst –

со златно сонце – амблемот, пронајден на „ковчежето“ на кралот Филип Македонски (Kelly 1990). Сепак, извештаите од Југославија велат дека во употреба е црвено знаме со златен лав. (Republic 1991, 5)

Приказната повторно продолжува во бројот 71 од 1992 година, во написот „Сумирање на најновите вести за знамиња“ од Вилијам Кремптон. Во неа се потврдува дека Република Македонија го усвои знамето што го користеа Македонците во Австралија. Го опишува како црвено знаме со жолто сонце со сини цветови во центарот (Сл. 2). Овој потег се смета дека претставува потенцијален проблем со Грција. Ралф Кели истакнува дека тоа е извонреден пример за „обратна културна размена“ за знаме, дизајнирано во Австралија, да стане национално знаме во една европска земја. Тој исто така жали што предлогот на Пол Васон за црвено-црно знаме со златен византиски орел не беше земено во обзир (Round 1992, 6). Васон беше уметник и член на Институтот за знамиња, кој со својот ентузијазам создаде предлог-знаме за Македонија. Вилијам Кремптон му помогна да ја постигне оваа цел (Poels 2021).

Сонцето како симбол на Македонија, датиран пред милениуми доби посилено симболично значење по откривањето на кралската гробница во Вергина (Kutlesh на македонски јазик), во 1977 година. Во него е пронајден саркофаг, веројатно оној на кралот Филип Втори Македонски, со карактеристичен дизајн на сонце (Сл. 3) („The Royal Burial“). Бидејќи саркофагот немаше бои, кога македонската дијаспора во Австралија започна да вее знаме со такво сонце од Вергина / Кутлеш, најрано забележано на демонстрациите пред грчката амбасада во Канбера

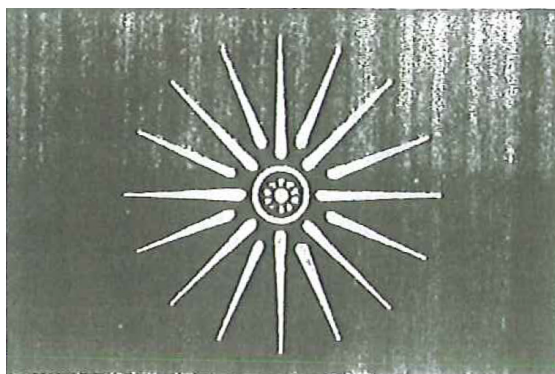
the emblem found on the “treasure chest” of King Philip II of Macedon (Kelly 1990). However, reports from Yugoslavia say that there the red flag with the golden lion is in use. (Republic 1991, 5)

The story is picked up again in issue 71 from 1992, in the article “Round up of the Latest Flag News” by Crampton. It confirms that the Republic of Macedonia adopted the flag used by Macedonians in Australia. It describes it as a red flag with a yellow sunburst centered in the field with a blue blossom in its centre (Fig. 2). This move was seen as a potential problem with Greece. Ralph Kelly points out that it is a remarkable

example of “reverse cultural exchange” for the flag developed in Australia to become a national flag in a European country. He also regrets that the Paul Wason proposal of a red/black flag charged with a golden Byzantine eagle was not considered (Round 1992, 6). Wason was

an artist and a member of the Flag Institute, who in his enthusiasm created a flag for Macedonia. Crampton helped him to achieve this goal (Poels 2021).

The sun as a millennia-old symbol of Macedonia gained stronger symbolic meaning after the discovery of the royal tomb in Vergina (Kutlesh in Macedonian) in 1977. In it a sarcophagus, presumably that of King Philip II of Macedonia, was found, bearing a distinctive sun image (Fig. 3) (“The Royal Burial”). As the sarcophagus had no colors, when the Macedonian diaspora first in Australia, began to fly a flag with the Vergina/Kutlesh sun image, first time recorded on

Сл./Fig. 2

Сл./Fig. 3

на 1 август 1986 година (Trposki 2004), на него се користеа националните златна и црвена боја. Подоцна, Грците во Австралија, во одговор, го користеле сребреното (а подоцна и златното) сонце на сино знаме за „нивната“ Македонија (Natsinas 1995, 2).

Тоа знаме првпат се вееше јавно во Македонија на блокадите на македонско-грчката граница на 21 април 1990 година (Petrov 2017). Блокадите беа организирани од Светскиот македонски конгрес, предводен од Тодор Петров, агитирајќи за укинување на визите, афирмација на положбата и правата на Македонците во Грција, и државјанства, граѓански и наследни права за Македонците, насилно протерани од егејскиот дел на Македонија од балканските војни до Грчката граѓанска војна (Petrov 2015).

Шест месеци подоцна, Тодор Петров стана независен пратеник и го предложи црвеното знаме со златно шеснаесетзрачно сонце, сега познато како Сонце од Кутлеш во Македонија и како Свезда од Вергина во Грција. Предлогот од 1 јуни 1992 година беше паралелен со процесот на усвојување ново знаме и грб, бидејќи јавниот конкурс веќе беше затворен. Иако овој предлог не беше на конкурсот, на крајот доби поддршка од мнозинството.

Знамето беше изгласано на 41-вата седница на 11 август 1992 година, со потребното двотретинско мнозинство (Jonovski 2020, 49).

„Знамето на Република Македонија е црвено со златножолто сонце. Сонцето е со осум основни и осум споредни сончеви зраци, благо здебелени во првата половина, наизменично и симетрично наредени околу сончевиот диск. Основните сончеви зраци непосредно се одделуваат од сончевиот диск, а крајната надворешна должина на сите шеснаесет сончеви зраци се поклопува со надворешната периферија на сонцето. Дијаметарот на сончевиот диск е една седмина од широчината на знамето. Односот на дијаметарот на сончевиот диск и должината

demonstrations in front of Greek Embassy in Canberra on 1 August 1986 (Trposki 2004), it used the current national flag's colors of gold and red. Later, Greeks in Australia in response would use the silver (and later golden) sun on a blue flag for “its” Macedonia (Natsinas 1995, 2).

The red flag with golden 16 rayed sun, was first flown in public in Macedonia at the blockades on the Macedonian-Greek border on 21 April 1990 (Petrov 2017). The blockades were organized by the World Macedonian Congress, led by Todor Petrov. He was agitating for the abolition of visas, affirmation of the position and rights of the Macedonians in Greece, and citizenship, civil, and hereditary rights for Macedonians forcibly expelled from the Aegean part of Macedonia during the period from the Balkan Wars to the Greek Civil War (Petrov 2015).

Six month later, Todor Petrov, became an independent Member of Parliament and proposed the red flag with a golden sixteen-rayed sun, now known as the Kutlesh Sun in Macedonia and as the Star of Vergina in Greece.

The proposal was on 1 June 1992, parallel to the process of adopting a new flag and coat of arms, although the public competition was long closed. Although this proposal was not in the public competition, it eventually received the support of the majority. The flag was voted on during the

41st session of the Sobranie (Parliament) on 11 August 1992 with the required 2/3 majority (Jonovski 2020, 49)

„The flag of the Republic of Macedonia is red with a golden yellow sun. The sun has eight primary and eight secondary sun rays, slightly thickened in the first half, alternately and symmetrically arranged around the solar disk. The basic solar rays are directly separated from the solar disk, and the ultimate outer length of all sixteen solar rays coincides with the outer periphery of the sun. The diameter of the solar disk is one-seventh of the width of the flag. The ratio of the diameter of the solar disk to the length of the primary solar rays is one to

Сл./Fig. 4

на основниот сончев зрак е еден спрема два, а односот на должината на споредниот и основниот сончев зрак е седум спрема осум. Центарот на сонцето се поклопува со точката во која се сечат дијагоналите на знамето. Односот на широчината и должината на знамето е еден спрема два (Сл. 4)“ (Службен 1992). За време на процесот на усвојување на ова знаме, имаше две други димензии на елементите на знамето (Сл. 5). Деталите за целиот процес се опишани во (Jonovski 2019).

Во следниот број 72 од истата година, во написот „Најнови вести за знамето“, Крамптон пишува за конечното усвојување на македонското знаме без синиот цвет во центарот (Latest 1992, 8). Сепак, сите информации за македонското знаме беа доставувани на Вилијам Крамптон од Јос Поелс, новинар во весник од

Холандија, кој имал пристап до холандскиот и меѓународниот печат. Поелс неколкупати пишал до Секретаријатот (подоцна Министерство) за информации на Владата на Република Македонија во Скопје, барајќи информации, од каде добил неколку писма (честопати со задоцнување) со законот за знаме, илустрација и знаменца (Poels 2021). Сепак, приложената илустрацијата во статијата дава друго знаме каде сонцето (Сл. 6) се разликува од официјалното.

Во двобројот 75/76 од 1994 година, написот „Знамиња во вестите“ пишува за македонското знаме како единствено државно знаме во историјата што не се вее пред ООН, откако земјата што ја претставува е примена во Организацијата на 8 април 1993 година. Ова се должеше на приговорот на Грција, којашто користи знаме со верзија на „Свездата на

two, and the ratio of the length of the secondary and primary rays is seven to eight. The center of the sun coincides with the point at which the diagonals of the flag intersect. The ratio of the width and length of the flag is one to two (Fig. 4)” (Службен 1992).

During the flag’s adoption process, the dimensions of the flag changed two times as well as the elements of the flag (Fig 5). The entire process in detail is described in (Jonovski 2019).

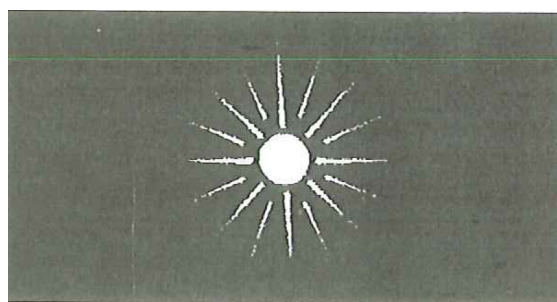
In the next issue, 72, of the same year, in the article “Latest Flag News” Crampton writes about the definitive Macedonian flag without the blue flower in the centre (Latest 1992, 8). However, all information on the flag of Macedonia was

supplied to Crampton by Jos Poels, a newspaper journalist from the Netherlands who had access to Dutch and international press. Poels wrote several times to Secretariat (later Ministry) of Information of the Government of the Republic of Macedonia, in Skopje, and got several letters (often late) containing flag laws, illustrations and actual flags (Poels 2021). Anyway, illustration in Flagmaster depicts another flag where the sun (Fig. 6) that differs from the official one.

In double issue 75-76 (1994), the section Flags in the News the Macedonian flag as the only national flag in history not flown at the UN after the country it represents is admitted to the organization, which happened on 8 April 1993. This was due to the objection of Greece which uses a flag with a version

Сл./Fig. 5

Сл./Fig. 6

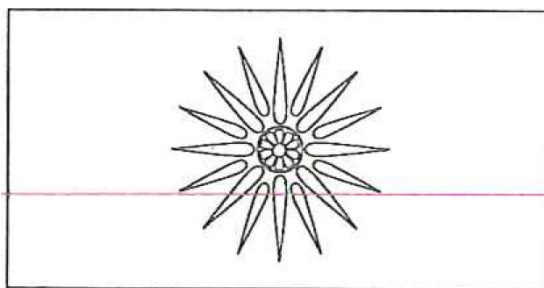
Вергина со син цвет во центарот на ѕвездата“ (Сл. 7) (Flags 1994, 20).

Знамето со шеснаесет-зрачно сонце беше пречекано со огромно непријателство од Република Грција. Провинцијата Македонија во Грција (име што се

користи само од 1987 година, а територијата претходно се викаше Северна Грција), неофицијално започна да користи сино знаме со златно или сребрено шеснаесетзрачно сонце како симбол на „грчка Македонија“. Иако хералдички и вексиллографски, ова не е проблем (бидејќи обете знамиња имаат различни бои), грчката влада сметаше дека употребата на овој симбол во Република Македонија е кражба на еден од нејзините симболи. Ова доведе до ембарго коешто траеше 3 години и заврши со Привремената спогодба, којашто пропишуваше промена на знамето. Предлозите за новото знаме беа дадени од Мирослав Грчев (Грчев 2011) и Костадин Танчев-Динката (Величковски 2019, 181) одделно, обајцата поддржани од различни групи државни челници.

Грчев го разви првичниот дизајн користејќи „златен пресек“, приближно 5:8, за односот на димензиите на висината и ширината на знамето и сончевите зраци се споени со сончевиот диск (Сл. 8). Конечната официјална верзија на знамето е од Танчев, кој ја смени пропорцијата на знамето во односот 1:2 и ги одвои зраците од дискот. Иако ова го смени начинот на конструирање на зраците, деталната анализа покажува дека има остатоци од оригиналниот дизајн на Грчев.

Процесот на промена на македонското знаме, што се случи во октомври 1995 година, се рефлектирало во Флагмастер, во два броја, еден пред и еден по усвојувањето на новото знаме. Прво, во бројот 80 од 1995 година,

Сл./Fig. 7

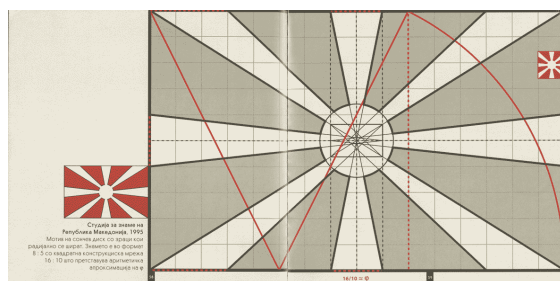
of the “Star of Vergina with the blue flower in the center of the star” (Fig. 7). (Flags 1994, 20)

The flag with a sixteen-rayed sun was met with significant hostility by the Hellenic Republic.

The Province of Macedonia in Greece (a name used only since 1987, with the territory previously referred to as Northern Greece) unofficially started using a blue flag with a golden or silver sixteen-rayed sun as a symbol of “Greek Macedonia”. Heraldically, and vexillographically this is not a problem, since both flags have different colors, the Greek government, however, viewed the Republic of Macedonia’s use of this symbol as stealing one of its symbols. This led to an embargo which lasted three years and ended with the Interim Accord prescribing changes to the flag. The proposals for a new flag were undertaken separately by Miroslav Grchev (Grchev 2011) and Kostadin Tanchev-Dinkata (Величковски 2019, 181), both supported by different groups of state officials.

Grchev developed an initial design using a “golden ratio” approximation of 5:8 for the dimensions of the height and width of the flag, and rays attached to the sun disk (Fig. 8). The final official version of the flag is by Tanchev who changed the proportion of the flag to 1:2 and detached the rays from the disk. Although this altered the way the rays are constructed, detailed analysis shows that there are remnants from original Grchev’s design.

The process of changing the Macedonian flag which happened in October of 1995 was reflected in Flagmaster, in two issues, one before and one after the adoption of the new flag. First, in issue 80 of 1995, under

Сл./Fig. 8

под наслов: „Свездата на Вергина заминува“, пишуваше за Договорот, потпишан на 13 септември, со којшто се предвидуваше Грција да ја признае Македонија под привременото име „Поранешна Југословенска Република Македонија“, додека не се постигне конечно решение. Во меѓувреме, земјата седеше под буквата Ф во Обединетите нации, но не можеше таму да го вее своето знаме. За возврат, Грција го укина трговското ембарго.

Од друга страна, ова значеше дека се отвора можност за ново знаме. Институтот за знамиња го проследи предлогот за дизајн на знамето од Пол Вејсон до македонската амбасада во Лондон. Интересно е да се истражи дали овој предлог е испратен до Министерството за надворешни работи на Македонија. Во предлогот „се користи византиски орел, црвено-црните бои на ВМРО и три ѕвезди коишто ги претставуваат земјите во коишто живеат Македонци. Овој дел можеби нема да им се допаѓа на Грците“. Статијата вклучува црно-бел цртеж на предлогот (Сл. 9). Тука ви ја претставуваме

реконструкцијата на знамето во боја од Јоновски (Сл. 10). Предлогот со ист опис на Пол Вејсон се споменува дури во 1992 година, така што не е јасно дали истиот предлог е поднесен двапати (Round 1992, 6).

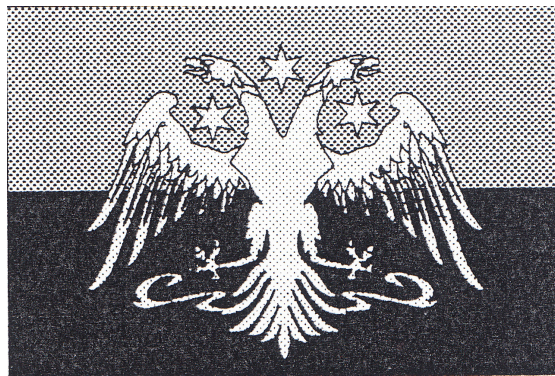
Трите ѕвезди се наоѓаат и на верзија на знамето, користено на основачкиот конгрес на ВМРО-ДПМНЕ во мај 1990 година. Тие ги претставуваат трите делови на Македонија по поделбата со Балканските војни 1912–1913: Вардарска (Србија), Егејска (Грција) и Пиринска (Бугарија), и се сметаат за симбол на стремежот кон обединување

title: "Star of Vergina to go" it writes about the Interim Agreement signed on 13 September that provided Greece would recognize Macedonia under the temporary title 'Former Yugoslav Republic of Macedonia' until a final determination was to be reached on the name. In the meantime, the country was filed under the letter F at the UN, and could not fly its flag there. In return for this recognition, Greece lifted the trade embargo.

On the other side, the situation offered the opportunity for a new flag to be designed. The Flag Institute forwarded a flag design proposal, originated by Paul Wason, to the Macedonian Embassy in London. It would be interesting to discover if the proposal was sent to the Ministry of foreign affairs of Macedonia. The proposal "used the Byzantine eagle, the red and black colours of VMRO¹, and three stars to represent the countries where Macedonians live. The Greeks may not like this part". Flagmaster included a black and white drawing of the proposal (Fig.9). Here we present the colour reconstruction of a flag by Jonovski (Fig. 10). A proposal with the same description by Paul Wason is mentioned back in 1992, so it is not clear whether it is the same proposal submitted twice (Round 1992, 6).

The three stars are also found on a version of the flag used on the founding congress of VMRO-DPMNE² in May 1990. They represented the three parts of Macedonia divided during Balkan wars 1912-13: Vardar (Serbia) Aegean (Greece) and Pirin (Bulgaria), and are considered as a symbol of striving for unification (Fig. 11, 12).

The article continued with the debate

Сл./Fig. 9

Сл./Fig. 10

(Сл. 11, 12).

Текстот продолжува со информирација дека на 5 октомври ќе се одржи дебата во македонскиот парламент за ново знаме и грб, и дека се очекуваат само насоки за новото знаме за чијшто дизајн ќе се одлучува подоцна. Новиот дизајн се очекува да биде избран од дизајните

што се поднесени пред три години на јавниот конкурс. „Идеите за дизајн денес се фокусираат на варијации на златно сонце на црвена основа, можеби намалувајќи го бројот на зраци на осум, како што е предложено од Сојуз за Македонија“ (Star 1995, 8)

Текстот исто така ја опиша ситуацијата со грбот и првичниот договор за предлог во 1992 година, кога партијата ВМРО-ДПМНЕ не се согласи со Уставната комисија. Комисијата предложи грб, заснован на сонцето на Кутлеш, а националистите го посакуваа традиционалниот златен лав. Заменик-претседателот на СДСМ, Никола Поповски предложи претходно истата година, стариот грб на Социјалистичка Република Македонија да се задржи, но без црвената ѕвезда (Star 1995, 9). Овој предлог всушност потекнува од пратеникот Фаик Абди во 1992 година. Подоцна, овој предлог беше даден од премиерот Никола Груевски во 2007 година, и конечно беше прифатен во 2009 година.

Овој предлог за новото знаме на Република Македонија од Институтот за знаме, беше претставен на страницата на Знамињата на светот (Flags Of The World) (FOTW), интернет-здружение и ресурс за вексилологија. Тоа започна како јаху група со мејлинг-листа во 1993 година и интернет-страницата, првично основана од Џузепе Ботасини од Италија во 1994 година. „Знамиња на светот“ е најголемата интернет-страница што е посветена на вексилологијата,

Сл./Fig. 11

to take place in the Macedonian Parliament on 5 October on a new flag and coat of arms. The expectation being only provisions for a new flag would be made whose design would be decided at a later date. The new design was expected to be derived from the designs submitted three years ago in the national competition. “Design ideas today centre around variations of the gold sun on red field, perhaps reducing the numbers of rays to eight, as has been suggested by the Alliance for Macedonia”³. (Star 1995, 8)

The article also described the situation with the coat of arms and the initial agreement on a new proposal in 1992 when the VMRO-DPMNE party failed to agree with the Constitutional Commission. The commission proposed arms based on the Star of Vergina and the nationalists wanted the traditional golden lion. A Deputy of the SDSM⁴, Nikola Popovski, proposed earlier that year that the old coat of arms of the Macedonian Socialist Republic should be kept but without the red star (Star 1995, 9). The proposal actually originated with MP

Сл./Fig. 12

Faik Abdi in 1992. This proposal was submitted by then Prime Minister Nikola Gruevski in 2007 and finally accepted in 2009.

The proposal for the new flag of the Republic of Macedonia by The Flag Institute was reflected in Flags of the World (FOTW), an Internet-based vexillological association and resource. It started as a Yahoo group mailing list in 1993 and the website initially founded by Giuseppe Bottasini from Italy in 1994. FOTW is the largest website devoted to vexillology, containing comprehensive information about various flags,

којашто содржи сеопфатни информации за разни знамиња и стана 56-та членка на ФИАВ во 2001 година („History of FOTW“).

Во делот за македонските знамиња, има потсекција за предлози за македонски знамиња. Во коментар на Брус Вард, од 1 март 1996 година, се опишува предлогот на Васон, при што погрешно се претпоставува дека предлогот е на самиот Вилијам Кремптон. Вард, исто така, дава опис на знамето: „хоризонтално поделено, црвено над сино, со златен или бел двоглав орел со раширени крила и три шестокраки ѕвезди коишто се наоѓаат во просторите помеѓу крилјата и вратот и помеѓу двата врата“. Илустрација за знамето е со користење на орелот од знамето на Албанија (Сл. 12). Во коментар од 20 февруари 1998 година, Жељко Хајмер го поправа Вард дека орелот што бил користен бил „поукрасен од албанскиот орел“ и дека полето било црно, а не сино.

Во следниот број, 81 од истата година, има две статии, една „Балканското прашање е решено?“, а другата „Грција и Македонија“ на грчкиот член на Институтот за знамиња, Јанис Нацинас, како реакција на гореспоменатиот напис од претходниот број. Прво, во писмото до Институтот за знамиња, Нацинас се спротивстави на идејата дека трите ѕвезди во него можат да ги означуваат областите каде што можат да се најдат современи Македонци и на „употребата на византискиот орел, што е несоодветно за една раса биле инимични за православната империја. Како резултат на тоа, тој беше поканет да напише статија за ситуацијата со знамето. Написот сепак, беше мошне поумерен во анализата и коментарите.

Во написот, Нацинас објаснува дека Грција не се противи на постоењето на т.н. „Република Македонија“, туку на името, бидејќи античките Македонци биле еленски народ и Александар бил обединител на класична Грција. Во модерното време, Македонија е географска област во северна Грција, со Грци од таа област,

and became the 56th member of FIAV in 2001. (“History of FOTW”)

Сл./Fig. 13

In the FOTW section about Macedonian flags, there is a subsection on proposals for the Macedonian flag. In an entry by Bruce Ward, of 1 March 1996, he describes the Wason proposal. He wrongly assumes that the proposal is by William Crampton

himself. Ward also gives a description of the flag: “horizontally divided, red over blue, surmounted overall by a gold or white spread-wing double-headed eagle and three six pointed stars arranged in the spaces between the wings and necks and between the two necks”. The provided illustration of the flag uses the eagle from the flag of Albania (Fig. 12). In an entry from 20 February 1998, Željko Heimer corrects Ward, saying that the eagle used was “more ornamented than the Albanian eagle” and that the field was black not blue.

In the next issue of Flagmaster, 81, of the same year, there are two articles, one “The Balkan Question Resolved?” and the other, “Greece and Macedonia” by Flag Institute Greek member Yanis Natsinas, as a reaction to the aforementioned article from the previous issue. Firstly, in a letter to the Flag Institute, Natsinas, objected to the idea that the three stars could stand for the areas where modern Macedonians are to be found and to the “use of the Byzantine eagle, which was inappropriate for a race which had been inimical to the Orthodox empire”. As a result of his letter he was invited to write an article about the situation. The article, however, was much more balanced in its analysis and comments.

In the article Natsinas explains that Greece does not object to the existence of the so-called ‘Republic of Macedonia’ but to the name, since Ancient Macedonians were a Hellenic people and Alexander The Great united classical Greece. In

кои се опишуваат себеси како Македонци. Од друга страна, „Македонците“ од Скопје се словенски народ.

Нацинас објаснува дека кон крајот на 19 век, кога се распаѓала Отоманската Империја, соседните земји (Грција, Бугарија и Србија) се обидуваа да ја присвојат оваа територија, тврдејќи дека Словените во Македонија се нивни (Бугарите и Србите како браќа Словени, Грците како браќа православни христијани). Тогаш, меѓу овие луѓе се разви посебен национален идентитет, за којшто беше избрано името „Македонци“. Современата „Република Македонија“ е наследник на тоа движење.

Потоа тој го објасни приговорот на Грција за употребата на името Македонија за нејзините соседи во Скопје, плашејќи се дека грчките Македонци нема да можат да го користат името за себе. Некои дури стравуваа дека кога Република Македонија ќе се утврди на меѓународно ниво, може дури и да побара да ја преземе грчката Македонија, врз основа на фактот дека според проценките на пописот, таму живеат 150.000 словенски Македонци (Natsinas 1995, 2).

Нацинас продолжува дека проблемот се влошил во 1991 година (sic), кога новооснованата „Република Македонија“ избра знаме на коешто се наоѓа таканаречената Свезда од Вергина. Оваа свезда произлегува од дизајнот што ја украсува златната урна, за којшто се верува дека содржи пепел на античкиот македонски крал Филип Втори (татко на Александар Велики), откриен во гробница во селото Вергина (до 1926 година познато под тоа словенско име Кутлеш), во грчка Македонија. Можеби е под знак прашалник дали таа свезда навистина беше амблем на античкото македонско кралство или дали тоа беше само декоративен дизајн, избран од уметникот кој ја направил урната. Некои во него го гледаат влијанието на античка Персија, едно од освојувањата на Александар. Други тврдат дека тоа е честа декоративна тема во античката грчка архитектура. Примери за тоа може да се видат и на други грчки градби, па дури и во современите неокласични градби, како во главната читална во Британската библиотека (Natsinas 1995, 2).

Важно е да се напомене дека постои разлика помеѓу „грчките“ Македонци, каде

modern times Macedonia is a geographical area in northern Greece with Greeks from that area describing themselves as Macedonians. On the other hand, Natsinas says, the ‘Macedonians’ of Skopje are a Slavic people.

Natsinas continues that in the late 19th century, when the Ottoman Empire was collapsing, neighboring countries (Greece, Bulgaria, and Serbia) were striving to take over the territory claiming the Slavs of Macedonia as their own (Bulgarians and Serbians as fellow-Slavs, Greeks as fellow Orthodox-Christians). There was then a movement among these people to assert a separate national identity, for which the name ‘Macedonian’ was chosen. The modern ‘Republic of Macedonia’ is the heir of that movement.

Then Natsinas went on explaining the objection of Greece to the use of the name Macedonia for its neighbors in Skopje, fearing that Greek Macedonians could not use Macedonians for themselves. Some even feared that when the Republic of Macedonia was recognized internationally, it could then demand to take over Greek Macedonia based on the fact that according to census estimates there were 150,000 Slavic Macedonians living there (Natsinas 1995, 2).

Natsinas continued saying the problem worsened in 1991(sic) when the newly-established ‘Republic of Macedonia’ chose a flag bearing the so-called Star of Vergina. The star deriving from a design adorning a golden urn, believed to contain the ashes of ancient Macedonian King Philip II (father of Alexander the Great), discovered inside a tomb in the village of Vergina (until 1926 it was known by its Slavic name, Kutlesh) in Greek Macedonia. It is perhaps questionable whether that Star was really the emblem of the ancient Macedonian kingdom, or if it was just a decorative design chosen by the artist who made the urn. Some see in it the influence of ancient Persia, one of Alexander’s conquests. Others maintain that it is a common decorative theme in ancient Greek architecture. Examples of it can be seen in other Greek buildings, and even in modern neo-Classical ones like the main reading room in the British Library (Natsinas 1995, 2).

It is important to note that there is a

што „Македонци“ има регионално значење и Македонците кои живеат во Република Македонија, во остатокот од Македонија или во светот, каде „Македонци“ има национално и етничко значење. Грчките Македонци се гледаат себеси како Грци во национална и етничка смисла.

Национас продолжува дека Грците ја сметаат ѕвездата за амблем на античките Македонци, и откако започна спорот со Скопје, ѕвездата може да се види скоро насекаде, како во грчка Македонија така и во другите делови на Грција. Таа е претставена на новата монета од 100 драхми; се користи како амблем на специјализирана полициска сила, неодамна конституирана; може да се види на фасадите на зградите, на ковертите со сметки за електрична енергија, дури и на капаците на шахтите на улиците. Темносиното знаме со ѕвездата во средина, се верува дека потекнува од Австралија, а сега се користи во Грција како знаме на грчка Македонија (иако никогаш не било официјално усвоено како такво и ниту една грчка област нема свое знаме) (Ibid).

Тој објаснува дека употребата на ѕвездата на знамето на Република Македонија, Грците ја сметале за национална навреда, и е можеби одговорна за поплавата на ѕвезди што сега се наоѓаат насекаде во Грција. Можеби сега Републиката од Скопје конечно ќе се согласи да го смени своето знаме, ќе гледаме помалку ѕвезди во Грција.

На крајот од својата статија, Национас заклучува дека овој конфликт со знамињата е единствен пример на една држава да убедува друга да го смени своето знаме, и дека знамињата на новонезависните држави честопати ги имитирале знамињата на веќе постојните, давајќи пример со знамињата со пан-африкански бои, првично боите на знамето на Етиопија, и дека таквата имитација досега се сметаше повеќе за ласкање отколку за навреда. Исто така, тој наведува дека иако Грците ја сметаат ѕвездата за свој симбол, таа не стои на националното знаме (дизајнирано многу пред таа да биде „откриена“) и дека се плашат дека „скопско-македонците“ ќе го користат нивното знаме со ѕвезда, и таа меѓународно

difference between “Greek” Macedonians, where “Macedonian” has regional meaning, and Macedonians that live in the Republic of Macedonia, the rest of Macedonia or the World, where “Macedonian” has national and ethnic meaning. Greek Macedonians see themselves as Greeks in a national and ethnic sense.

Natsinas continued by saying that Greeks have come to consider the star the emblem of ancient Macedonians, and since the dispute with Skopje began, the star can be seen almost anywhere, both in Greek Macedonia and in other parts of Greece. It forms part of the new 100 drachma coin; it is used as the emblem of a specialist police force recently constituted; it can be seen on the facades of buildings, on envelopes of electricity bills, and even on the lids of manhole covers in the streets. The dark-blue flag with the star in the middle, believed to have originated in Australia, is now used in Greece as the flag of Greek Macedonia (although it has never been officially adopted as such and no Greek district has a flag of its own) (Ibid).

Natsinas explains that the use of the star on the flag of the Republic of Macedonia was seen by the Greeks as a national insult and is perhaps responsible for the deluge of stars which are now turning up everywhere in Greece. It may be that now that the Skopje-based republic has finally agreed to change its flag, we will see less of the star in Greece.

At the end of his article, Natsinas concludes that the flag conflict is a unique example of one state persuading another to change its flag, and that flags of newly independent states have often imitated the flags of already-existing ones giving the example of all the flags bearing the pan-African colours, originally the colours of the flag of Ethiopia, and that such imitation has hitherto been considered flattery rather than insult. He further states that although Greeks consider the star as their symbol, it is not a feature on their national flag (designed long before the star was ‘discovered’), and that they feared that with the “Skopje-Macedonians” using it on their flag, the star would come to be identified with the them, internationally, and not with Greek Macedonia and Greece in general (Ibid).

ќе се идентификува со нив, а не со грчката Македонија и воопшто со Грција (Ibid).

Во истиот број, 81, под наслов „Балканското прашање се реши? Се реши проблемот со македонското знаме“, има извештај за седницата на македонското Собрание од 5 октомври, кога новиот дизајн на знамето беше изгласан со 110:1 гласови во Собрание со 120 места. Ова значеше дека треба да се отстрани Свездата на Вергина од знамето и да се замени со сонце од осум зраци што се протегаат до рабовите на знамето. Дизајнот е поврзан со тој на грбот, којшто исто така содржи сонце од осум зраци, како и химната „Денес над Македонија“, како што вели „се раѓа ново сонце на слободата“ (Balkan 1995, 1).

Беше објавена и изјавата од Секретаријатот за информации на Република Македонија, од Јос Полс на Интернет: „црвената боја честопати беше бојата на знамињата под коишто македонскиот народ се бореше во минатото за национална слобода. Тоа претставува борба против ропството и за социјална, духовна и цивилизациска слобода и напредок. Сонцето отсекогаш било во нашата историска традиција симбол на светлината, раѓање на животот, радоста и слободата, и затоа е избрано да биде амблем на знамето на Република Македонија“ (Sekretarijat 1995).

Новото знаме беше подигнато пред ООН во 10:30 часот, на 21 октомври 1995 година, со што се стави крај на чудната аномалија според којашто Македонија беше единствената земја-членка чиешто знаме не се вееше пред зградата. Законот, пренесен до ООН и преведен од Јиржи Тенора, вели дека ширината на сонцето е една седмина од должината на знамето. Како и да е, во материјалот што го постави Јос Поелс на Интернет, неговиот дијаметар е даден како една осмина. Даден е официјален модел, (Сл. 13) каде должината е 22,5 см, а дијаметарот на дискот е 3,5 см. Сепак, може да има одредена конфузија околу тоа дали жолтиот диск ја вклучува или не црвената граница, што го одделува од зраците. Ако е вклучено, целиот диск има дијаметар од 4 см или 17,7% од должината. Боите остануваат како порано (Balkan 1995, 2).

Анализата на знамето, објавена во Флагмастер со Законот и примерокот од Службен весник на Република Македонија, покажува дека пропорциите и дијаметарот на сонцето се со

In the same issue, 81, under the title “The Balkan Question Resolved? Macedonian Flag Issue Settled” is a report of the 5 October session of the Macedonian Parliament when a new design of the national flag was voted for by 110-to-1 in the 120-seat Sobranie. This resulted in the removal of the Star of Vergina from the flag and to replace it with a sun of eight rays extending to the edges of the flag. The design was related to the arms, which also contain a sun of eight rays, and to the national anthem *Denes nad Makedonija se ragja novo sonce na slobodata* (“Today a new sun of Liberty rises over Macedonia”) (Balkan 1995, 1).

Same issue also reported the statement of the Secretariat for Information of the Republic of Macedonia published by Jos Poels: “the red colour has often been the colour of the flags under which the Macedonian people fought in the past for national freedom. It represents the struggle against slavery and for social, spiritual and civilisation (sic) freedom and progress. The sun has always been in our historical tradition a symbol of light, spring of life, joy and freedom, and this is why it was chosen to be the emblem on the flag of the Republic of Macedonia.” (Secretariat 1995)

The new flag was raised in front of the UN headquarters building at 10:30 on 21 October 1995, thus ending the strange anomaly whereby Macedonia was the only member whose flag was not flown at the building. The law as transmitted to the UN and as translated by Jiri Tenora states that the width of the sun is one-seventh of the length of the flag. However, in the material placed on the Internet by Jos Poels its diameter is given as one-eighth. An official graphic depiction is provided, (Fig. 13). In this depiction, the length is 22.5 cm and the diameter of the disc is 3.5cm. However there may be some confusion as to whether or not the yellow disc includes its red border, which separates it from the rays. If this is included the whole disc has a diameter of 4cm or 17.7% of the length. The colours remain as before (Balkan 1995,2).

Analysis of the flag published in *Flagmaster* with the law and the sample from the Official Gazette of the Republic of Macedonia, shows minor differences in the proportions and the

мали разлики. Во членот 2 од Законот се вели:

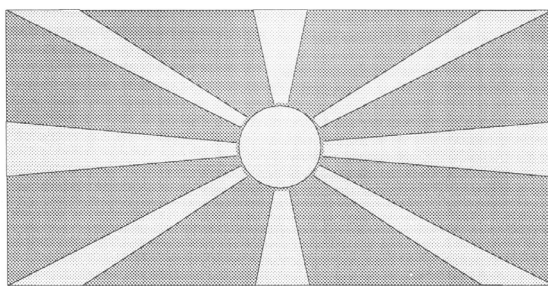
„Знамето на Република Македонија е црвено со златно-жолто сонце. Сонцето има осум сончеви зраци кои се простираат од сончевиот диск со проширување до рабовите на знамето. Сончевите зраци се вкрстуваат по дијагонала, хоризонтала и вертикала. Дијаметарот на сончевиот диск е една седмина од должината на знамето. Центарот на сонцето се поклопува со точката во која се сечат дијагоналите на знамето. Односот на ширината и должината на знамето е еден спрема два. Во прилог е дадено ликовно-графички приказ на знамето“ (Службен 1995).

Во дефиницијата дури и не се споменува дека зраците се одделени од сончевиот диск, ниту дебелината на одвојувањето. На знамето на Флагмастер, кругот што ги одвојува зраците од сончевиот диск е мошне тесен. Исто така, конструкцијата на зраците не е опишана во Законот, но има прилог на Законот со знаме на официјална илустрација. Илустрацијата на насловната страница на Флагмастер не го следи совршено официјалниот план за конструкција. Тоа не е многу различно визуелно, но само покажува дека лицето кое го подготвило цртежот не посветило поголемо внимание или го сметало тоа за непотребна педантерија (Сл. 14). Институтот за знамиња има лист со факти за секое знаме, главно направено од Крамптон.

Последен пат, македонското знаме се споменува во бројот 117 од 2005 година, кога уредникот Мајкл Фал, во написот „Знамиња во вестите“ како „Македонските знамиња тешко се наоѓаат“, пишува за употребата на малцинските знамиња во Република Македонија. Според новоизгласаниот Закон, малцинствата можат да го користат своето национално знаме заедно со македонското државно знаме. Исто така, ги споделува искуствата на англиканскиот свештеник Џон Хол, кој при својата посета

diameter of the sun. Article 2 of the law states:

“The flag of the Republic of Macedonia is red with the golden yellow sun. The sun has eight sun rays that extend from the solar disk by extension to the edges of the flag. The sun’s rays cross the diagonal, horizontal, and vertical.

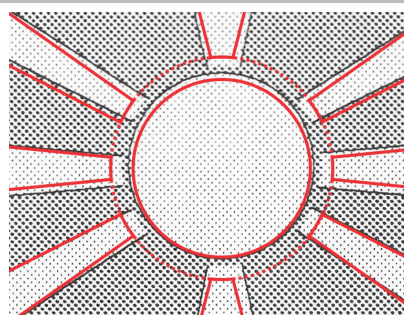

Сл./Fig. 13

The diameter of the solar disk is one-seventh of the length of the flag. The center of the sun coincides with the point at which the diagonals of the flag meet. The ratio of the width and length of the flag is one to two. In addition, a graphic representation of the flag is provided” (Службен 1995).

The definition does not mention the rays are separated from the sun disk nor the thickness of separation. In the Flagmaster article’s depiction of the flag the circle disconnecting the rays from the sun disk is much smaller. Also, the construction of the rays is not described in the law but there is an attachment to the law with official flag image. Flagmaster’s cover page illustration does not follow perfectly the official construction sheet. They are not very different visually, but only show that the person rendering the drawing did not pay close attention or consider the unnecessary pedantry (Fig. 14). The Flag Institute has a fact sheet for every flag, mostly done by Crampton.

Last time the Macedonian flag is mentioned is in the issue 117 of 2005, when Editor Michael Faul, in the section “Flags in the News” in an article “Macedonian Flags are Hard to Find”

Сл./Fig. 14

writes about the usage of national minority flags in the Republic of Macedonia. According to the newly passed law, the minorities could use their national flag together with the Macedonian national flag. It also shares the experiences of Anglican priest John Hall who while visiting Macedonia

на Македонија, забележал како на штанд се продаваат албански и американски знамиња во две големини, и само многу малечки знамиња за на маса или за во автомобил. На прашањето зошто тие не продаваат големи македонски знамиња, продавачот одговорил дека тие се мошне скапи и тешко се наоѓаат (Flags 2005, 13).

Флагмастер ќе ги прикаже и грбовите на Претседателот на Република Македонија и на Македонската православна црква – Охридската архиепископија, во бројот 138 од 2011 година, без дополнителен текст.

ЗАКЛУЧОК

Флагмастер се стреми да го опфати општиот тек на вексиллошкиот развој на Република Македонија и да ги донесе основните информации до неговите читатели низ годините, на ниво на познавање на националните знамиња, обидувајќи се на објективен и избалансиран начин да ја изнесе суштината на спорот околу симболот, на начин што го приближува до читателите кои не се запознаени со регионалната политика и сложената историска позадина. Сепак, нејзините ограничувања, меѓу другото, лежат во значителниот недостаток на релевантни информации од Македонија во тоа време, а камоли на стручна и научна основа од оваа област во Македонија во раните 90-ти, како и релативно груб достапен приказ / подготовка / технологија за печатење во моментот на објавување. Затоа е важно македонските експерти да подготват соодветни трудови за Флагмастер и други важни странски вексиллошки списанија.

Сметаме дека е интересен предлогот за знамето на Институтот за знаме. Тој ги користи двете национални бои, црвена и црна, а златниот двоглав орел не е непознат во Македонија. Всушност, најстариот запис за знаме на територијата на Република Македонија е од картата Дулцерт од 1390 година, каде што е прикажано знаме на главниот град Скопје со црвен двоглав орел на жолто знаме. Исто така, тој е симбол на православието и особено Цариградскиот патријарх, на кого му припаѓаше целата епархија во Македонија до 1870 година. Исто така, симболот со три ѕвезди се смета за симбол на единството на сите делови на

spotted a stand selling Albanian and U.S. flags in two sizes, and the Macedonian national flag in only very small table or car dashboard sizes. When questioned why he did not sell larger Macedonian flags, the seller answered that those are very expensive and hard to find (Flags 2005, 13).

The Flagmaster will also show the Arms of the President of the Republic of Macedonia and of the Macedonian Orthodox Church – Archbishopric of Ohrid, in its issue 138 of 2011 without an additional text.

CONCLUSION

Flagmaster strove to cover the general course of the vexillological development of the national flag of the Republic of Macedonia and to bring basic information on the subject to its readers over the years. The publication's goals were to be objective and provide a balanced view of the essence of the dispute over the main symbol (the "star"), in a way that brings it closer to readers unfamiliar with regional politics and the nation's complex historical background. However, the publication's limitations, among other things, may have stemmed from the considerable lack of relevant information from Macedonia at the time, as well as a lack of professional and scientific foundation in vexillology in Macedonia in the early 1990s. Exacerbating the issue may have been the relatively rough display / preparation / printing technology at the time of publication. Therefore it is important that Macedonian experts prepare appropriate papers for Flagmaster and other important foreign vexillological journals.

We find the Flag Institute's proposal for the flag interesting. It uses the two national colors, red and black, and the golden double-headed eagle is not unknown in Macedonia. Actually, the oldest record of a flag in the territory of the Republic of Macedonia is from the Dulcert map of 1390 where a flag is shown of the capital Skopje, with a red double-headed eagle on a yellow field. Also, it is a symbol of Orthodoxy and especially the Patriarch of Constantinople to whom all the dioceses in Macedonia belonged until 1870. Further, the symbol of three stars is considered as symbol of unity in all parts of Macedonia, or

Македонија, или како што наведува Флагмастер, трите земји каде живеат македонци.

as Flagmaster states, the three countries where Macedonians live.

NOTES

- 1 VMRO – Vnatreshna Makedonska Revolucionerna Organizacija (Internal Macedonian Revolutionary Organization) is one of the names of Macedonian Revolutionary Organization that become synonym for the entire movement (1893 – 1937) and symbol of the Macedonian struggle for independent Macedonia. VMRO organized the Ilinden (St. Elijah day) Uprising in 1903 which is considered a landmark event in the struggle for creation of independent Macedonian state that started fulfilling on Ilinden (St. Elijah day) 1944. However in Bulgaria VMRO is regarded as a pro-Bulgarian organization with aim of unification of Macedonia with Bulgaria. For more details see <https://www.britannica.com/topic/Internal-Macedonian-Revolutionary-Organization>.
- 2 VMRO-DPMNE (Vnatreshna Makedonska Revolucionerna Organizacija – Demokratska partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo) Internal Macedonian Revolutionary Organization – Democratic Party for Macedonian National Unity.

Registered in the summer of 1990, as a “national party of the Macedonian people” with an anti-communist conservative orientation, amongst the first political parties striving for the Independence of Macedonia from Yugoslav federation. It claims, as the name indicates, to be continuation of the historic VMRO (Klimovski 2017, 294).

- 3 Alliance for Macedonia coalition led by Socialist-Democratic Union of Macedonia (SDSM), with Socialist party of Macedonia and Liberal Party.
- 4 SDSM (Social- Demokratski Sojuz na Makedonija) Social- Democratic Union of Macedonia is continuation of the Communist Party of Macedonia. Re-registered in the summer of 1990 as “radically breaking its connection with the communist-bolshevik model of a party, with confined indoctrination and monopolistic position in the society” and “it determines itself for Yugoslavia as a democratic community of equal peoples”. Second largest party in Macedonia. (Klimovski 2017, 292)

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- Величковски, Владимир (2019) *Костадин Танчев – Динката*, Скопје: Национална галерија на Македонија.
- Петров Тодор (2015) “Кон Македонските работи: Што стори ти за Македонија денес?” https://m.facebook.com/SvetskiMakedonskiKongres/posts/1197936780219928?locale2=id_ID. Accessed on 8.3.2018.
- Службен (1992) „Службен весник на Република Македонија” [Official Gazette of the Republic of Macedonia] 19/1992.
- Службен (1995) „Службен весник на Република Македонија” 47/95 Законот за знаме на Република Македонија.
- Eflags (2008) “Dr William Crampton: Founder of the Flag Institute” *Eflags*, The Flag Institute 8 <http://www.flaginstitute.org/pdfs/eflags08.pdf>
- “Flags (1994) in the News” *Flagmaster* 75-76.
- “Flags (2005) in the News” *Flagmaster* 117.
- Grčev, Miroslav. 2011, “In Search of the New Flag,” *Macedonian Herald* 5. Skopje: Macedonian Heraldry Society.
- “History of FOTW” <https://www.crwflags.com/fotw/flags/fotwhist.html>
- Index (2021) to Flagmaster 1-161 Flag Institute Bulletin, Heraldry Society Flag Section newsletter. <https://www.flaginstitute.org/wp/wp-content/uploads/2021/03/Flagmaster-Index.pdf>
- “John (2006) Philip Brooke-Little, CVO, MA, FHS (1927-2006)” *The Coat of Arms* No. 212, 2006, London: The Heraldry Society, 77-78
- Jonovski, Jovan. 2019. “Осврт за процесот на

усвојување на државните симболи на Република Македонија во 1992 година - Review of the Process of Adoption of the State Symbols of the Republic of Macedonia in 1992”. *Macedonian Herald*, no. 12, 3-24. <https://doi.org/10.47763/mher1912003j>.

- Jonovski Jovan (2020) *The Sun and the Lion as Symbols of the Republic of Macedonia: A Heraldic and Vexillological Analysis*, Flag Heritage Foundation, Danvers.
- Kelly, Ralph (1990), “Macedonian Australians”, *Croix Australis*, vol. 6. No. 27.
- Klimovski, Savo, Tanja Karakamisheva-Jovanovska, Aleksandar Spasenovski (2017), *Political parties and interest groups* Skopje: Fondacija Konrad Adenauer.
- “Latest (1992) Flag News”, *Flagmaster* 72.
- Petrov, Todor. 2017, Interview, 2.12.2017.
- Poels, Jos (2021) email to the author, 15.5.2021.
- Secretariat (1995) for Information of the Republic of Macedonia letter to Jos Poels, 2.11.1995.
- “The Republic (1991) of the Serbs, Croats and Slovenes”. *Flagmaster* 68.
- Trposki Ivan (2004) *The Macedonian demonstrations in Australia*, Rockdale: Macedonian Literary Association “Grigor Prlichev”.
- “Round (1992) up of the Latest Flag News”, *Flagmaster* 71.
- “The Royal Burial Cluster of Philip II” <https://www.aigai.gr/en/explore/museum/royal/grave/of/philip/aiges/vergina.html> Accessed on 26.6.2017.
- (Star 1995) “Star of Vergina must go”, *Flagmaster* 80, 1995.

ОРУЖЈЕТО КАКО ВЕКСИЛОЛОШКИ АМБЛЕМ НА ДРЖАВНИТЕ ЗНАМИЊА

Никола Стојаноски

Македонско грбословно друштво,
<https://orcid.org/0000-0002-3081-9039>

УДК 623.4[929.64:929.9(100)]
<https://doi.org/10.47763/mher21160052s>

Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Оваа анализа има за цел да изврши преглед на сите национални знамиња во светот, коишто имаат прикажано оружје на своето национално знаме. Анализата не се ограничува на видот на оружјето, начинот на којшто тоа е прикажано ниту пак по формата или концентот во чијшто склоп припаѓа оружјето. Целта е да се увиди кои видови оружја се избрани како дел од концептот на национално обележје, каква симболика е зададена на оружјето и во кратки црти да се прикаже мотивацијата за таквиот избор, доколку е возможно. Во светот има само петнаесет знамиња на држави на коишто има приказ на оружје од каков било тип. Видовите варираат, начинот на приказ е шаренолик, а симболиката е дополнително разновидна. Грбот е клучниот фактор за прикажување оружје на националното знаме.

Клучни зборови: знамиња, оружје, грбови и национален симбол.

WEAPONS AS A VEXILLOLOGICAL EMBLEM ON NATIONAL FLAGS

Nikola Stojanoski

Macedonian Heraldic Society,
<https://orcid.org/0000-0002-3081-9039>

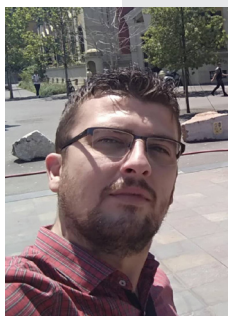
UDC 623.4[929.64:929.9(100)]
<https://doi.org/10.47763/mher21160052s>

Peer-reviewed article

ABSTRACT:

The goal of this analysis is to review all national flags in the world that have weapons as part of their design. The analysis is not limited to the type of weapon, the way in which it is presented, nor the form or the concept to which the weapon belongs. The aim is to see which types of weapons are chosen as part of the national flag, what symbolism is ascribed to the weapon and to briefly show the motivation for such a choice, if possible. There are only fifteen countries with flags displaying weapons of any type. The types vary as does the symbolism and presentation modes are colourful. The national coat of arms is one of the key factor in displaying weapons on the national flag.

Keywords: flags, weapons, coat of arms and national symbol.

Во современата смисла на општење, знамето како концепт е графички дизајн којшто како целокупна композиција се зема за национален симбол на една држава. Со други зборови, графичкиот дизајн со сите негови елементи што се зададени со највисокиот државен правен акт, уставот или посебен закон, ја симболизира државата, народот, културата и/ или општеството во рамките на територијата на таа држава (поделтало види Британика 2021). Ова е факт што е присутен кај сите 194 независни и меѓународно признати држави во светот. Самиот графички приказ, боите, главните елементи на знамето, како и толкувањето на симболиката и изборот на националните обележја како симбол на нацијата се разликуваат во секоја држава. Ова е предмет на истражување на „чистата хералдика“ (Heimer 2016, 57).

Некои знамиња се издвојуваат од останатите по изборот на боите (на пример портокаловата како помалку застапена боја на знамињата), други по размерот на самото знаме (знамето на Ватикан или Монако), а одреден број држави пак, се издвојуваат по изборот на употребените симболи. Така, некои држави одбрале несвојствени предмети, претставени на националниот вексиллошки симбол – државното знаме. Таков нетипичен предмет за вексилологијата е оружјето.

Оружјето како дел од националниот симбол не е новина и истото може да се пронајде на повеќе историски знамиња. Видот на оружјето варираше од знаме до знаме, а се користело како на поранешни национални знамиња така и на знамиња на административни единици во земјите. Примери за вакви историски знамиња кои користеле оружје како национален симбол се знамињата на Екваторска Гвинеја (палка, секира), Лесото (две вкрстени копја) или пак поранешното знаме на Етиопија (копје) (Сл.1). Истотака оружје може да се пронајде и на регионални знамиња како што се Есекс (три сабји) и Мидлесекс (три сабји надвишени со круна) во Англија како и Астраханскиот крај (сабја надвишена со круна) во Русија (Znamierovski 2017, 391).

Оваа статија ги анализира државните знамиња во светот, коишто прикажуваат каков било вид на офанзивно оружје, ладно и огнено, како и алати коишто во даден момент може да се ис-

In modern communication theory, flags are a graphic design concept that as a whole is taken as a country's national symbol. In other words, the graphic design with all its elements sanctioned by the highest state legal act, constitution or special law, symbolizes the state, people, culture and / or society within the territory of that state (for more details see Britannica 2021). This is a fact that is present in all 194 independent and internationally recognized countries in the world. The graphic representation itself, the colours, the main elements of the flag, as well as the interpretation of the symbolism and the choice of national symbols as a symbol of the nation differ in each country. This is the subject of 'pure heraldry' (Heimer 2016, 57).

Some flags stand out by the choice of colours (e.g., orange is a less common flag colour), others by the aspect ratio of the flag itself (e.g., the flag of the Vatican or Monaco), and a certain number of countries stand out by the symbols they bear. Some countries have chosen uncharacteristically representative objects, to place on their national vexillological symbol - the state flag. Such an atypical vexillological object is the weapon.

Use of weapons as part of the national symbol is not a novelty and may be found on many historical flags. The type of weapon varies from flag to flag, and was used on both former national

сл./Fig. 1

flags and flags of administrative units. Historical examples of flags with weapons as a national symbol are those of Equatorial Guinea (club, ax), Lesotho (two crossed spears) and the former flag of Ethiopia (spear) (Fig. 1). Weapons may also be found on regional flags such as those from Essex (three swords) and Middlesex (three swords with a crown) in England as well as the Astrakhan region (sword with a crown) in Russia (Znamierovski 2017, 391).

This article analyzes national flags of the world which show any kind of offensive weapon,

користат како ладно оружје. Штитот, како дефанзивно оружје е неизоставен дел од секој грб. Така би можело да се смета дека сите знамиња на кои има грб, без разлика на неговата содржина, имаат на нив оружје. Истотака како дефанзивни оружја се класифицираат и кули, бедеми, тврдини, порти итн. Овие дефанзивни оружја заедно со штитот не се дел од оваа анализа (Јоновски 2015, 97).

Според првичната визуелна анализа, 15 национални знамиња на држави членки на ООН имаат некакво оружје како дел од националната вексилолошка симболика. Овие се распространети на скоро сите континенти во светот, освен Океанија. Подеталната анализа дава подетален опис на самиот елемент, неговата симболика и, ако е значајно, историско-културната околност во којашто истиот тој симбол се установил.

АФРИКА

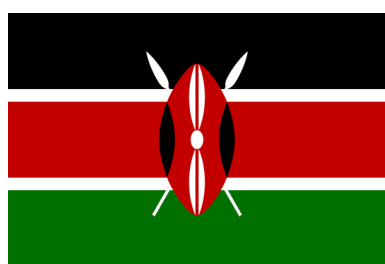
На африканскиот континент, четири држави употребуваат знамиња со оружје: Ангола, Есватини, Кенија и Мозамбик. Оружјата коишто се претставени на знамињата се две ладни (копје и мачета) и едно огнено оружје (автоматска пушка Калашников).

Ангола на своето национално знаме има мачета и запченик (Сл.2). Мачетата е во златна боја и според службениот опис, го симболизира „почетокот на вооружената борба“ (Símbolos nacionais, 2021) (што пак директно се поврзува со револуционерниот период, односно почетокот на антиколонијалната борба).

На знамето на Кенија има две бели вкрстени копја зад централниот масајски штит (Сл.3). Копјето е симбол на „одбраната на слободата, гордоста и традицијата“ на народот во Кенија (getkenyaonline.com). Бидејќи знамето на Кенија потекнува од знамето на политичката партија којашто се изборила за самоуправа на Кенија од британската коло-

сл./Fig. 2

сл./Fig. 3

cold and firearms, as well as tools that can be used as a cold weapon at a given moment. The shield, as a defensive weapon is an integral part of every coat of arms. Thus it could be considered that all flags with coats of arms, regardless of their content, have weapons on them. Towers, ramparts, fortresses, gates, etc. are also classified as defensive weapons. These defensive weapons along with the shield are not part of this analysis (Jonovski 2015, 97).

According to initial visual analysis, 15 national flags of independent countries, UN member states, have some weapon(s) as part of the national vexillological symbolism. These are distributed on almost every continent in the world. Closer analysis gives a more detailed description of the element itself, its symbolism and, if significant, the historical-cultural circumstances in which the symbol was established.

AFRICA

On the African continent, four countries use flags with weapons: Angola, Eswatini, Kenya and Mozambique. The weapons represented on the flags are two cold weapons (spear and machetes) and one firearm (Kalashnikov automatic rifle).

Angola has a machete and a gear on its national flag (Fig. 2). The machete is golden in colour and, according to the official description, symbolizes the ‘beginning of the armed struggle’ (Símbolosnacionais, 2021) (which in turn is directly related to the revolutionary period, that is the beginning of the anti-colonial struggle).

The Kenyan flag has two white crossed spears behind the central Masai shield (Fig. 3). The spear is a symbol of the “defense of freedom, pride and tradition” of the Kenyan people (getkenyaonline.com). Because the Kenyan flag comes from the flag of the political party that fought for self-government of Kenya under British rule, the spear originally symbolized ‘a reminder that the struggle is the foundation of Kenya’s future self-government’ (Kenya, Britannica, 2021).

нијална власт, копјето првично симболизираше „потсетник дека борбата е темелник на идната самоуправа“ на Кенија (Kenya, Britannica, 2021).

Есватини на знамето има три копја што се поставени позади штит со различна должина, коишто не се прекрстени (Сл.4). Службениот опис на есватинското знаме ја толкува симболиката на копјето како „симбол на заштита на државата од непријателите“ (Embassy of Eswatini, 2021).

Знамето на Мозамбик е единственото со апликација на современо огнено оружје—автомат Калашников АК-47 (Сл.5). Автоматската пушка којашто е дел од националниот грб, поставен на знамето, е симбол на (според службените описи) „будноста и одбраната“ [на државата] (Flag of Mozambique, FOTW). Оружјето потекнува од изворното партиско знаме или нејзината идеологија, односно сегашната политичка партија на власт, којашто своевремено се изборила за независност на државата.

Во однос на вкупниот број знамиња во Африка, бројот на оние со оружје е мошне мал. Директно или индиректно кај сите овие знамиња, оружјето на некој начин симболички е поврзано со борбата за независност или пак со традиционалните вредности, негувани на териториите.

ЕВРОПА

Во Европа, само на знамето на Малта има приказ на меч, како дел од Крстот на Ѓорѓи, поставен во кантонот на знамето. Орденот е доделен од Британија на тогашната колонија Малта (Сл. 6) (Constitution of Malta). По независноста, Малта одлучила да го постави Орденот на своето знаме, и следствено на тоа, мечот што Св. Ѓорѓи го држи во рацете го прави знамето на Малта един-

сл./Fig. 4

Eswatini's flag has three parallel spears of different lengths placed behind a shield (Fig. 4). The official description of the Eswatini flag interprets the symbolism of the spear as 'a symbol of the protection of the state from enemies' (Embassy of

Eswatini, 2021).

The flag of Mozambique is the only one with the application of modern firearms –a Kalashnikov AK-47 (Fig. 5). The automatic rifle, which is part of the national coat of arms placed on the flag, is a symbol of (according to official descriptions) "vigilance and defense" [of the state] (Flag of Mozambique, FOTW). The weapon originates from the original party flag or its ideology, that is the current political party in power, which once fought for the independence of the state.

In terms of the total number of flags in Africa,

the number of those with weapons is very small, or some 3% of the total number of African flags. Directly or indirectly with these flags, the weapon is in some way symbolically connected with the struggle for independence or with the traditional values nurtured in the territories.

EUROPE

In Europe, only the flag of Malta has a depiction of a sword, as part of the George Cross, placed in the canton of the flag. The Order was awarded by Britain to, at that period, the colony of Malta. (Fig.

6) (Constitution of Malta). Upon independence, Malta decided to place the George Cross on its flag, and consequently, the sword that St. George carries in his hands,

сл./Fig. 5

сл./Fig. 6

ствено национално знаме во Европа, каде има приказ на оружје.

АЗИЈА

Азија изобилува со спектар на уникатно дизајнирани знамиња и симболика што е специфична за тој континент. Од вкупно 49 знамиња во Азија, 3 имат оружје: Оман, Саудиска Арабија и Шри Ланка. Кај две од овие знамиња, оружјето е поставено во централниот дел на знамето, односно тоа е едно од клучните симболи на државата.

Црвената боја, којашто е традиционална за државите од Персискиот Залив, е доминантната боја на знамето на Оман (Сл.7). Националниот амблем се наоѓа во горниот копјен дел на знамето. Целиот амблем е всушност композиција, составена од оружја. Имено, камата со закривен врв (симбол на султанатот) е поставена врз две вкрстени сабји (традиционално оружје и дел од секојдневната облека на Оманците)(Times of Oman).

На знамето на Саудиска Арабија, на зелена основна има бела сабја, којашто е значително подолга од оманската (Сл.8). Таа е поставена во средината на знамето и е свртена кон копјето. Сабјата, како арапско традиционално оружје, е симбол на „строгоста при применувањето на правдата“ во саудиското општество (Eriksen, Jenkens, 2007).

Во слободниот дел од знамето на Шри Ланка има приказ на лав (симбол на Синхалите и моќта на државата), кој во кренатата рака држи сабја (Сл.9). Сабјата ја симболизира независноста на државата (W. Karunarathne). Сабјата ја држи лавот, што индиректно имплицира дека независноста на државата е во рацете на Синхалите.

Симболиката којашто оружјето ја има кај сите три знамиња е различна, најчесто мотиви-

makes the Maltese flag the only national flag in Europe with a display of weapons.

ASIA

Asia abounds with uniquely designed flags and symbolism specific to that continent. Out of a total of 49 national flags in Asia, only 3 have weapons: Oman, Saudi Arabia and Sri Lanka. On two of these flags, the weapon is placed in the central part of the flag making it a highly visible symbol of the state.

Red, which is a traditional colour of the Gulf states, is the dominant colour of the Omani flag (Fig. 7). The national emblem is located at the hoist. The whole emblem is actually a composition, made of weapons. Namely, a dagger with a curved tip (symbol of the sultanate) is set on two crossed swords (traditional weapons and part of the everyday clothing of the Omanis) (Times of Oman).

On the flag of Saudi Arabia, on a green field, there is a white sword, which is significantly longer than the Omani's (Fig. 8). The sword is placed horizontally at the bottom middle of the flag with its point towards the hoist. The sword, as a traditional Arab weapon, is a symbol of the "strictness while applying justice" in Saudi society (Eriksen, Jenkens, 2007).

On the fly of the Sri Lankan flag is a display of a lion (symbol of the Sinhalese people and the power of the state), holding a sword in his raised hand (Fig. 9). The sword symbolizes the independence of the state. (W. Karunarathne) The sword is held by the lion, which indirectly implies that the independence of the state is in the hands of the Sinhalese.

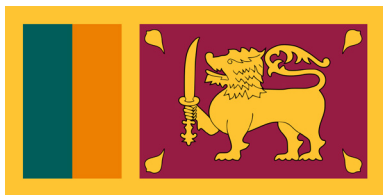
The symbolism of the weapon in all three flags is different, most often motivated by

сл./Fig. 7

сл./Fig. 8

сл./Fig. 9

рана од традиционалните и општествено-политички причини, но сепак, заеднички фактор за сите три знамиња е употребата на истото оружје.

АМЕРИКА, ЈУЖНА И СРЕДНА

Јужна и Средна Америка се регионите каде што има најголема застапеност на оружје на националното знаме. Од вкупно 15 знамиња со оружје, 5 се од Средна, а 2 од Јужна Америка. Оружјето е дел од државниот грб којшто е целосно поставен на знамето (ова е случај кај сите знамиња што се опфатени во оваа анализа). Исклучок на ова е само знамето на Барбадос, каде оружјето од знамето го нема во грбот.

Знамето на Боливија, во средишниот дел на средната лента го содржи националниот грб (Сл.10). Тој содржи дури три различни видови оружје. Овој факт го прави знамето на Боливија со најголем број различни видови оружје, коишто се употребуваат на национално обележје. Грбот содржи пушки што се вкрстено поставени позади штитот и знамињата и ја симболизираат спремноста за одбрана на државата. Веднаш до пушките, на десната страна е поставена и секира којашто е симбол на авторитет. Топовите, коишто се поставени вкрстено врз пушките, ја симболизираат самата вооруженост на државата (Símbolos de Bolivia).

И на знамето на Еквадор, оружјето е од грбот поставено во централниот дел на знамето (Сл.11). Еквадорскиот грб и знаме, имаат поврзаност со оние на некогашната Гран Колумбија. Едно оружје, секирата, е поставено како дел од фасциите. Така комплетираниот графички елемент е симбол на републиканското достоинство (SímbolosPatrios), Другиот елемент којшто има функција на држач на штитот, а во суштина е

traditional and socio-political reasons, but still, a common factor for all three flags is the use of the same weapon.

AMERICA, SOUTH AND CENTRAL

South and Central America are the regions with the highest prevalence of weapons on national flags. Out of a total 15 flags with weapons, 5 are from Central America and 2 from South America. The weapon is part of the state coat of arms which, in total, is applied on the flag and is the case with all the flags included in this portion of the analysis. The only exception to this is the flag of Barbados, where the weapon on the flag is not in the coat of arms.

The state flag of Bolivia contains the coat of arms, in the centre of the middle band (Fig. 10). The coat of arms contains three different types of weapons. This fact makes the Bolivian flag the one with the largest number of different weapon types. The coat of arms contains crossed rifles placed behind a shield and trophy of flags symbolizing readiness to defend the country. Next to the rifles, on the right side, there is an ax which is a symbol of authority. Crossed cannons, which are placed on

the rifles, symbolize the very armament of the state (Símbolos de Bolivia). On the Ecuadorian flag, the weapon is from the coat of arms placed centrally on the flag (Fig. 11). The Ecuadorian coat of arms and flag are associated with those of the former Grand Colombia. One weapon, the ax, is an integral part of the fasces upon which the shield rests. Thus, the completed graphical element is a symbol of republican dignity (SímbolosPatrios), The other element that has the function of a

сл./Fig. 10

сл./Fig. 11

оружје, е хелебардата. Ова оружје коешто не е својствено за вексилологијата, е присутно само кај грбот/ знамето на Еквадор.

Барбадос е единствената држава од овој регион, па и во светот, каде што оружјето коешто е прикажано на националното знаме, не е присутно и на државниот грб (Сл.12). На средината на знамето има приказ на црн трозабец со скршена рачка (според службениот опис). Трозабецот е намерно поставен со скршена рачка за да симболизира раскинување на Барбадос со колонијалниот период и колонијалната власт (за време на колонијалниот период, трозабецот на колонијалниот грб имал целосна рачка)(barbados.gov.bb). Трите заба, според толкувањата, ги симболизираат трите принципи: „влада од народот“, „влада за народот“ и „влада на народот“ (Barbados, FOTW).

Во средината на знамето на Белизе е поставен грбот на којшто има секира (Сл.13). Секирата којашто е прикажана двапати на грбот е симбол на дрвосечачите, односно дрвната индустрија на земјата. (National Symbols of Belize)

На средишниот дел на знамето на Гватемала е претставен грбот во којшто има две вкрстени пушки со бајонети, а помеѓу нив две вкрстени сабји (Сл.14). Пушките ја симболизираат желбата за заштитана националните интереси, ако е потребно и со сила. Сабјите ја симболизираат честа како етички концепт (Guatemala).

Последните две знамиња од оваа анализа се знамињата на Хаити и Доминиканската Република. Заедничко за двете овие знамиња, коишто патем се и соседни држави, е тоа што немаат зададено посебна симболика на оружјата што се прикажани на националното знаме.

сл./Fig. 12

shield supporter, and is essentially a weapon, is the halberd. This weapon, which is not typically associated with the vexillology, is present only on the coat of arms / flag of Ecuador.

Barbados is the only country in the region, even in the world, where the weapon displayed on the national flag is not present on the coat of arms (Fig. 12). In the centre of the flag there is a display of a black trident with a broken handle (according to the official description). The trident is deliberately depicted with a broken handle to symbolize the break-up of Barbados with the colonial period and colonial rule (during the colonial period, the trident on the colonial coat of arms had a full handle) (barbados.gov.bb). The three arms, according to interpretations, symbolize three principles: “government of the people”, “government by the people” and “government for the people”.

(Barbados, FOTW)

In the centre of the flag of Belize is the coat of arms, which contains an ax (Fig. 13). The ax, which is shown twice on the coat of arms, is a symbol of the

loggers, that is, the wood industry of the country. (National Symbols of Belize)

In the central part of the Guatemalan flag is the coat of arms, which displays two crossed rifles with bayonets and two crossed swords between them (Fig. 14). Rifles symbolize the desire to protect national interests, if necessary by force. Swords symbolize honor as an ethical concept. (Guatemala)

The last two flags in this analysis are the flags of Haiti and the Dominican Republic. The common thing for both flags, which are also neighboring countries, is that

сл./Fig. 13

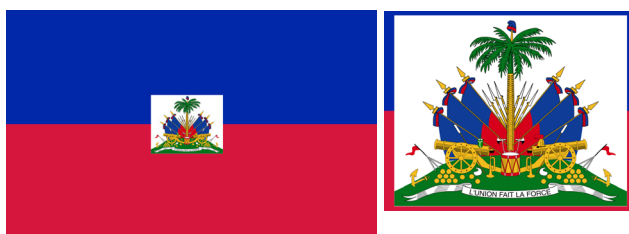

сл./Fig. 14

Знамето на Хаити има приказ на топови под палмово дрво (Сл.15), а Доминиканската Република има копја како држачи на знамиња коишто се прикажани позади штитот на националниот грб (Сл.16).

Употребата на оружјето на грбот, најверојатно е мотивирано од борбата за независност на овие две држави од колонијалниот период.

Оваа анализа на националните знамиња коишто имаат прикажано оружје, наведува на заклучок дека оружјето од својата првична намена (воена), добило друга конотација кога е во прашање овој идентитетски процес. Најголем број од државите што се е опфатени со оваа анализа, првенствено предводени од првичните идеи за слобода или независност, се одлучиле да го прикажат оружјето и на својот национален грб. Оружјето како клучна алатка во борбата за независност, најверојатно оставило доволно силен впечаток што резултирало со понатамошно потенцирање од важноста за одбрана на националните идеали. Мал дел од овие држави се мотивирани од традиционално-културолошки причини. Во прилог на оваа анализа може да се погледнат два начина на разгледување или сумирање на резултатите од анализата на знамињата. Како и да е, приказот на оружје на националното знаме ги прави овие држави единствени во светот, а од вексилотошка гледна точка и доста привлечни за анализа и понатамошна дискусија.

сл./Fig. 15

сл./Fig. 16

(Fig. 15), and the Dominican Republic has spears, three on each side, two which act as flag staffs for national flags displayed behind the shield

of the national coat of arms (Fig. 16). The use of weapons on the coat of arms is probably motivated by the struggle for independence of these two countries from the colonial period.

This analysis of national flags displaying weapons; leads to the conclusion that the weapon has deviated from its original purpose (military), and now has a different connotation. Weapons as a key tool in the struggle for independence probably left a strong impression resulting in further emphasis of the importance of defending national ideals (a small number of these countries appear motivated by traditional cultural

they do not have a special symbolism of the weapons displayed on the national flag. The Haitian flag depicts cannon under a palm tree (Fig. 15), and the Dominican Republic has spears, three on each side, two which act as flag staffs for national flags displayed behind the shield of the national coat of arms (Fig. 16). The use of weapons on the coat of arms is probably motivated by the struggle for independence of these two countries from the colonial period.

reasons). This further emphasis manifested in weapon displays on national flags. The display of weapons on their national flag makes these countries part of a special group in the world, and from a vexillological point of view, quite attractive for further analysis and discussion.

Само студено оружје / Cold weapon only		
Ангола		Angola
Барбадос		Barbados
Белизе		Belize
Доминиканска Република		Dominican Republic
Еквадор		Ecuador
Есватини		Eswatini
Кенија		Kenya
Малта		Malta
Оман		Oman
Саудиска Арабија		Saudi Arabia
Шри Ланка		Sri Lanka
Само огнено оружје / Firearms only		И двете /Both
Мозамбик	Mozambique	Боливија Bolivia
Хаити	Haiti	Гватемала Guatemala

Тип на оружје, прикажано на националните знамиња по земји./
Types of weapons, shown on the national flags of the countries.

Вид оружје/ Type of Weapon	Земја/ Country
мачета/ Machete	Ангола/ Angola
копје/ Spear	Доминиканска Република, Есватини и Кенија/ Dominican Republic, Eswatini, Kenya
автоматска пушка/ Automatic Rifle	Мозамбик/ Mozambique
пушка/Rife	Боливија, Гватемала / Bolivia and Guatemala
секира/ Ax	Боливија, Еквадор и Белизе/Bolivia, Ecuador and Belize
топ/ Canon	Боливија и Хаити/ Bolivia and Haiti
тризаб/ Trident	Барбадос/ Barbados
Меч/ сабја/ Sword	Малта, Шри Ланка, Гватемала и Оман/Malta, Sri Lanka, Guatemala and Oman
кама/ Dagger	Оман/ Oman
хелебарда/Halberd	Еквадор/Ecuador

Видови оружје коишто се назначени како дел од националното обележје по земји. /
Types of weapon assigned as part of the national symbols by country.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- Flag, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/flag-heraldry> (accessed on 24.03.2021)
- Símbolos nacionais, Governodá Republica da Angola, <https://governo.gov.ao/ao/angola/simbolos-nacionais/> (accessed on 25.03.2021)
- Flag of Angola, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Angola> (accessed on 25.03.2021)
- Eswatini: History, Embassy of Swaziland in the Republic of China (Taiwan), <https://web.archive.org/web/20140619201436/http://swaziland.org.tw/e12.html> (accessed on 25.03.2021)
- National Symbols, Government of Eswatini, <http://www.gov.sz/index.php/about-us-sp-15933109/our-flag> (accessed on 25.03.2021)
- Flag of Kenya, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Kenya> (accessed on 25.03.2021)
- Kenya Flag Description, getkenyaonline.com, <https://web.archive.org/web/20070429233618/http://www.getkenyaonline.com/kenya-flag.html> (accessed on 25.03.2021)
- Flag of Mozambique, FOTW, <https://www.fotw.info/flags/mz.html> (accessed on 25.03.2021)
- Bolivia: Símbolos del Estado Plurinacional de Bolivia, DS N° 241, 5 de agosto de 2009, <https://www.lexivox.org/norms/BO-DS-N241.html> (accessed on 25.03.2020)
- Símbolos Patrios, presidencia.gov.ec, <https://web.archive.org/web/20100717001615/http://www.presidencia.gov.ec/ecuador/simbolos-patrios> (accessed on 25.03.2021)
- Guatemala: Escudo Nacional, <https://web.archive.org/web/20150402094845/http://www.icap.ac.cr/index.php/integracion-centroamericana/simbolos-nacionales> (accessed on 25.03.2021)
- Símbolos patrias de la República Dominicana, <http://dominicana.gob.do/index.php/pais/2014-12-16-20-48-30> (accessed on 25.03.2021)
- National Symbols of Belize, <https://www.belize.gov.bz/Home/NationalSymbols> (accessed on 25.03.2021)
- The national flag of Barbados, barbados.gov.bb, <https://web.archive.org/web/20100428062551/http://www.barbados.gov.bb/natflag.htm> (accessed on 25.3.2021)
- Barbados: Flag of Barbados, FOTW, <https://www.fotw.info/flags/bb.html> (accessed on 25.03.2021)
- Controversy over flag at demo, W.Karunaratne, <https://web.archive.org/web/20160326043703/http://www.thesundayleader.lk/2015/04/26/controversy-over-flag-at-demo/> (accessed on 25.03.2021)
- T. Eriksen, R. Jenkins (2007), p. 171, 'Flag, Nation and Symbolism in Europe and America'.
- Constitution of Malta, Article 3, <https://legislation.mt/eli/const/eng/pdf>
- 'Khanjar (Dagger): Truly "Iconic" Omani emblem', Times of Oman, <https://web.archive.org/web/20140530031427/http://www.timesofoman.com/news/Article-9589.aspx> (accessed on 25.03.2021)
- Herimer, Željko (2016) *Exploring vexillology through Military Units Flags with an analysis of Croatian Armed Forces Flags during and after the 1991-1995 Home War*. Zagerb: Hrvatskogrboslovno I zastavoslovnodruštvo
- Znamierowski Alfred (2017), *Heraldyka I Weksylogia*, Warszawa, Arkady.
- Јоновски, Јован (2015) *Симболите на Македонија*, Скопје: Силсонс.

ПРЕГЛЕД НА МЕСНАТА ХЕРАЛДИКА ВО БУГАРИЈА И МЕСНО ХЕРАЛДИЧКИОТ СИСТЕМ НА БУГАРСКОТО ХЕРАЛДИЧКО И ВЕКСИЛОЛОШКО ДРУШТВО

Александар Алексиев

Претседател на Бугарското хералдичко и
вексиллолошко здружение
<https://orcid.org/0000-0001-6765-4007>

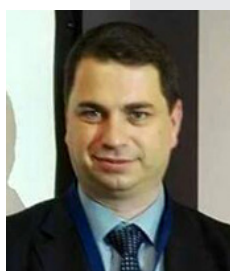
УДК 929.6/.9(497.2)(091)
<https://doi.org/10.47763/mher21160061a>

Нерецензирана статија

АПСТРАКТ

Развојот на месната хералдика во Бугарија може да се подели во три периода: Кнежевство и Кралство (1878 – 1944), социјалистички (1945 – 1989) и модерен (1990-). Дадени се многу примери за модата, по којашто беа развиени општински грбови во секој од периодите. Работата на Бугарското хералдичко и вексиллолошко општество (друштво) – БХВО на месно-хералдичкиот систем е исто така претставена како и месните грбови, креирани од неговите членови.

Клучни зборови: бугарска хералдика, месна хералдика, Бугарско хералдичко и вексиллолошко општество, рангови круни.

PREVIEW OF THE LOCAL HERALDRY IN BULGARIA AND LOCAL HERALDRY SYSTEM OF THE BULGARIAN HERALDRY AND VEXILLOLOGY SOCIETY

Aleksandar Aleksiev

President of Bulgarian Heraldic and
Vexilologic Society
<https://orcid.org/0000-0001-6765-4007>

UDC 929.6/.9(497.2)(091)
<https://doi.org/10.47763/mher21160061a>

Non peer-reviewed article

ABSTRACT

Development of municipal heraldry in Bulgaria is divided in to three periods: Principality and Kingdom (1878-1944), Socialist (1945-1989) and Modern (1990-). Many examples of municipal coats of arms are provided to illustrate the fashion during each period. The work of the Bulgarian Heraldry and Vexillology Society (BHVS) on municipal heraldry system is also presented as are the local arms created by its members.

Keywords: Bulgarian heraldry, Municipal Heraldry, Bulgarian Heraldry and Vexillology Society, rank crowns.

Во месната или територијалната хералдика, грбовите се доделуваат на одредена територија или населено место. Таа може да биде земја, провинција, округ, регион, град или село. Месната хералдика е поврзана со административната поделба на една земја или регион (Јоновски 2015, 189). Во светски рамки, месната хералдика за првпат беше воведена на крајот на 12 век, со грбови во Франција и Англија (Znamierowski 2017, 262).

Месната хералдика на Бугарија, често е предмет на дискусија и иако датира од 1880 година, не постојат многу добри хералдички примери на месни грбови за овие 141 година. Стојан Антонов, со својата статија „Градските грбови во Бугарија и конструкција на наследство“ е меѓу првите кои пишуваат за прашањето за месната хералдика во Бугарија (Антонов 2003). *Херолд*, билтенот на Бугарското хералдичко и вексилолошко општество (друштво) – БХВО објави напис за општинската хералдика од Александар Алексиев за грбот на Пазарцик низ историјата, како и за предлозите за грб (Alexiev 2008).

Антонов пишува дека хералдиката за современото европско општество е дел од традицијата, но за Бугарија, којашто историски го пропуштила својот средновековен апогеј, тоа е повеќе анахронизам. Тој продолжува дека современоста ги трансформира старите симболи и воспоставува нови во согласност со националната идеја. Во оваа смисла, јасната свест за бугарските национални симболи се спротивставува на недостатокот од потреба и идеја за локални симболи (Антонов 2003, 192).

Националниот симбол е производ на преродбата, а таканаречените грбови на бугарските градови се изработени неодамна – од крајот на 19 век до сега. Ова е една од причините за симболите да бидат анализирани не само со хералдички и историски методи, туку и со употреба на социјални и културолошко-антрополошки методи. Од историски аспект, месниот грб е симболичен израз на формирање автономна политичка структура, но додека се гради таков симбол, се придвижуваат стратегии за обележување на конкретниот градски идентитет. Но, грбот е исто така пример за конструкција на наследството. Во Бугарија, тоа

In municipal or territorial heraldry, coats of arms are granted to a certain territory or settlement. It could be a country, province, county, region, city, town or a village. Local heraldry is connected to the administrative division of a country or region (Јоновски 2015, 189). Worldwide, local heraldry was first introduced at the end of 12th century with coats of arms in France and England (Znamierowski 2017, 262).

Local heraldry of Bulgaria is often a subject of discussion and although it dates back to 1880, not many extant examples of local coats of arms cover these 141 years. Stoyan Antonov, with his article *Bulgarian Civic Heraldry and the Construction of Heritage* is among the first to write on the issue of municipal heraldry in Bulgaria (Антонов 2003). *Herold*, the bulletin of the Bulgarian Heraldry and Vexillology Society (BHVS), published an article on municipal heraldry by Alexander Alexiev detailing the history of the coat of arms of Pazardzhik through history as well as proposals for the arms (Alexiev 2008).

Antonov writes that European heraldry is a part of tradition, but for the Bulgaria, which historically missed medieval heraldry's apogee, it is rather an anachronism. He continues that modern heraldry transforms the old symbols and establishes new ones in accordance with national idea. In this sense, use of Bulgarian national symbols contradicts the lack of necessity and idea of local symbols (Антонов 2003, 192).

Current national symbols are a product of the National Revival, and so-called coats of arms of Bulgarian cities have come about relatively recently – from the very end of 19th century until now. This is one of the reasons for symbols to be analyzed not only by heraldry and history methods, but also by social- and cultural-anthropological ones. In the historical aspect, the civic coat of arms is the symbolic expression of the formation of an autonomous political structure, and while developing such a symbol, strategies are put in motion to mark specific civic identity. But a coat of arms is also an example of instituting heritage. In Bulgaria, it is rather artificially forced than a result of natural development (Ibid).

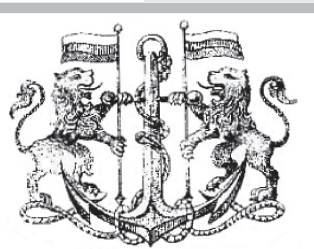
е повеќе вештачки предизвикано отколку што е резултат на природен развој (Ibid).

Антонов дефинира три периода на развој на месната хералдика во Бугарија. Првиот е од 1878 до 1945 година, кога големите градови во Бугарија ги добиваат своите први симболи во државата, ослободена од Османлиите. Вториот е од 1945 до 1990 година, кога социјалистичкиот режим под влијание на Советскиот Сојуз, им даде на општинските логоа социјалистички идеи, на крајот на 1960-тите и почетокот на 1970-тите, коишто од некои причини (во некои случаи) остануваат исти до сега. Последниот период е по демократските промени во Бугарија од 1989 година (Ibid, 193).

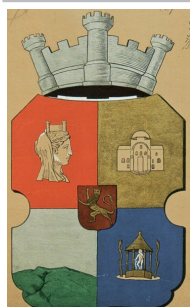
Првиот устав на Кнежевството Бугарија беше донесен во 1879 година кога беше дефиниран државниот грб. Лавот е главниот симбол на младата бугарска држава и може да се види на првиот амблем на градот Варна (Сл. 1), веројатно од 1880 година – сребрено сидро помеѓу два крунисани лава во пресрет, коишто држат бугарски знамиња. Иако тоа е првиот амблем (или беџ) на бугарски град, тој нема штит за да се смета за грб. Неговото влијание во текот на следните години инспирираше различни уметници да го вклучат лавот како амблем во грбовите на бугарските градови и општини. Друг амблем што тие имаат тенденција да го вклучат е бугарското знаме или неговите три бои. Вториот грб што имаше големо влијание врз грбовите на бугарските градови е грбот на главниот град Софија (Сл. 2). Постои припишан грб од 1559 година, сино, сребрена полумесечина, свртена надесно и златна ѕвезда, орамен забовидно (Сл. 3) (Fugger 1559, 751). Постои и предлог од 1886 година (Сл. 4). Но, грб не беше прифатен сè до 1900 година, кога на Софија итно ѝ требаше симбол за учество на изложба во Париз. Тогаш, младиот студент по уметност Хараламби Тачев излезе со идеја за сложен грб, поделен на крст со штитче, со различни симболи, обединувајќи ги со бугарскиот лав. Емблезонот на Софија делуваше како образец за многу амблеми на бугарски

Antonov defines three periods of the development of civic heraldry in Bulgaria. The first one is from 1878 to 1945 where the big cities in Bulgaria developed their first symbols when freed from the Ottomans. The second one is from 1945 to 1990 where the socialist regime, with influence from the Soviet Union, gave municipal centers symbols with similar themes at the end of the 1960s and beginning of 1970s, which for some reason (in some cases) remain the same to this day. The last period is after the democratic changes in Bulgaria from 1989 (Ibid, 193).

The first constitution of the Principality of Bulgaria was adopted in 1879 and defined the state coat of arms. The lion is the main symbol of the young Bulgarian state and it can be seen on the first emblem of the city of Varna (Fig. 1), probably established in 1880, and described as an anchor Argent between two lions rampant respectant and crowned Or holding Bulgarian flags. Although being the first emblem (or badge) of a Bulgarian city, it lacks the shield necessary to be considered a coat of arms. Its influence through the following years inspired different artists to include the lion as a charge in the emblems and coats of arms of Bulgarian cities, towns and municipalities. The other charge they tend to include is the Bulgarian flag or its three colours. The second coat of arms that also influenced Bulgarian cities was the one of the capital Sofia (Fig. 2). There are arms attributed to Sofia from 1559: Azure, an increscent Argent and a star Or, bordure dancety Or (Fig. 3) (Fugger 1559, 751) There is an 1886 proposal for arms of Sofia (Fig. 4). But arms, however, were not accepted until 1900 when Sofia urgently needed a symbol for participation in the Paris exhibition. Then the young artist student Haralambi Tachev came up with an idea of marshaled arms: quartered with an escutcheon, using different symbols and uniting them with the Bulgarian

сл./Fig. 1

сл./Fig. 2

сл./Fig. 3

сл./Fig. 4

градови, што следуваа. Тој е квадриран со штитче, и вклучува пејзажни и архитектонски елементи. Користените амблеми се хералдички неприфатливи. На тој начин се вовеле погрешен тренд во бугарската месна хералдика. Според трендот, т.н. грбови вклучуваа културно и историско наследство, географска положба и економски профил (Антонов 2003, 194). Велико Трново, старата престолнина на Бугарија, беше третиот град што го доби својот грб во 1921 година (Сл. 5).

сл./Fig. 5

lion. Sofia's emblazon acted as a pattern for many Bulgaria city emblems subsequently developed. It is quarterly with escutcheon, and includes landscape and architectural elements. The charges used are heraldically unacceptable. In that way, an erroneous trend in Bulgarian civic heraldry was perpetuated. According to that

tendency, the so-called coats of arms included cultural and historical heritage, geographical location, and economic characteristics (Антонов 2003, 194). Veliko Tarnovo, the old capital of Bulgaria, was the third city to receive its coat of arms in 1921 (Fig. 5).

Од друга страна, грбовите, дизајнирани од Романскиот консултативен комитет за хералдика за 5-те града: Добрич /Базарцик (Dogaru 1994, 106) (Сл. 6), Силистра (Ibid, 118) (Сл. 7), Балчик (Ibid, 106) (Сл. 8), Каварна (Ibid, 107) (Сл. 9) и Тутракан / Туртукаја, (Ibid, 118) (Сл. 10) и 2 округа во Јужна Добруца под романска администрација (1919 –1940). Уметникот кој ги насликал сите меѓувоени романски окрузи и граѓански грбови бил Дионисие Пекурариу

Alternatively, the coats of arms, designed by the Romanian Consultative Committee for Heraldry for five cities – Dobrich/Bazargic (Dogaru 1994, 106) (Fig. 6), Silistra (Ibid, 118) (Fig. 7) Balchik/Balcic (Ibid, 106) (Fig. 8),

сл./Fig. 6

сл./Fig. 7

сл./Fig. 8

сл./Fig. 9

сл./Fig. 10

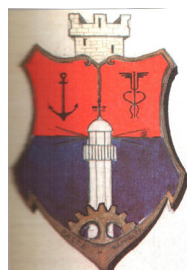
сл./Fig. 11

(1876 – 1960) (Diaconu 2019, 66).

На крајот на овој период беа воведени многу нови идеи и предлози за грб на бугарските градови, но заради Втората светска војна не беа прифатени сите. Еве неколку примери: Монтана – 1935 година, Видин – 1936 (Сл. 11) (Гербът 2021), Бургас – 1936 (Сл. 12) и Габрово 1940 (Сл. 13) и на Хараламби Тачев (Постопен договор 2020), Јамбол – 1937 (Сл. 14), Пловдив – 1938 (Сл. 15), Силистра (Сл. 16) („20 години“) и Шумен – 1942 (Сл. 17) (Antonov et Aleksiev) и Пазарцик – 1943 (Сл. 18) (Alexiev 2008).

Kavarna/Cavarna (Ibid, 107) (Fig. 9), Tutraкан/Turtucaia, (Ibid, 118) (Fig. 10) and 2 districts in South Dobruzha under 1919-40 Romanian Administration. The artist who painted all the interwar Romanian district and civic coats of arms, including the abovementioned, was Dionisie Pecurariu (1876-1960) (Diaconu 2019, 66).

At the end of this first period, a lot of new ideas and proposals for coats of arms of Bulgarian cities were introduced, but because of the World War II not all of them were acted upon. Here are some examples: Montana – 1935, Vidin

сл./Fig. 12

сл./Fig. 13

сл./Fig. 14

Значи, за овој период

на монархија во Бугарија, повеќе од 10 бугарски поголеми градови ги добија своите симболи и повеќето од нив се похералдични од современите амблеми.

Социјалистичкиот период смени многу во Бугарија и имаше време кога симболите не беа приоритет. Со новата административна поделба во 1959 година, некои градови станаа центар на округ (нова административна единица), и бројот на општини растеше и многу нови градови, поранешни села, станаа поважни од порано и затоа им беа потребни нови симболи како пример за развој и важност. Новите грбови ги копираа советските дизајни со црвена ѕвезда, пченично класје и запченик, коишто доминираа во новите логоа. Во овој период се изгуби предвоената хералдика во месните грбови, и населението се навикна да ги прифаќа новите логоа како добар симбол.

Еве ги имињата на неколку градови со такви примери на лого од овој период: Димитровград – 1949 година (Сл. 19), Ловеч – 1959 (Сл. 20), Перник – 1966 (Сл. 21), Крџали – 1969 (Сл. 22), Хасково – 1970 (Сл. 23), Трговиште – 1971 (Сл. 24) и многу други (Antonov et Aleksiev).

По демократските политички промени од 1989 година до сега, потребен беше нов бран на грбови за замена на комунистичките симболи и логоа. Беа создадени хералдички грбови за: Монтана – 1993 (Сл. 25), Бургас – 1994 (Сл. 26), Хасково – 1995 (Сл. 27), Тврдица – 1999 (Сл. 28) и уште неколку (Antonov et Aleksiev).

Овој широк спектар на дизајни и стилови

сл./Fig. 15

сл./Fig. 16

сл./Fig. 17

сл./Fig. 18

– 1936 (Fig. 11) (Гербът 2021), Burgas – 1936 (Fig. 12) and Gabrovo 1940 (Fig. 13) both by Haralambi Tachev (Постомпиров

2020), Yambol – 1937 (Fig. 14), Plovdiv – 1938 (Fig. 15), Silistra (Fig. 16) („20 години“) and Shumen – 1942 (Fig. 17) ((Antonov et Aleksiev)), Pazardzhik – 1943 (Fig. 18) (Alexiev 2008).

So for this first period of monarchy in Bulgaria more than 10 Bulgarian major cities got their symbols more heraldic in nature than the modern existing emblems.

The socialist period had changed a lot in Bulgaria, and there was a time when the symbols were not a priority. With the new administrative division in 1959 some cities became center of „okrag“ (new administrative unit), and the number of municipalities grew. Numerous new towns and former villages increased in importance and needed new symbols to exemplify their development and new importance. The new “coats of arms” reflected Soviet designs with red star, wheat ear and gear wheel dominating. During this period, prewar heraldry in civic arms was lost and the population became inured to the new logos as good symbol design.

The following towns have logos exemplify this period: Dimitrovgrad – 1949 (Fig. 19), Lovech – 1959 (Fig. 20), Pernik – 1966 (Fig. 21), Kardzhali – 1969 (Fig. 22), Haskovo – 1970 (Fig. 23), Targovishte – 1971 (Fig. 24) and many others (Antonov et Aleksiev).

After the democratic political changes from 1989 to the present, a new wave of

сл./Fig. 19

сл./Fig. 20

сл./Fig. 21

сл./Fig. 22

сл./Fig. 23

сл./Fig. 24

сл./Fig. 25

сл./Fig. 26

сл./Fig. 27

сл./Fig. 28

coats of arms were needed to replace the communist symbols and logos. Coats of arms providing examples of good application of heraldic principles are Montana – 1993 (Fig. 25), Burgas – 1994 (Fig. 26), Haskovo – 1995 (Fig. 27), Tvarditsa – 1999 (Fig. 28) and few more (Antonov et Aleksiev).

произлегува од фактот дека во Бугарија нема институција којашто дефинира правила за создавање месни грбови и поставува месно-хералдички стандарди за да ја направи месната хералдика попозната и попочитувана. Законот за локална самоуправа и локална администрација во член 16 споменува само симболи, без понатамошно дефинирање на овој термин (Државен вестник 1991). Обично, во општината постои посебен декрет којшто ги дефинира нејзините симболи како: грб, знаме, химна и печат, но не постојат одредени критериуми за разликување на грбовите од логоата и амблемите, нашироко погрешно наречени грбови.

Како обид да се пополни оваа празнина, е основано Бугарското хералдичко и вексилолошко општество (друштво)– БХВО на крајот од 2004 година, како независно и непрофитно здружение што работи во областа на хералдиката и вексилологијата. Претседател е д-р Стојан Антонов. Тоа работи на проширување на бугарските достигнувања во овие науки, и нивно промовирање во земјата и странство, барајќи дијалог помеѓу различни организации и луѓе со силни личности и интереси во овие области. Целта на друштвото е истражување на бугарското хералдичко наследство, откривање стари непознати грбови на Бугарија во библиотеките во Западна Европа, и презентирање пред јавноста (Устав 2021, чл. 6, 7). БХВО има интернет-страница (www.heraldika-bg.org) каде се презентираат наодите, како и интернет-регистар на грбови.

Официјалниот билтен *Херолд*, излезе во три броја. Првиот е издаден во 2008 година, отпечатен во црно-бело на 16 страници. Вториот број беше специјално издание, посветено на изложбата на 100-годишнината од прогласувањето на независноста на Бугарија во Велико Трново

This wide spectrum of designs and styles likely results from the lack of an institution in Bulgaria to define rules for creation of civic arms. Such an institution would set the municipal heraldry standards and make the local heraldry better known and respected. Article 16 in the Law on Local Government and Local Administration only mentions symbols, with no definition of the term (Државен вестник 1991). Usually, there is a special municipal decree defining its symbols as a coat of arms, flag, anthem and seal, but there are no certain criteria for distinguishing the coats of arms from the logos and emblems widely named incorrectly as coats of arms.

In response to the need for an institution focused on setting heraldic standards, the Bulgarian Heraldry and Vexillology Society (BHVS) was established at the end of 2004. It is an independent non-profit association operating in the field of heraldry and vexillology. The society's president is Dr. Stoyan Antonov and it works to expand Bulgarian achievements in these sciences and promote them in the country and abroad. The society seeks dialogue between different organizations and people with strong personalities and interests in these areas. Aims of the society include researching Bulgarian heraldic heritage, discovering old, previously lost coat of arms in Bulgarian in Western European libraries and present them to the public (Устав 2021, art 6, 7). The BHVS uses its website (www.heraldika-bg.org) to present the findings of its research and provides an online registry of arms.

The official bulletin, *Herold*, has had three issues. The first, issued in 2008, was printed in black and white and contained 16 pages. The

(22.9.2008). Исто така, беа објавени и материјалите за хералдичкиот дел од изложбата, организирана од БХВО. Изданието е отпечатено во боја (24 стр.) од Националниот историски музеј во Софија. Третиот број за 2010 година, всушност беше отпечатен во 2011 година, повторно во црно-бело (16 стр.).

Во областа на месната хералдика, активностите на БХВО се развиваат во три насоки. Прво е развивање оддел за општински грбови и амблеми на својата интернет-страница (Antonov et Aleksiev), каде е претставен голем дел од општинските амблеми и е најсеопфатна колекција од ваков вид.

Второ е дизајнирање грбови. Неколку селски грбови беа создадени од членовите на БХВО: Ветрен дол (2007, Пламен Цветков (ПЦ) и Радослав Илиев (РИ)) (Сл. 29), Лозен (2008, ПЦ, РИ) (Сл. 30), Варвара (2007, Стојан Антонов (СА), РИ) (Сл. 31), Ковачево (2011, Јован Јоновски (ЈЈ) и Елеонора Хаџиниколова (ЕХ)) (Сл. 32), Злокушене (2012, Александар Алексиев (АА), ЈЈ, ЕХ) (Сл. 33), Синитево (2015, АА, ЈЈ, ЕХ) (Сл. 34) и Миријанти (2018, АА, ЈЈ, РИ) (Сл. 35).

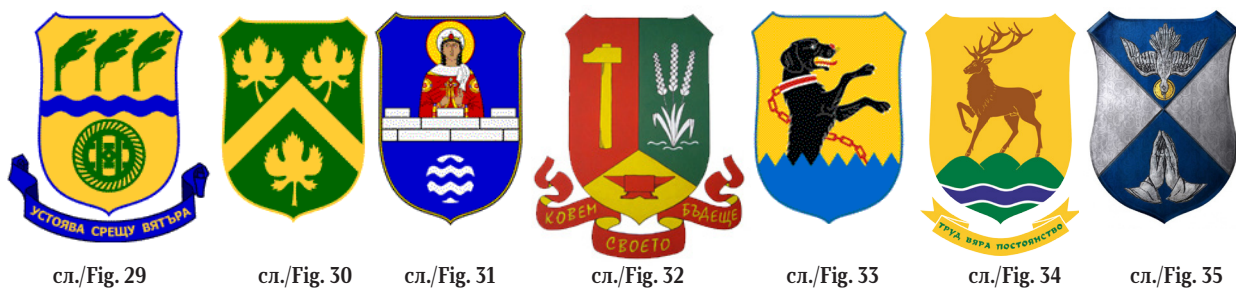
Третото е развој на месно-хералдички систем. Темата на системот се дискутираше многу години, се дебатираше за стилот и елементите на системот, особено круните. Дискусијата за можен дизајн на месни грбови на регионите во Бугарија започна во октомври 2006 година, преку групата BgHerald на Google. Беше договорено тие да бидат дизајнирани како сложени грбови со употреба на истата шема на поделба. Само Стојан Антонов споменува дека тој смета дека регионалните краевци не треба да имаат круна (Antonov 2006a). На негов предлог, заедно со Радослав Илиев, за грб на градот Казанлак, Антонов користи сребрена мурална круна

second issue was a special edition, dedicated to the exhibition of the 100th anniversary of the proclamation of the independence of Bulgaria in Veliko Tarnovo (September 22, 2008). It also published materials for the heraldic portion of the exhibition, organized by BHVS. The issue was printed in colour (24 pages) by the National Historic Museum in Sofia. The third issue, for 2010, was actually printed in 2011 and again in black and white (16p).

In the field of civic heraldry, BHVS activities are developing in three directions. First is the development of a section of Municipal coats of arms and emblems on its website (Antonov et Aleksiev). A significant portion of municipal emblems are present on the site, the most comprehensive collection of its kind.

Second is devising coats of arms. Several village arms were created by BHVS members: Vetren dol (2007 – Plamen Tsvetkov (PT) and Radoslav Iliev (RI)) (Fig. 29), Lozen (2008 – PT, RI) (Fig. 30), Varvara (2007 – Stoyan Antonov (SA), RI) (Fig. 31), Kovachevo (2011 – Jovan Jonovski (JJ) and Eleonora Hadjinikolva (EH)) (Fig. 32), Zlokuchene (2012 – Alexander Alexiev (AA), JJ, EH) (Fig. 33), Sinitevo – (2015 – (AA, JJ, EH) (Fig. 34), Miriantsi (2018 – AA, JJ, RI) (Fig. 35).

Third is the development of a civic heraldry system. The details of the system were discussed for many long years, with debates on the style and system elements, especially the rank crowns. A discussion about possible design of arms for the regions in Bulgaria started in October 2006 via a Google group called BgHerald. BHVS members agreed regional arms should be marshaled using the same pattern of partition. Only Stoyan Antonov took the position that regional arms should not have a crown (Antonov 2006a). On

сл./Fig. 29

сл./Fig. 30

сл./Fig. 31

сл./Fig. 32

сл./Fig. 33

сл./Fig. 34

сл./Fig. 35

со три кули (Antonov 2006b). Дискусијата за месно-хералдички систем на БХВО продолжи во април 2007 година и се концентрираше на системот на територијални круни.

На Генералното собрание (ГС) на БХВО на 15 ноември 2014 година, Димитар Попов ја прифати улогата да работи на комплетирање на предлогот за стандардот за територијална хералдика до ГС следната година (Popov 2021).

Дискусијата беше завршена со одлуката за ГС на 7 ноември 2015 година во Пловдив, усвојувајќи го едногласно извештајот на Попов за стандардот на БХВО за круни на месните грбови: 1. Златна мурална круна за општински центри во град (218) и 2. Сребрена за градови што не се општински центри (39); 3. Селата, општинските центри – златна рурална круна, палисадна или цветна (43). За другите села не е планирана круна.

На следното ГС, на 12 ноември 2016 година, претседателот Стојан Антонов ги предложи Димитар Попов и Ненко Атанасов да се вклучат во подготовката за визуелен проект на месно-хералдичкиот стандард на БХВО (со додаток со слики од три рангови круни), и го доставуваат на дискусија до БХВО.

Дизајнер на графичките предлози е Ненко Атанасов, којшто (по две за секој вид круна) беа презентирани дури на 21 февруари 2019 година (Сл. 36) (Popov 2019a). Дискусијата беше спроведена на Фејсбук и Гугл групата на БХВО.

Во кратка студија за постојните грбови со круна, д-р Јован Јоновски, претседател на Македонското грбословно друштво, ги класифицираше сите 34 во 6 групи: 1.

his proposal, together with Radoslav Iliev, the arms of the city of Kazanluk uses a mural crown, Argent with three embattlements (Antonov 2006b). The discussion on the civic heraldic system of BHVS continued in April 2007 and concentrated on a system of civic crowns.

During the General Assembly (GA) of BHVS on 15 November 2014, Dimitar Popov accepted the role to complete a proposal for a BHVS civic heraldry standard for presentation at the next GA. (Popov 2021)

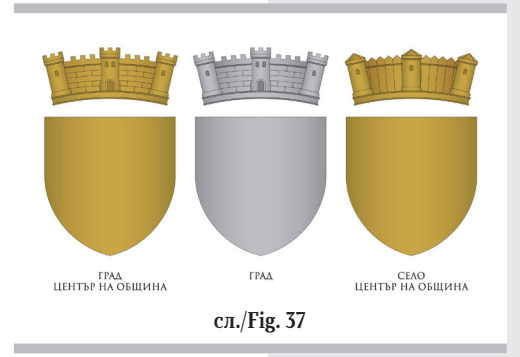
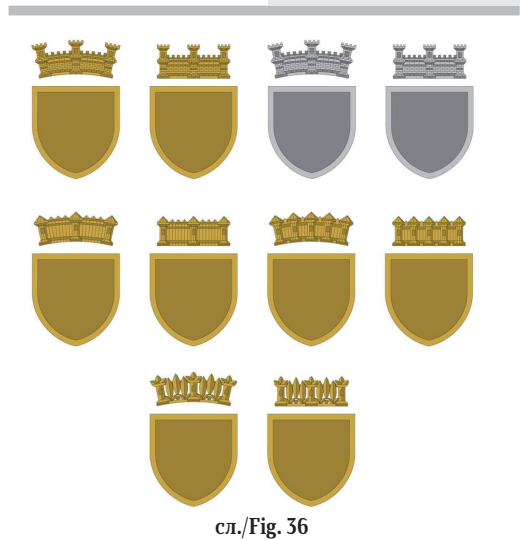
The discussion was finished with a decision during the GA on 7 November 2015 in Plovdiv, unanimously adopting the Popov report on a BHVS standard for rank crowns on local coats of arms: 1. Mural crown - Or - for cities that are municipal centers (218) and 2. Argent - for cities that are not municipal centers (39); 3. Villages that are municipal centers (43), to have a rural crown Or - palisade or floral. No crown was included for the other villages.

At the next general meeting of BHVS, on November 12, 2016, the President Stoyan Antonov, proposed Dimitar Popov and Nenko Atanasov engage in the preparation of a visual representation of the BHVS standard for local coats of arms (appendix with images of three rank crowns) and submit it for discussion to the BHVS.

The designer of the graphic proposals was Nenko Atanasov (two for each crown type) and were presented only on 21 February 2019 (Fig. 36)

(Popov 2019a). Discussion was carried out via a BHVS Facebook group as well as through the Google group BgHerald.

In a short study of all the current coat of arms with a crown, Dr. Jovan Jonovski, president

Круни на столицата (2); 2. Тип Пазарцик (4); 3. Мурална круна (8); 4. Шематска круна (9); 5. Символични круни (5); 6. Некласифициран (6) (Jonovski 2019). Попов ја прошири оригиналната споредба на месно-хералдичките системи на Антонов со тие на Франција, Шпанија, Португалија, Австрија, Македонија и Бразил (Popov 2019c).

Земајќи ги предвид коментарите, Попов и Атанасов ги коригираа графичките предлози, и ги презентираа на 4 април 2019 година. И конечно, на 13 мај 2019 година, Управниот одбор на БХВО го усвои месно-хералдичкиот стандард заедно со последниот графички стандард (Сл. 37). Системот не го дефинира видот на штитот, но предвидува дека има само 3 општински круни:

а) Златна мурална со 3 видливи кули – град, центар на општина;

б) Златна палисадна со 3 видливи кули – село, центар на општина;

в) Сребрена мурална со 3 видливи кули – град (што не е општински центар) (Popov 2019b).

Бидејќи БХВО нема моќ да го наметне својот систем, тој претставува само препорака за оние кои дизајнираат грбови. Во моментот нема грбови што го следат овој систем. Само селските грбови, создадени од членовите на БХВО, немаат круна, па затоа може да се смета дека го следат системот. Системот беше претставен во јавноста, при што се појави на мелизмот на табачето од две поштенски марки, коишто ги прикажуваа грбовите на Бургас и Хасково (Сл. 38). Исто така, и на ковертот на првиот ден (Сл. 39).

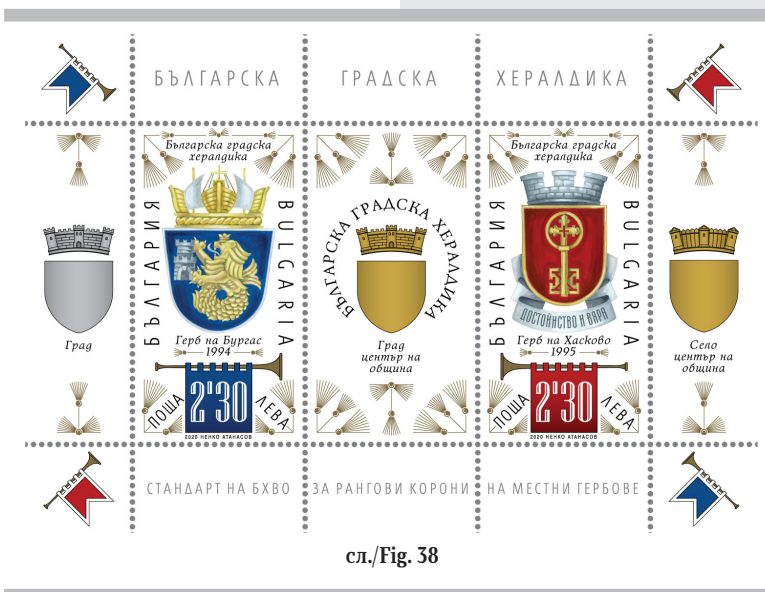
of the Macedonian Heraldic Society classified all 34 into 6 groups: 1. Capital crowns (2); 2. Pazardzhik type (4); 3. Mural crown (8); 4. Schematic crown (9); 5. Symbolic crowns (5); 6. Unclassifiable (6) (Jonovski 2019). Popov amended the original Antonov comparison of the civic systems, adding France, Spain, Portugal, Austria, Macedonia and Brazil. (Popov 2019c)

Considering the comments from the discussion, Popov and Atanasov amended the graphic proposals and presented them to the BHVS members on 4 April 2019. Finally, on 13 May 2019, the Advisory Board of BHVS adopted the municipal heraldry standard together with the final graphic standard (Fig. 37). The system does not define the type of shield to use but indicates there are only 3 municipal crowns:

a) Mural with three visible towers Or: city, center of a municipality.

b) Palisade with three visible towers Or: village, center of municipality

c) Mural with three visible towers Argent: a city (which is not a municipal center). (Popov 2019b).

сл./Fig. 38

Since BHVS does not have the authority to enforce its system, the system is only a recommendation for those designing coats of arms. There are no coats of arms currently following this system. While village arms created by BHVS members have no crown, they could be considered as following the system. The system was introduced to the public with the appearance of the millésime on the block of two postal stamps showing the arms of Burgas and Haskovo, (Fig. 38). As well as on the First Day Covert (Fig. 39).

ЗАКЛУЧОК

Месната хералдика во Бугарија е интересно прашање и има повеќе нехералдички примери на грбови на градовите, селата или општините. БХВО има за цел да го смени тоа со воведување повеќе примери за хералдика и објаснување на различно ниво и вклучување повеќе луѓе во разбирањето на хералдиката.

Едно решение е воспоставување институција за хералдика како владино тело, раководено од претседателот на Република Бугарија или Народното собрание, коешто може да ги постави правилата и да ја направи посакуваната промена во симболите и грбовите.

Главното прашање е вистинското ценење на локалната хералдика од жителите, кои сметаат дека е неважно и го занемаруваат. Се надеваме дека ова ќе се промени со тековното партнерство на БХВО и Националното здружение на општини во Република Бугарија.

сл./Fig. 39

CONCLUSION

Local heraldry in Bulgaria is an interesting topic, with more non-heraldic examples for coats of arms of towns, cities, villages or municipalities than those heraldically correct. BHVS aims to change that by introducing more examples of good heraldry with accompanying explanation to involve more of the public in understanding heraldry.

One solution for this is establishing a heraldry institution as a governmental body, overseen by the president of the Republic of Bulgaria or the National Assembly, which can set the rules and make the desired change in symbols and coats of arms.

The main issue is the real appreciation of local heraldry by the inhabitants, who typically find it an unimportant issue and neglect it. Hopefully this will change with the ongoing partnership of BHVS and National Association of Municipalities in the Republic of Bulgaria.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- „20 години от въприемането на настоящия герб на Силистра“ - 14 јуни 2020, <https://www.kvorum-silistra.info/news/17369>.
- Антонов, Стоян (2003) „Градските гербове в България и конструирането на наследство“, *Социолошки проблеми*, 3-4, 2003, 192-204.
- „Гербът (2021) на Видин стана на 85 години - Телевизия Видин - Feb 23, 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=jmrSY-pTkGM>
- Държавен вестник (1995). бр.63 от 14 Јули 1995г
- Държавен вестник (1991) бр. 77 от 17 септември 1991г
- Јоновски Јован (2015) *Симболите на Македонија*, Скопје: Силсонс.
- Antonov, S. & Aleksiev, A. (Eds.) *Civic Arms and Emblems*. http://heraldika-bg.org/gallery_civic.htm
- Постомпиров Иван (2020) „Гербът на Габрово е на 85 години“, 28.9.2020, <http://h-museum-gabrovo.bg/?p=9169>
- УСТАВ (2021) на Сдружение с нестопанска цел Българско Хералдическо и Вексилолошко Общество, 2 април 2021, БХВО: Софија.
- Dogaru Maria (1994), *Din heraldica României*, București: Editura JIF.
- Fugger, Jakob (1559) *Ehrenspegel des Hauses Österreich* (Buch VII) Augsburg, [BSB-Hss Cgm 896] <https://bildsuche.digitale-sammlungen.de/index.html?c=viewer&bandnummer=bsb00103106&pimage=00751>
- Jonovski Jovan (2019) “Класификација на досегашните круни во Бугарската месна хералдика” post on <https://www.facebook.com/BGHeraldryandVexillologySociety/> 29 March 2019.
- Alexiev Alexander (2008), “The Coat of Arms of Pazardzhik in the Mirror of Time”, *Herold 2*, BHVS: Sofia.
- Diaconu, Ana- Felicia (2019), „Dionisie Pecurariu (1 martie 1876 – 4 aprilie 1960). Biobibliografie“, *Heraldica Moldaviae II* CHIȘINĂU. 59-80.
- Znamierowski, Alfred (2017) *Heraldika i Weksylologia*, Warszawa: Arkady.

ГРБ НА ХРИСТО БОШКОСКИ

Спортски работник од Скопје

Штит: Сино, златна откината волчја глава која во устата има зелена палмова гранка, златна ветлеемска ѕвезда во чело

Челенка: Златен полу орел со гранче на винова лоза во клунот.

Мантија: Сино поставено златно.

Девиза: Vi Et Virtute

Девиза на македонски: Со сила и храброст

Блазон: Јован Јоновски

Емблазон: Јован Јоновски

Заведен: број 1/2021 на 10.2.2021 година ■

ARMS OF HRISTO BOSHKOSKI

Project & Event manager in sports from Skopje

Shield: Azure, a wolf's head erased Or holding in its mouth a palm branch Vert, in chief a Bethlehem star Or.

Crest: A demi eagle displayed Or holding in its beak vine branch Vert.

Mantle: Azure doubled Or.

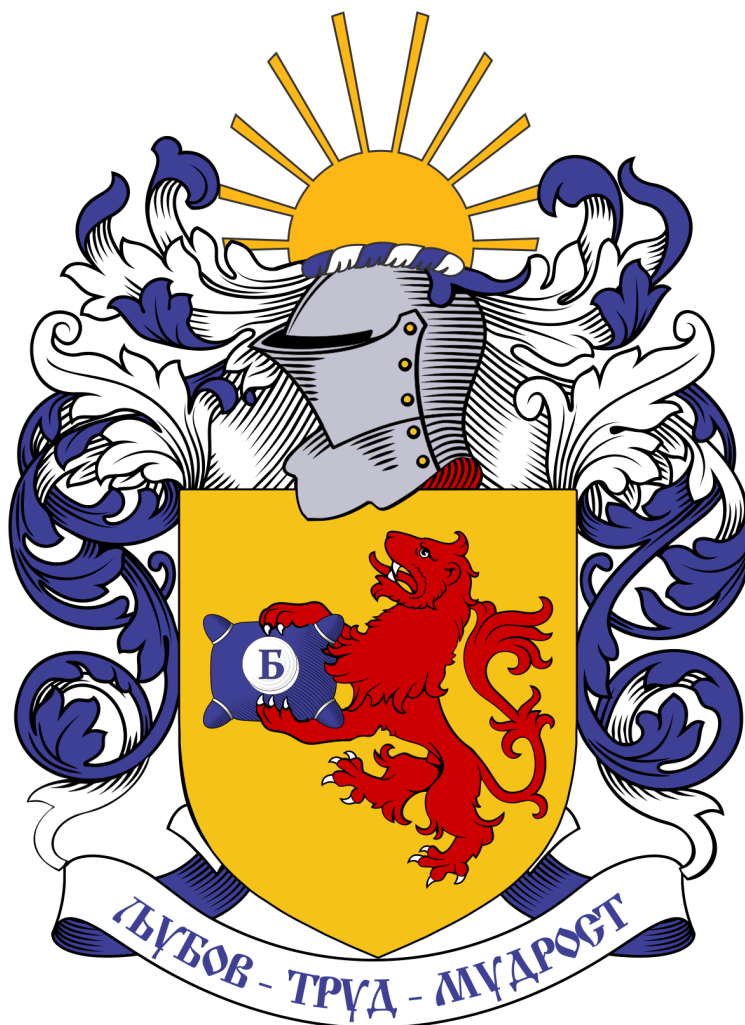
Motto: Vi Et Virtute

Motto in English: By Strenght and Valor

Blazon: Jovan Jonovski

Emblazon: Jovan Jonovski

Registered: number 1/2021 on 10.2.2021 ■

ГРБ НА МАРКО БОЈАЦИСКИ
Економист од Прага

Штит: Златно, црвен лав кој држи сина волна обременета со сребреник со сина буква „Б“

Мантија: Сино поставено сребено

Челенка: Златно сонце во изгрев

Девиза: Љубов, труд, мудрост

Блазон: Јован Јоновски

Емблазон: Јован Јоновски

Заведен: број 2/2021 на 19.6.2021 година ■

ARMS OF MARKO VOJADŽISKI
Economist from Prague

Shield: Or, a lion rampant Gules armed Argent holding a woolpack Azure thereon a plate charged of the Cyrillic letter “Б”

Mantling: Azure doubled Argent

Crest: A rising sun Or.

Motto: Љубов, труд, мудрост

Motto in English: Love, Labor, Wisdom

Blazon: Jovan Jonovski

Emblazon: Jovan Jonovski

Registered: number 2/2021 on 19.6.2021 ■